

DAG CELSING

Scenkonstens regionala organisationer
– en nationell översikt

Scenkonstens regionala organisationer

– en nationell översikt

Region Dalarna, Kultur och bildning

Diarienummer: RD21/02776

ISBN: 978-91-527-0274-1

Titel: Scenkonstens regionala organisationer – en nationell översikt

Författare: Dag Celsing, Celsing kultur- och affärsutveckling AB

Dag@dagcelsing.se, 070-635 10 06

Foto framsida: Västanå Teater, Unga Västanå. Vargskogen (2020). Foto: Håkan Larsson

Foto baksida: Kulturkvarteret i Kristianstad

Grafisk form: Titti Lorentzson

Förord

Våren 2020 gjordes en översyn av Dalarnas regionala scenkonstorganisationer, Musik i Dalarna, Folkmusikens Hus och Dalateatern, utifrån ett politiskt uppdrag att utreda institutionernas långsiktiga uppdrag och mål. Utredningen presenterades i Kultur- och bildningsnämnden den 1 december 2020. Till utredningsuppdraget hörde också att göra en översiktlig beskrivning av hur den regionala scenkonsten är organiserad i Sverige. Vi valde att separera översikterna, då den generella översikten kan vara av intresse för fler regioner att ta del av. Samtliga regioner har dessutom varit delaktiga och bidragit med uppgifter till rapporten, vilket vi är tacksamma för.

Det är intressant att ta del av hur, när och varför scenkonstinstitutionerna bildades, i vilken kontext och vilka organisationsformer man valde då. Jag slås av hur lite som förändrats över tid och hur svårt det är att bryta fasta strukturer. Men jag ser också tidiga ambitioner att samarbeta över länsgränserna och att nå ut brett i länen. Kvalitet, genrebredd och konstnärlig förnyelse skulle prägla kulturlivet då som nu. Rikskonserters organisering över landet bidrog starkt till detta och hade stor betydelse framför allt för frilansande musiker, nationellt och internationellt. På motsvarande sätt bidrar Riksteatern och dess regionala och lokala föreningar till att länsteaternas produktioner kommer närmare medborgarna.

I samband med storregionplanerna stod organiseringen av länskulturinstitutionerna åter i fokus och utredningar kring samordning och omstrukturering fick fart, men kom också helt av sig när frågan bordlades. Behovet av samverkan över länsgränserna är dock en angelägen fråga för den regionala kulturen och både i norr och i syd finns idag en formaliserad samverkan. Även i Mellansverige pågår ett arbete för att hitta vägar till en tydligare samverkan som kan bidra till att utveckla och stärka den regionala kulturen.

Året som gått har gett nya insikter och effekterna av pandemin för scenkonstens vidkommande är omfattande. Föreliggande översikt utgår från historik och nuläge för scenkonstinstitutionerna oavsett pandemi och med referenser till de många utredningar som gjorts på scenkonstområdet genom åren. Låt oss med detta som utgångspunkt blicka in i framtiden.

Malin Lagergren

Kultur- och bildningschef, Region Dalarna

Innehåll

Förord	3
1 Inledning	10
2 Rapportens disposition	11
3 Genomförande, metod och källor	11
4 Omfattning	12
5 Coronapandemin	13
6 Scenkonstens regionalisering i ett historiskt perspektiv	14
6.1 Scenkonstens regionalisering	14
6.2 Teatern – de regionala teatrarnas framväxt	14
6.3 Musiken – från militärmusik till Regional musik i Sverige	15
6.3.1 Länsmusikreformen 1988	16
6.3.2 Länsmusikens inriktning och förändring	17
6.3.3 Den regionala musiken idag	19
6.4 Dansen	19
7 Den regionala scenkonstens organisering idag	20
7.1 Musik, teater och dans – tillsammans eller åtskilda	20
7.2 Musikteater	20
7.3 Dans	21
7.4 Associationsformer för självständiga scenkonstorganisationer	21
7.4.1 Stiftelse	22
7.4.2 Aktiebolag	22
7.4.3 Kommunalförbund	23
7.4.4 Ideell förening	24
7.4.5 Ekonomisk förening	24
7.5 Förvaltning	24
7.6 Armlängs avstånd	25
7.7 Branschssamverkan	25
7.7.1 Regional musik i Sverige	26
7.7.2 Länsteatrarna	26
7.7.3 Samarbetsrådet för regional dansutveckling	27

7.7.4	Svensk scenkonst	27
7.8	Interregional samverkan	27
7.8.1	Gemensamma organisationer för flera regioner	28
7.8.2	Större överregionala samarbeten inom kulturen idag	28
8	Andra generella frågor	29
8.1	Fast ensemble eller tidsbegränsade kontrakt	29
8.2	Hus och scener	30
8.3	Spel på hemmascenen eller turné i regionen	30
8.4	De lokala arrangörerna	31
9	Några avslutande iakttagelser och kommentarer	32
9.1	Kultursamverkansmodellen	32
9.2	Alla levererar	32
10	Scenkonstorganisationer med regionalt uppdrag – region för region	35
10.1	Geografisk indelning	35
11	Sydsverige – tradition av samverkan	36
11.1	Tradition av samverkan	36
11.1.1	Regionsamverkan Sydsverige	36
11.1.2	Gemensamma organisationer för två eller fler regioner	37
11.1.3	Annan samverkan inom scenkonsten i Sydsverige	37
11.1.4	Tidigare idéer och förslag till samarbeten	37
11.2	Region Jönköpings län	38
11.2.1	Smålands Musik och Teater	38
11.3	Region Kronoberg	41
11.3.1	Regionteatern Blekinge-Kronoberg AB	41
11.4	Region Kalmar län	44
11.4.1	Kalmar läns musikstiftelse	44
11.4.2	Byteatern Kalmar länsteater	45
11.5	Region Blekinge	47
11.5.1	Musik i Blekinge	47
11.6	Region Skåne	49
11.6.1	Musik i Syd AB	49
11.6.2	Teater och opera i Skåne	51
11.6.3	Skånes Dansteater AB	51
11.6.4	Dansstationen	53
11.7	Region Halland	54

11.7.1	Musik Hallandia	54
11.7.2	Rum för dans	55
11.7.3	Teater Halland AB	57
12	Västra Götalandsregionen	58
12.1	Förvaltningen för kulturutveckling	59
12.2	Kultur Ungdom	61
12.3	Vara Konserthus AB	62
12.4	Folkteatern i Göteborg	63
12.5	Regionteater Väst AB	64
13	De fyra nordligaste regionerna	66
13.1	Samverkan i norr	67
13.2	Region Västernorrland	68
13.2.1	Scenkonst Västernorrland AB	68
13.3	Region Jämtland-Härjedalen	72
13.3.1	Estrad Norr	73
13.4	Region Västerbotten	76
13.4.1	Norrlandsoperan AB	76
13.4.2	Västerbottensteatern AB	80
13.5	Region Norrbotten	82
13.5.1	Norrbottensmusiken	83
13.5.2	Stiftelsen Norrbottensteatern	84
13.5.3	Dans i Nord	86
13.5.4	Giron Sámi Teáhter	87
13.6	Norrlands nätverk för musikteater och dans (NMD)	88
14	Mellansverige	89
14.1	Kultursamverkan i Mellansverige – möjligheter utforskas	89
14.2	Region Stockholm	90
4.2.1	Stockholms läns Blåsarsymfoniker	90
14.2.2	Oktoberteatern	93
14.3	Region Uppsala	94
14.3.1	Stiftelsen Musik i Uppland	94
14.4	Region Sörmland	96
14.4.1	Scenkonst Sörmland	96
14.5	Region Östergötland	98
14.5.1	Stiftelsen Östgötamusiken	98
14.5.2	Scenkonst Öst AB	100
14.6	Region Gotland	103
14.6.1	Gotlands Musikstiftelse	103
14.6.2.	Länsteatern på Gotland	105

14.7	Region Värmland	107
14.7.1	Stiftelsen Värmlandsoperan	108
14.7.2	Västana teater	110
14.8	Region Örebro län	112
14.8.1	Länsmusiken i Örebro AB	112
14.8.2	Örebro Teater AB	114
14.9	Region Västmanland	116
14.9.1	Kommunalförbundet Västmanlandsmusiken	116
14.9.2	Kommunalförbundet Västmanlands Teater	118
14.10	Region Gävleborg	121
14.10.1	Länsmusikens historia i Gävleborg	122
14.10.2	Kultur Gävleborg	124
14.10.3	Gävle Symfoniorkester och Gävle Konserthus	125
14.10.4	Stiftelsen Folkteatern i Gävleborg	126
14.11	Region Dalarna	128
14.11.1	Stiftelsen Musik i Dalarna	129
14.11.2	Folkmusikens hus	132
14.11.3	Stiftelsen Dalateatern	134

15 Översikt nyckelfakta 136

Källor 144

Litteratur	144
DS, SOU, propositioner och utredningsuppdrag	144
Rapporter och utredningar från Kulturrådet	145
Övriga rapporter och utredningar etc.	145
Övrigt	147
Intervjuade personer	147
Övriga uppgiftslämnare	151

1 Inledning

Scenkonstvärlden, liksom världen i stort, befinner sig ständigt i förändring och vi lockas ofta att tro att förändringen går som allra snabbast just nu. Ändå är det påtagligt hur sega och långlivade scenkonstens strukturer är. Det framstår som en paradox att den organisatoriska basen för denna konstart, vars kreativitet hämtar mycket av sin energi i de omvälvande processerna i omvärlden, förändras så långsamt.

Men likafullt sker förändringar hela tiden. Att ge en exakt ögonblicksbild av scenkonstens regionala organisationer är hart när omöjligt. Föreliggande rapport beskriver 45 organisationer som de såg ut 2019 och det är min förhoppning att denna bild är någorlunda korrekt och att den i allt väsentligt gäller även nu, år 2021, när scenkonsten är på god väg att öppna sina scener efter pandemins omfattande restriktioner.

Jag hoppas att rapporten kan tjäna som kunskapsunderlag till de många diskussioner om förändring och ny samverkan inom och mellan organisationer och regioner som väntar om hörnet.

Jag riktar ett stort tack till alla scenkonstchefer, kulturchefer och många andra, som genom samtal och sakupplysningar bidragit till rapportens innehåll. Särskilt vill jag tacka Malin Lagergren, som initierat rapporten. Hennes kunskap om frågorna och hennes vida utblick över Kultursverige har varit av stort värde i arbetet.

Västerås den 31 augusti 2021

Dag Celsing

2 Rapportens disposition

Föreliggande rapport har i stort två delar. Tyngdpunkten ligger i den andra delen med beskrivningar av 45 scenkonstorganisationer med regionalt uppdrag (avsnitt 10–13). I den inledande delen beskrivs den historiska bakgrunden till organisationernas framväxt, samt ett antal perspektiv och kriterier, med vars hjälp den regionala scenkonstens mångfald förhoppningsvis blir mer begriplig. Utgångspunkten är att varje organisation bäst förstås i sin nationella, regionala och lokala kontext.

I avsnitten 3 – 4 behandlas genomförande, metod, källor och omfattning. Avsnitt 5 diskuterar helt kort coronapandemin. Därefter, i avsnitt 6, ges en översiktlig beskrivning av hur de regionala scenkonstorganisationerna har vuxit fram i ett historiskt perspektiv. Avsnitt 7 behandlar de olika associations- och förvaltningsformer som förekommer inom scenkonsten idag. Därpå, i avsnitt 8, anges några andra generella frågor och kriterier för att beskriva scenkonstens organisationer. Den första delen avslutas med några ord om kultursamverkansmodellen.

3 Genomförande, metod och källor

Arbetet har utförts under perioden april 2020 – augusti 2021. Jag har läst ett omfattande skriftligt material och samtalat med chefer för regionernas kulturavdelningar, med institutionschefer och åtskilliga andra personer.

Det historiska perspektivet är centralt i undersökningen. För att förstå varför den kulturella infrastrukturen ser ut som den gör och hur den har förändrats måste vi gå tillbaka i tiden. Ramarna för denna utredning har dock inte tillåtit djupare historisk analys för varje region. Av detta skäl, och på grund av svårigheterna att få fram historiska fakta, varierar framställningens tidsdjup, från region till region och från organisation till organisation. När så har varit möjligt har äldre utredningar studerats i syfte att kunna teckna en tydligare bild av den historiska utvecklingen. Rapporten är i detta avseende styrd av de källor som stått till buds.

Naturligtvis har regionernas och scenkonstorganisationernas hemsidor konsulterats, men det kan noteras att förvånansvärt mycket av informationen i denna rapport är svårtillgänglig eller inte alls tillgänglig på nätet.

För att underlätta överblicken och i någon mån kunna jämföra de olika organisationerna finns sist i rapporten en tabell med nyckelfakta. De flesta uppgifter avser år 2019. Jag har valt att inte gå in på statistiska uppgifter om produktion, föreställningar, konserter och publik eftersom det är ett alltför omfattande arbete att få fram jämförbara data.

På musiksidan har de viktigaste källorna till den översiktliga historiska beskrivningen varit Kulturrådets rapport *Regionernas musik* (1986), CEMUS slutrapport *Ut med musiken* (SOU 1988:51), Landstingsförbundets skrift *Regionernas kultur* (1993), Kulturrådets rapporter *Musik för miljoner: En utvärdering av länsmusikreformen* (1994) och *Översyn av länsmusiken* (2001), samt svensk Scenkonsts rapport *Från länsmusik till regional musik* (2015). Vad gäller orkestrarna kan följande nämnas: *Symfonierna och samhället* (1989), Kulturrådets rapport *orkester.nu* (2000) och *Den professionella orkestermusiken i Sverige* (SOU 2006:34).

Teaterns regionalisering beskrivs i P.G. Engels och Leif Janzons *Sju decennier: svensk teater under 1900-talet* (1970), Hans Ullbergs *Harlekins regioner* (1985), Kulturrådets rapport *Soppa och skådespel åt folket: Om teatrar med regionalt uppdrag* (2000) och Rikard Hooglands avhandling *Spelet om teaterpolitiken: Det svenska regionteatersystemet från statligt initiativ till lokal realitet* (2005).

I övrigt hänvisas till källförteckningen.

4 Omfattning

Undersökningen omfattar 45 scenkonstorganisationer med regionalt uppdrag. Den största gruppen utgörs av dem som i dagligt tal benämns länsmusikorganisationer och länsteatrar.¹ Rapporten beskriver alla organisationer som är medlemmar i de nationella samverkansorganen *Regional musik i Sverige* och *Länsteatrarna*.

Vid sidan av dessa finns andra scenkonstorganisationer som av sina regionala huvudmän har regionala uppdrag. Dessa organisationer är i de flesta fall inte medtagna i översikten. Det gäller t.ex. symfoniorkestrarna i Malmö, Helsingborg och Göteborg, operahusen i Malmö och Göteborg samt stads-teatrarna i Malmö, Helsingborg och Göteborg. De orkestrar som inkluderas är huvudsakligen de mindre orkestrarna – kammarorkestrar, sinfoniettor och blåsorkestrar – som alla tillhör någon regional musik- eller scenkonstorganisation. Utöver dessa ingår tre symfoniorkestrar: Norrlandsoperans symfoniorkester, Norrköpings symfoniorkester (del av Scenkonst Öst) och Gävle symfoniorkester.

Dansens infrastruktur är inte lika väl utvecklad som musikens och teaterns. Rapporten beskriver i korthet hur dansen är organiserad i varje region. Därutöver behandlas de självständiga dansorganisationer som finns i några regioner.

¹ Sedan några år har benämningen "regionala musikorganisationer" blivit vanligare. I denna rapport används båda benämningarna.

5 Coronapandemin

Den världsomfattande coronapandemin har släckt den levande scenkonsten i större delen av världen. När denna rapport slutredigeras under sommaren 2021 finns emellertid tecken på att publiken under andra halvåret 2021 successivt åter kommer att kunna besöka teatrar och konserthus. Till vilket scenkonstliv vi kommer tillbaka vet ingen. På den professionella sidan har frilansare inom många yrkesgrupper drabbats hårdast. Det gör också återstarten problematisk när risken för kompetensbrist inom stora delar av fältet är överhängande, vilket är allvarligt i en bransch som i så hög grad är beroende av frilansare med specialistkompetens.

Återstarten av ett levande teater- och musikliv kommer att bli en utdragen process, präglad av osäkerhet, eftersom vi inte vet hur pandemin kommer att utvecklas. Det står emellertid fullt klart att förutsättningarna för de regionala scenkonstinstitutionerna att nå ut med sin konst har förändrats i grunden.

På mottagarsidan har också mycket förändrats. Hur arrangörerna i civilsamhället påverkas långsiktigt av pandemin har vi inte grepp om. Inte heller vet vi hur publiken kommer att se ut. Kommer alla tillbaka? Kommer en ny publik att hitta den levande scenkonsten?

Medan husen varit stängda har branschen tagit jättekiv i digitalisering och många värdefulla erfarenheter har vunnits. Vilken plats den digitalt förmedlade scenkonsten kommer att ha i framtiden är svårt att bedöma, men att erfarenheterna kommer att öka tillgängligheten till scenkonsten permanent är ingen djärv gissning. Hur digitaliseringen påverkar det konstnärliga innehållet är en annan intressant fråga.

Regeringen tillsatte den 22 december 2020 utredningen ”Återstart för kulturen – återhämtning och utveckling efter coronapandemin”. Utredningen ska redovisa sitt uppdrag senast den 30 september 2021. Förhoppningsvis kommer redovisningen att ge viss ledning inför framtiden.

Branschorganisationen Svensk Scenkonst har i två rapporter, baserade på en undersökning bland medlemsorganisationerna, beskrivit pandemins långsiktiga konsekvenser för scenkonsten och presenterat förslag till åtgärder.¹

Föreliggande rapport har 2019 som jämförelseår och i organisatoriskt hänseende torde inte mycket ha förändrats sedan dess. I vad mån pandemin kommer att påverka eller rent av påskynda större strukturella förändringar inom den regionala scenkonsten i Sverige är en öppen fråga.

¹ Scenkonsten, pandemin och framtiden: rapport om coronapandemins långsiktiga konsekvenser för scenkonsten, Svensk Scenkonst 2021-04-16. Coronapandemin ger bestående kompetensbrist inom scenkonsten, Svensk Scenkonst 2021-05-03.

6 Scenkonstens regionalisering i ett historiskt perspektiv

6.1 Scenkonstens regionalisering

Det regionala scenkonstlandskapet i Sverige är snårigt och svåröverskådligt med stora olikheter mellan regionerna. Men här framträder också mönster, särskilt när man studerar den kulturella infrastrukturens historiska framväxt.

Att föra kulturen närmare människor i hela landet har varit ett tema i svensk kulturpolitik åtminstone sedan 1960-talet. På teatersidan kan rörelsen spåras tillbaka till Arthur Engberg och bildandet av Riksteatern 1933 eller ännu längre. I 1974 års kulturpolitik manifesterades den politiska viljan att regionalisera kulturen på alla områden. Två nationella kulturutredningar senare kan man konstatera att 1974 fortfarande präglar den regionala kulturpolitikens teori och i skiftande grad även dess praktik.

Teaterns och musikens regionalisering har drivits av samma ideologiska tanke: att kultur av hög kvalitet ska vara tillgänglig för alla, oavsett bostadsort och sociala och andra villkor. I politiskt och organisatoriskt hänseende har teatern och musiken vanligen hanterats som två olika scenkonstformer. Deras regionaliseringshistoria skiljer sig också på flera punkter. I detta avsnitt ska vi se hur scenkonstens regionala organisationer vuxit fram. Vi börjar med länsteatrarna.

6.2 Teatern – de regionala teatrarnas framväxt

Dagens länsteatrar har, med någon förenkling, tre olika ursprung: Riksteaterensemblen, fria grupper och stadsteatrar. Den allra första länsteatern i Sverige var Norrbottensteatern som bildades som ekonomisk förening med stöd från staten, landstinget och Luleå kommun 1967.

Ungefär samtidigt tog Riksteatern ett initiativ som kom att få stor betydelse. I mitten av 1960-talet inledde Riksteatern ett förnyelsearbete, med sikte på att realisera Arthur Engbergs vision om professionell teaterkonst i hela landet. Som ett led i denna strävan inrättade Riksteatern 1967–1972 regionala ensembler med tillsvidareanställda skådespelare i fem städer: Västerås, Örebro, Skellefteå, Växjö och Ronneby. Dessa övergick sedan till att bli länsteatrar genom att ansvaret för ensemblerna övertogs av respektive landsting genom stiftelsebildning.

På andra platser etablerade sig fria grupper. De fick efter hand i uppdrag av sitt landsting att vara länsteater. Det gäller t.ex. Byteatern i Kalmar, Länsteatern på Gotland, Västanå teater, Dalateatern och Oktoberteatern i Södertälje.

Den idag största regionala teatern, Östgöteatern (del av Scenkonst Öst), har sitt ursprung i den gemensamma stadsteater som Linköping och Norrköping skapade 1947.

Landstingen kom alltså efter hand att ta ett huvudmannansvar för regionala ensemblerna och medverkade även aktivt i nya ensemblers bildande. Några län förblev länge länsteaterlösa eller fick vänta länge på att få en länsteater. I Skåne finns ingen länsteater, även om Malmö stadsteater idag har ett begränsat regionalt uppdrag.¹ Uppsala län har inte heller någon länsteater, däremot hade Uppsala och Gävle en gemensam stadsteater 1951–1982. Sedan 1982 är Uppsala kommun ensam ägare av denna teater. I Stockholm, där teaterlivet präglas av stora institutioner, fria grupper och privatteatrar, har förutsättningarna varit annorlunda. 2008 gavs Oktoberteatern ett regionalt uppdrag i den södra länsdelen. I Värmland anses Värmlandsoperan sedan gammalt fylla både länsmusik- och länsteateruppdrag. Västanå Teater fick visserligen ett länsteateruppdrag 2009, men någon renodlad länsteater med inriktning mot talteater finns inte.

Riksteatern och dess teaterföreningar

Riksteatern med dess regionala och lokala föreningar är en unik struktur i Scenkonstsverige utan motsvarighet på musiksidan. I varje region är den regionala riksteaterföreningen och de lokala teaterföreningarna viktiga samarbetsparter för länsteatern. Här finns dock stora regionala variationer. Graden av aktivitet hos de lokala föreningarna skiftar och de regionala föreningarna organiserar sin verksamhet på olika sätt. Några har kanslier med anställd personal, ofta en teater- eller scenkonstkonsulent. I andra regioner är teaterkonsulenten anställd av länsteatern eller av regionen. Med något undantag går denna översikt inte närmare in på hur Riksteatern arbetar i respektive region.

6.3 Musiken – från militärmusik till regional musik i Sverige

För att stödja ett professionellt musikliv i hela landet inrättade staten på 1960-talet Stiftelsen Institutet för rikskonserter. Efter en försöksperiod permanentades verksamheten 1968. Rikskonserters uppgift var att sprida musik av hög konstnärlig kvalitet och av olika slag i hela landet. Rikskonserter skulle också arbeta för att förankra verksamheten regionalt, t.ex. genom att samarbeta med länsbildningsförbund. Organisationen producerade och turnerade offentliga konserter, men hade också en tyngdpunkt i skolkonserter och s.k. interna konserter (arbetsplatser, vårdinstitutioner, äldreboenden etc.). Verksamheten bedrevs huvudsakligen med frilansmusiker men orkesterturnéer förekom också.

Nästa steg i musiklivets regionalisering togs 1971, då militärmusiken omvandlades till den statliga myndigheten Regionmusiken. Sverige indelades i åtta regioner om sammanlagt 22 avdelningar. Alla orter som tidigare hade haft en militär musikkår fick en regionmusikavdelning, till stor del med

¹ Inte heller före landstingens sammanslagning fanns någon länsteater i Skåne, vare sig i Kristianstad eller Malmö.

samma musiker som tidigare varit militärmusiker. Regionmusikerna var i allmänhet organiserade i ensembler, som huvudsakligen omfattade blåsmusiker, men där även slagverk, piano och stråkar förekom.

Parallellt med Regionmusikens tillkomst etablerade Rikskonserter efterhand en regional organisation som, fullt utbyggd, kom att omfatta nio regioner. Den geografiska indelningen följde Regionmusikens. Uppdraget till de två statliga organisationerna Regionmusiken och Institutet för Rikskonserter var att gemensamt ta ansvar för att en regional musikverksamhet byggdes upp i Sverige.

Organisationen kom att bestå i nära två decennier, med den förändringen att Gävle-Dala-regionen skildes från Bergslagsregionen och Nedre Norrland 1981 och bildade Regionmusikens nionde region.² Detta skapade förutsättningar för det speciella musiksamarbete mellan landstingen i Dalarna och Gävleborg och Rikskonserter som bedrevs 1981–1987. Detta beskrivs närmare i avsnittet om Gävleborg.

6.3.1 Länsmusikreformen 1988

Ett decentraliserat kulturliv, där kommuner och landsting och ideella organisationer tog gemensamt ansvar var en bärande vision i 1974 års kulturpolitik. Landstingen skulle engagera sig politiskt i kulturen och det ekonomiska ansvaret delas mellan staten och den regionala nivån. Verksamheternas innehåll skulle föras närmare medborgarna. I detta perspektiv blev konstruktionen med Regionmusiken och Institutet för Rikskonserter otillfredsställande. Någon verklig regionalisering uppnåddes inte så länge landstingen inte tog politiskt ansvar och därmed del av det ekonomiska ansvaret för scenkonsten.

Hösten 1981 publicerade Kulturrådet sin utredning *Regional musikpolitik*.³ Den blev i sin tur utgångspunkten för proposition och riksdagsbeslut 1984 att avveckla Institutet för Rikskonserter och Regionmusiken och att erbjuda landstingen att överta ansvaret för den regionala musikverksamheten.⁴ Den komplicerade uppgiften att organisera reformens genomförande anförtroddes *Centrala musikkommittén* (CEMUS). I uppdraget ingick bl.a. att planera förhandlingarna mellan staten och landstingen om de avtal som reglerade de nya huvudmannaskapen.

Efter tre år av intensiva förberedelser sattes den nya organisationen i drift den 1 januari 1988. Reformen kan sammanfattas i följande förändringar: Myndigheten Regionmusiken avvecklades. De flesta landsting inrättade länsmusikstiftelser som övertog ansvaret för de musiker som varit anställda i Regionmusiken. Institutet för Rikskonserter gjordes om i grunden. Dess regionala kontor överfördes till de nya länsmusikstiftelserna och organisationen fick nya stadgar och nytt namn. Den nya stiftelsen Svenska Rikskonserter blev en central, statlig organisation med uppgift att stödja och samverka med de nya länsmusikstiftelserna. Ändamålet var ”att främja utvecklingen av musiklivet i hela landet och inom olika musikaliska uttrycksformer”. Verksamheten skulle ”anpassas efter regionala och lokala behov”.⁵ Med andra

² *Regional musikpolitik*, Kulturrådets rapport 1981:6, s. 81, 167 f.

³ *Regional musikpolitik*, Kulturrådets rapport 1981:6.

⁴ Regeringens proposition 1984/85:1.

⁵ *Ut med musiken: Slutrapport från centrala musikkommittén om musiklivets regionalisering*, SOU 1988:51, s. 76.

ord behöll Rikskonserter sitt regionala uppdrag, men förlorade sin operativa regionala organisation.

Enligt den nya modellen skulle det finnas en musikstiftelse i varje län. Några intressanta undantag gjordes dock från denna princip. I Skåne bildades en gemensam stiftelse för de två landstingen Kristianstad och Malmöhus. I Västra Götaland bildades på liknande sätt en gemensam stiftelse för de tre landstingen Skaraborg, Älvsborg och Göteborg samt Bohuslän. I Gävleborg, där det inte fanns någon regionmusikavdelning, valde landstinget att inrätta en länsmusikenhet inom sin förvaltning. En liknande lösning gjordes av Jönköpings läns landsting. I Sörmland bildade landstinget en stiftelse, där musiken blev en del av ett bredare kulturuppdrag. Stockholms läns landsting, slutligen, valde att stå utanför reformen.

Länsmusikreformen och orkestrarna

Länsmusikreformen var inte en orkesterreform. De flesta av de nybildade länsmusikstiftelserna hade ensembler, som de ärvt av Regionmusiken, men inte någon orkester. Efter hand kom dock flera länsmusikorganisationer, av olika skäl, att få utökat eller förändrat uppdrag och därigenom bli ansvariga även för orkesterverksamhet. Dessa organisationer valde att i olika grad integrera orkestern i länsmusikverksamheten eller t.o.m. att utföra större delen av länsmusikuppdraget med orkester.

6.3.2 Länsmusikens inriktning och förändring

Vad är länsmusik – regionalt musikuppdrag?

Vad avses då med regional musik, eller länsmusik (som från 1988 var den vedertagna benämningen)? Det regionala musikuppdraget syftar till att ge medborgarna i hela regionen tillgång till ett professionellt utbud av musik av hög kvalitet och genremässig bredd. Verksamheten bör bedrivas i samverkan och dialog med lokala arrangörer. Det regionala musikuppdraget ska utföras med flexibilitet och lyhördhet för lokala och regionala behov. Länsmusiken ska vara en resurs för hela det regionala musiklivet och sålunda kunna vara ett stöd för kulturskolor och kvalificerat amatörmusicerande, och även till festivaler och projekt. Om allt detta har det i princip rätt stor enighet sedan länsmusikreformen började förberedas på 1970-talet. Denna syn, väl grundad i 1974 års kulturpolitik, kom att prägla länsmusikreformens genomförande. Men redan från början skilde sig organisationerna åt. Dessa skillnader ökade snabbt och kom att påverka och förändra uppdragets innehåll.

Förändringstendenser

De flesta länsmusikorganisationer har alltså redan från början haft en mer eller mindre blandad verksamhet. I ett drygt trettioårigt perspektiv kan man se några tydliga tendenser med avseende på verksamheternas förändrade inriktning och organisation. Den första är ensemblernas avveckling. De flesta av de ensembler, som länsmusiken ärvde från Regionmusiken 1988, har

upphört och antalet musikertjänster kopplade till länsmusikensembler har minskat kraftigt. Denna strukturella förändring har tvingats fram av obalans mellan lönedel och produktionsmedel men kan också ha haft andra orsaker.

Kulturrådet noterade denna tendens i sin rapport 1994, och utvecklingen har sedan dess fortsatt i samma riktning. Dock synes minskningen ha avstannat de senaste tio åren.⁶ Eftersom blåsare utgjorde en stor del av Regionmusiken har utvecklingen slagit hårt på blåsarsidan. Samtidigt har organisationernas flexibilitet ökat, liksom möjligheterna att anlita frilansmusiker och därmed uppnå större musikalisk bredd.

Den andra tendensen gäller kammarorkestrarna. Med en länsmusikorganisation som bas har man i några fall framgångsrikt kunnat inlemma och utveckla en befintlig orkesterverksamhet (t.ex. Örebro och Västerås) eller, som i Falun, skapa en ny orkester. En av flera förklaringar till de konstnärliga framgångarna för heltidsorkestrarna i Örebro och Falun är att organisationerna i dessa fall har fokuserat på orkesterverksamheten. Det musikaliska och kulturella värdet av att orkestermusik på hög nivå fått en större spridning och blivit tillgänglig för fler är odisputabelt, men dessa prioriteringar har också inneburit att utrymmet för annan länsmusikverksamhet kommit att bli förhållandevis litet.

En tredje tendens är de organisatoriska förändringarna. Sex av de 18 länsmusikstiftelser som inrättades 1988 är idag i princip oförändrade som stiftelser. Fem har ombildats till aktiebolag, en har blivit kommunalförbund, en har blivit del av ett scenkonstbolag. I ett fall har en gemensam länsmusikorganisation för två län skapats. Fem ursprungligen självständiga verksamheter har lagts in i förvaltning. Idag driver åtta av 21 regioner sin regionala musikverksamhet i egen förvaltning.⁷ Bolagisering med utgångspunkt i en ren förvaltningsorganisation har endast förekommit i ett fall. (Vara konserthus var en del av kommunens förvaltning innan verksamheten överfördes till ett aktiebolag 2011.) Regionala huvudmän med scenkonsten organiserad i förvaltning har inte varit benägna att bolagisera sina verksamheter. Denna iakttagelse gäller både musiken och teatern.

Till dessa förändringar kommer att kretsen av regionala musikorganisationer har vidgats och nya organisationer blivit medlemmar av Regional musik i Sverige. Något entydigt mönster i dessa organisatoriska förändringar går knappast att se.

En fjärde tendens är en växande öppenhet för förändringar i samhället i stort och i det omgivande musiklivet, där genregränser blivit otydligare och musik förmedlas på nya plattformar. De flesta regionala musikorganisationer utvecklar strategier för att vara en angelägenhet för nya publikgrupper inom ett bredare fält av musik.

⁶ 1988 överfördes 540 tjänster från Regionmusiken till länsmusikstiftelserna. 2015 fanns omkring 100 av dessa tjänster kvar. En del tjänster har med tiden helt eller delvis överförts till orkestrar. 2019 återstod drygt 80 musikertjänster i de undersökta musikorganisationerna, storband inkluderade men orkestertjänster oräknade. Se avsnitt 15 Översikt nyckelfakta.

⁷ Region Stockholm har beslutat att ta in musiken i sin förvaltning 1 januari 2022.

6.3.3 Den regionala musiken idag

De gamla länsmusikorganisationerna, som alltså var så olika redan från början 1988, har utvecklats till en allt brokigare mångfald. Om vi ändå vill försöka oss på att ge en ögonblicksbild av hur de regionala musikorganisationernas landskap ser ut idag, kan vi följa och utvidga den indelning i olika grupper som Kulturrådet beskrev 1994 och sortera organisationerna i olika kategorier.⁸

Länsmusik med ensembler av olika slag förekommer hos Smålands Musik och Teater, Musik i Blekinge, Musik i Syd, Vara Konserthus, Musik i Uppland, Norrbottensmusiken, Scenkonst Sörmland och Gotlandsmusiken.

En andra kategori är musikorganisationer med kammar- eller symfoniorkester. Det gäller i regionerna Jönköpings län, Kalmar, Skåne-Kronoberg, Västernorrland, Västerbotten, Norrbotten, Uppland, Östergötland, Värmland, Örebro, Västmanland, Gävleborg och Dalarna.

En tredje kategori är de två organisationer som har blåsorkester: Östgötamusiken och Länsmusiken i Stockholm.⁹

En fjärde kategori utgörs av de tre som har storband: Vara Konserthus, Norrbottensmusiken och Gotlandsmusiken.

En femte kategori är musikteatrarna Wermland Opera och Norrlandsoperan. Till denna grupp skulle man även kunna föra Västana Teater.⁶

En sjätte och sista kategori är de regionala musikorganisationer som inte har några tillsvidareanställda musiker alls och som därmed arbetar endast med frilansartister. Dessa är Musik Hallandia, Förvaltningen för kulturutveckling (VGR), Kultur Ungdom, Kultur Gävleborg, Folkmusikens hus och Estrad Norr.

Ovanstående säger naturligtvis bara en del om organisationernas verksamhet och fångar inte väsentliga dimensioner som t.ex. geografisk spridning, genrebredd och samverkan med lokala arrangörer.

6.4 Dansen

Dansen är i kulturpolitiskt hänseende en ung konstart. Den blev ett eget kulturpolitiskt område i mitten av 1990-talet då också Norrdans och Skånes Dansteater bildades. Vid millennieskiftet och åren därefter har danskonsulentverksamhet etablerats över hela landet, liksom Dansnät Sverige successivt etablerat och byggt ut sin verksamhet. Danskonstens regionala organisering beskrivs närmare i avsnitt 7.3.

⁸ Dessa är idag landets enda professionella, civila blåsorkestrar, förutom Göteborg Wind Orchestra, vars framtid är ovisst. Länsmusikuppdraget i Stockholm överförs vid årsskiftet från Blåsarsymfonikerna till regionens kulturförvaltning.

⁹ Smålands Musik och Teater har sedan 2016 en del av verksamheten inriktad på musikteater och musikal.

7 Den regionala scenkonstens organisering idag

Hur är då den regionala scenkonsten organiserad idag? För att få grepp om detta ska vi i detta avsnitt utgå från två indelningsgrunder. Organisationsformen är den ena. Den andra är frågan om hur de tre konstarterna organiseras i förhållande till varandra. Vi börjar med det senare.

7.1 Musik, teater och dans – tillsammans eller åtskilda

I de flesta regioner är musiken och teatern skilda åt i var sin organisation. Detta kan förklaras av att länsmusiken och länsteatrarna har tillkommit eller vuxit fram på olika sätt. Men de två konstarterna skiljer sig också åt i flera andra avseenden, inte minst när det gäller planering och produktionslogik. I ett mindre antal regioner har musik och teater har sammanförts i en förvaltning (Jönköping, Jämtland-Härjedalen och Sörmland). Till denna kategori kan vi också föra de två regionala scenkonstbolagen Scenkonst Västernorrland AB (musik, teater, dans och film) och Scenkonst Öst AB (symfoni-orkester och teater).

7.2 Musikteater

Två regionala musikorganisationer har inriktat sig på musikteater: Värmlandsoperan och Norrlandsoperan. Båda dessa är utförare av sin regions musikuppdrag. Hos Värmlandsoperan står opera i centrum. Även Norrlandsoperan fokuserar på opera, men har därutöver en omfattande verksamhet inom andra områden, bl.a. dans. Hos båda organisationerna framträder orkestrarna med egen konsertverksamhet.

Regelbunden operaproduktion förekommer sedan 1997 även hos Norrbottensmusiken genom Piteå kammaropera. Smålands Musik och Teater har sedan 2016 vid flera tillfällen producerat musikal.

I flera regioner finns väl utvecklade, självständiga operaverksamheter som huvudsakligen spelar på sommaren. De är i allmänhet inkluderade i samverkansmodellen och har regionalt stöd, men de beskrivs inte närmare i denna rapport. Som exempel kan nämnas Läckö, Vadstena, Skäret, Dala-Floda och Vattnäs.

7.3 Dans

Dansen har på det kulturpolitiska området en yngre historia och inte lika många och stora organisationer som musiken och teatern. Danssverige består till stor del av turnerande, fria grupper.

Den infrastruktur som vuxit fram de senaste decennierna bygger mer på samverkan med befintliga musik- och teaterorganisationer och på interregionala samarbeten. Det har också medfört stora variationer från region till region. Alla regioner arbetar idag med att stärka och utveckla dansen som konststart. Många strategier och samarbeten går in varandra, men några mönster kan ändå urskiljas.

I fyra regioner finns helt eller delvis självständiga dansorganisationer: i Skåne (Skånes Dansteater och Dansstationen), Halland (Rum för dans), Västernorrland (Norrdans; del av scenkonstbolag) och i Norrbotten (Dans i Nord).

I de flesta regioner är dansen en del av verksamheten hos någon av teater- eller musikorganisationerna. Danskonsulenter eller motsvarande (dansutvecklare) finns i alla regioner. De kan vara knutna till regionens förvaltning eller ingå i en självständig scenkonstorganisation.

Inom dansen finns flera interregionala samarbeten, t.ex. Danssamverkan Sydsverige, där parter från alla sex sydsvenska regioner arbetar tillsammans.

Dansnät Sverige har parter i de flesta regioner. Parten kan vara en regional scenkonstorganisation eller en region eller en kommun.

I ett nationellt perspektiv bör man också nämna *Riksteatern*, som genom sin regionala och lokala organisation är en viktig aktör för att föra ut dansen i hela landet. Därtill har Riksteatern i sin organisation kompaniet Cullberg, vars produktioner turnerar i Sverige, bl.a. genom Dansnät Sverige.

7.4 Associationsformer för självständiga scenkonstorganisationer

En region kan välja mellan att låta en självständig organisation utföra de regionala scenkonstuppsdragen eller att utföra dem i den egna förvaltningen. Modellen med självständiga organisationer är vanligast. De olika associationsformerna – stiftelse, aktiebolag, ideell förening m.fl. – skiljer sig åt på flera punkter, men den principiella skillnaden mellan självständiga organisationer å ena sidan, och förvaltningsmodellen å den andra, är en betydligt större fråga som har bäring på centrala frågor om styrning och armlängds avstånd.

Här ska vi först se på de olika associationsformerna för självständiga organisationer och sedan på förvaltningsmodellen.

Självständiga organisationer inom scenområdet, alltså organisationer som utgör egna juridiska personer, kan ha någon av följande former: stiftelse, aktiebolag, kommunalförbund, ekonomisk förening eller ideell förening.

7.4.1 **Stiftelse**

Stiftelsen var den dominerande associationsformen när de regionala scenkonstorganisationerna skapades från slutet av 1960-talet till mitten av 1990-talet. Länsteaterstiftelserna skapades ofta, men inte alltid, med en befintlig ensemble som grund (en fri grupp eller en riksteaterensemble). Länsmusikstiftelsernas tillkomst var en del av länsmusikreformen 1988.

Stiftelsebildare var landsting eller, i några fall, landsting och kommun gemensamt. Stiftelserna var s.k. anslagsstiftelser, vilket innebär att de fick (eller får) årliga bidrag för sin verksamhet. Stiftelseformen i sig innebär inte något skydd mot upplösning och omorganisation, men att det ändå är förknippat med svårigheter har bidragit till stabilitet och till att flera av scenkonststens stiftelser alltjämt finns kvar.

På musiksidan är, efter drygt trettio år, sex av de stiftelser som inrättades 1988 är ännu idag till formen oförändrade. På teatersidan, där tillkomsthistorien varit mer skiftande, återstår idag fyra stiftelser.

Efter 1990 har någon ytterligare stiftelse inte bildats för regionalt scenkonstämål. Genom kraven på varaktighet i stiftelselagen 1996 kan anslagsstiftelser inte längre bildas.

7.4.2 **Aktiebolag**

När stiftelsers huvudmän av någon anledning velat ändra organisationsformen behålla organisationens självständighet har man i allmänhet valt aktiebolagsformen. Denna associationsform har från 1990-talet blivit vanligare i regioner och särskilt i kommuner. Av de 45 organisationer som omfattas av denna översikt är 13 aktiebolag. Två tillkom på 1990-talet (Norrlandsoperan och Västerbottensteatern). Under första årtiondet efter millennieskiftet tog utvecklingen mer fart för att sedan plana ut. Den senaste bolagsbildningen skedde den 1 januari 2021 när Folkteatern i Göteborg ekonomisk förening skapade ett aktiebolag för teaterverksamheten.

Aktiebolagsformen har kommit att användas i två specialfall. Det första är scenkonstbolaget och det andra är de fall då regioner eller kommuner i två olika regioner vill driva en scenkonstverksamhet gemensamt.

Scenkonstbolag

Idén med scenkonstbolag är att lägga flera olika verksamheter med innehållslig närhet i en gemensam, självständig organisation. Det kan vara musik, teater, dans och även film. I Sverige finns idag två scenkonstbolag: i Väster-norrland och Östergötland.¹ Någon ytterligare scenkonstbolagsbildning på regional nivå förefaller inte vara aktuell.

¹ En liknande konstruktion finns i Helsingborgs kommun där Helsingborgs arena och scen AB innefattar Helsingborgs arena, stadsteatern, symfoniorkestern, konserthuset, Sofiero m.m.

Gemensam verksamhet för flera regioner

Om två eller fler regioner vill driva en gemensam scenkonstverksamhet krävs en associationsform som möjliggör delat ägande. Här ligger aktiebolaget närmast till hands, även om ett kommunalförbund också kan ägas av två regioner. Det finns idag tre exempel i Scenkonstsverige: de två aktiebolagen Regionteatern Blekinge-Kronoberg och Musik i Syd, samt kommunalförbundet Norrlands nätverk för musikteater och dans (NMD).

Sakkompetens i styrelsen

En fördel med aktiebolagsformen, som även gäller stiftelser, är att till styrelsen kan väljas personer utanför kretsen av förtroendevalda politiker. Det innebär att man till styrelsen kan knyta kompetens från olika områden och på så vis ge ett bättre stöd till den verkställande ledningen. Bredare, icke-politisk representation i styrelsen bidrar också till att säkerställa armlängds avstånd mellan de politiska huvudmännen och verksamheten.

Möjligheten till bredare styrelsesammansättning har påtalats i flera sammanhang. Senast rekommenderar Myndigheten för kulturanalys, i sin rapport *Så fri är konsten, regioner och kommuner* ”att se över möjligheterna att i större utsträckning inkludera icke-politisk representation i regionala och kommunala kulturinstitutioners styrelser”.²

Av de 13 aktiebolag och sju stiftelser som idag finns bland de regionala scenkonstorganisationerna finns det bara en organisation, vars ägare har valt modellen med blandad styrelse. Det är Vara konserthus, där majoriteten av styrelseledamöterna inte är politiker. Enligt ordförande och VD är erfarenheterna av styrelsearbetet entydigt positiva. Man kan också jämföra med hur staten rekryterar sakkunniga ledamöter till styrelserna för Dramaten och Operan.³

Ett annat perspektiv på denna fråga är att politiker kan ha värdefulla erfarenheter från skiftande samhällsområden och därtill stort kulturpolitiskt kunnande. Denna politiska kompetens kan vara av stor betydelse för scenkonstens organisationer.

7.4.3 Kommunalförbund

Kommunalförbund är en associationsform som används av kommuner och regioner för att organisera räddningstjänst, kommunalteknik, utbildning och andra samhällsfunktioner, ofta när kommunerna själva är för små. Ett kommunalförbund är i rättsligt avseende att betrakta som en kommun och lyder under kommunallagen. Till skillnad från aktiebolaget får i ett kommunalförbunds styrelse endast sitta ledamöter i huvudmännens fullmäktigeförsamlingar. Det är alltså inte möjligt, som i aktiebolag och stiftelser, att till styrelseledamöter utse personer utan politiskt mandat.

² *Så fri är konsten: Den kulturpolitiska styrningens påverkan på den konstnärliga friheten*, Myndigheten för kulturanalys 2021:1, s. 238 f.

³ Ordf. Sture Carlsson, tel.samtal 2020–12–21. VD Petra Kloof, mejl 2020–12–08.

Frågan om att ta in fackkompetens i scenkonstaktiebolag diskuteras av Carlsson & Karlsson i utredningen om Värmlandsoperan, *Ringar på vattnet: Utredning Värmlandsoperan 2015 – 2019*, 18 februari 2014. Utredarna föreslår denna lösning för Värmlandsoperan, men förslaget har inte tagits ad notam. Carlsson & Karlsson föreslår samma sak i sin utredning ”En udda fågel: Om Gävle Symfoniorkestern och Gävle Konserthus driftsform”, Sture Carlsson och David Karlsson, Nätverkstan 15 juni 2020. I den översyn som gjordes av stiftelserna Musik i Dalarna och Dalateatern 2020 föreslogs samma lösning.

Bland länsteatrar och länsmusikorganisationer finns endast två exempel: Västmanlandsmusiken och Västmanlands Teater, båda ägda av Region Västmanland och Västerås stad. Därtill kommer det icke producerande kommunalförbundet Norrlands nätverk för musikteater och dans (NMD), som bildades år 2000 av regionerna Jämtland-Härjedalen, Västernorrland, Västerbotten och Norrbotten.

7.4.4 Ideell förening

I ett mindre antal fall förekommer att regionalt scenkonstuppdrag utförs av ideella föreningar. Det gäller fyra teatrar: Byteatern i Kalmar, Gotlands läns-teater, Västanå teater och Giron Sámi Teáhter, och tre organisationer med regionalt musikuppdrag: Stockholms läns Blåsarsymfoniker, Kultur Ungdom och Folkmusikens hus.⁴ Därtill är Dansstationen en ideell förening.

7.4.5 Ekonomisk förening

Endast två av de i denna undersökning förekommande organisationerna är ekonomisk förening. Det är Oktoberteatern i Södertälje och Folkteatern Göteborg. Folkteatern driver sedan 1 januari 2021 verksamheten i ett aktiebolag ägt av den ekonomiska föreningen. Folkteatern undersöker för närvarande om den i framtiden kan få Västra Götalandsregionen som ägare. Med detta som mål har Folkteatern från 1 januari 2021 övergått till en modell där den ekonomiska föreningen driver verksamheten i bolagsform.

7.5 Förvaltning

Så långt de självständiga organisationsformerna. Regionerna kan också välja att utföra den regionala scenkonstverksamheten i egen regi, som en del av den egna förvaltningen. Förvaltningsmodellen är mindre vanlig. Av de 45 organisationerna i denna undersökning är nio del av regionförvaltningar och två av kommunala förvaltningar.

Som en konsekvens av 1974 års kulturpolitik började landstingen vid mitten av 1970-talet att bygga ut administrationen på kulturområdet. Efter bibliotek och bildkonst ökade nu landstingens engagemang inom kulturens hela bredd. Men inom musik och teater, som i stor utsträckning utfördes med egen konstnärlig personal, och som var mycket större verksamheter, valde de flesta landsting att arbeta med självständiga organisationer. Länsteatrar och länsmusikorganisationer inrättades i de flesta fall som stiftelser. Tre landsting valde förvaltningsformen redan från början (i Jönköping och Sörmland gemensam förvaltning för teater och musik, i Gävleborg för musiken). I sammanhanget kan noteras att förvaltningsformen idag är betydligt ovanligare på teatersidan, där den bara förekommer i Jönköping, Sörmland och Jämtland-Härjedalen och då i alla tre fallen tillsammans med musiken. Någon renodlad teaterorganisation i förvaltning finns inte bland organisationerna i denna undersökning.

⁴I sammanhanget kan påminnas om att Riksteatern är en ideell förening.

Många av de scenkonststiftelser som inrättades på 1970- och 1980-talet har senare upplösts. Dessa förändringar har i princip kunnat gå i två olika riktningar. I många fall har landstingen valt att behålla modellen med självständig organisation och därför bildat aktiebolag. I andra fall har landstingen tagit in musiken i sin förvaltning.

Det går idag inte att se någon tydlig förändringstendens i någon viss riktning, mot förvaltningsmodellen eller mot bolagsbildning. Två aktuella fall kan nämnas. Det första gäller länsmusiken i Stockholm, där regionen har beslutat att ta in länsmusikuppdraget i sin förvaltning per den 1 januari 2022. Det andra är Gävle, där kommunen 2020 lät utreda driftsformer för symfoniorkestern och konserthuset. Utredningen föreslog att verksamheten, som idag ligger i kommunens förvaltning, överförs till ett aktiebolag.⁵

7.6 Armlängds avstånd

En annan och kanske viktigare aspekt på valet av organisationsform är principen om armlängds avstånd. Att politiker inte ska försöka påverka det konstnärliga innehållet i offentligt finansierad kulturverksamhet är oomtvistat. Ändå har det inom andra konstområden förekommit fall på kommunal nivå, där politiker gått in i frågor som är delegerade till konstnärligt ansvariga tjänstemän. Det finns inga skäl att anta att inte scenkonsten skulle kunna bli utsatt för ett liknande påverkanstryck.

Myndigheten för kulturanalys (Myka) uppmärksammar i rapporten *Så fri är konsten* hur kulturen används för att uppnå mål inom andra politikområden och hur denna styrning kan ske genom så kallade horisontella mål. Det finns, enligt Myka, ”på regional nivå inget organisatoriskt skydd mot kulturpolitisk styrning med negativ påverkan på den konstnärliga friheten”.⁶ Detta gäller alltså oavsett om verksamheten bedrivs i förvaltning eller i en självständig organisation. I det senare fallet, för stiftelser och aktiebolag, rekommenderar Myka regionerna att ”se över möjligheterna att i större utsträckning inkludera icke-politisk representation i regionala och kommunala kulturinstitutioners styrelser”.⁷

7.7 Branschsamverkan

Länsteatrarna och länsmusikorganisationerna i Sverige har var sin samarbetsorganisation. Den huvudsakliga uppgiften är att driva branschgemensamma frågor gentemot den nationella politiska nivån. Här nedan refereras deras viktigaste frågor.

Motsvarigheten för dansen är ett samarbetsråd för regionalt verksamma danskonsulenter och dansutvecklare.

⁵ *En udda fågel: Om Gävle Symfoniorkesters och Gävle Konserthus driftsform*, Sture Carlsson och David Karlsson, Nätverkstan 15 juni 2020.

⁶ *Så fri är konsten*, Myndigheten för kulturanalys, rapport 2021:1, s. 179.

⁷ *Ibid*, s. 238 f.

7.7.1 Regional musik i Sverige

Till RMS stora uppgifter hör att stärka det gemensamma interna nätverket. Detta ska ske bl.a. genom en gemensam digital plattform och ett strategiskt planeringsverktyg för samarbeten av olika slag. Det övergripande syftet är att gynna samverkan och lärande mellan organisationerna.

Tillsammans med Musikarrangörer i samverkan (MAIS), och några av deras medlemsorganisationer, driver RMS sedan 2019 ”På Turné”, en s.k. nationell turnéstruktur för svenska och internationella artister.

RMS nämner i övrigt fyra större frågor. Den första är hur branschen ska hantera digitaliseringen och upphovsrätten för digitala produktioner. Hur ska det digitala samspele med levande konserter? Hur kan man använda digitala produktioner för att locka åhörare till konserthus och andra spelplatser? Ofullständig uppräknning av bidragen är ett sluttande plan som oundvikligen får stor påverkan på uppdragets utförande och innehåll. Problemet är särskilt allvarligt hos organisationer med stora personalgrupper med tillsvidareanställd konstnärlig personal. Här måste ägarna ta ansvar för att uppdrag och bidrag korrelerar.

Frilansmusikerna är en förutsättning för bredden i den regionala musikverksamheten. Hur man slår vakt om frilansarna, särskilt mot bakgrund av coronapandemin, är en kritisk fråga för hela branschen.

Att vidmakthålla och stärka arrangörsnätverket har avgörande betydelse för att den regionala musikens ska nå sin publik i alla delar av landet, och för att den musik som presenteras ska bli väl mottagen. Detta är en särskilt angelägen fråga när det, efter pandemins akuta fas, åter börjar spelas levande regional scenkonst.

7.7.2 Länsteatrarna

Länsteatrarna vill först och främst framhålla vikten av att teatern till sitt innehåll står fri från politisk styrning. Detta är en utgångspunkt för all konstnärlig verksamhet. Det innebär att scenkonsten bör fredas från politiska anspråk på att använda teatern som verktyg för ändamål inom andra politikområden. På flera håll kan idag märkas en tendens att kulturen används instrumentellt för att uppnå andra mål. Det är problematiskt för en konststart, som till sin natur behöver stå fri från sådan påverkan.

Samtidigt behöver Länsteaterns roll i samhället markeras. Dess uppgift är att med professionell scenkonst nå ut och tilltala alla i regionen, så att publiken kan känna igen sig och känna stolthet.

Länsteatern kan bidra till besöksnäring och andra verksamheter inom kulturella och kreativa näringar och på så sätt få en samhällelig betydelse på flera plan, så länge inte innehållet styrs mot detta syfte.

En stor svårighet för flertalet medlemsorganisationer är hur den långsiktiga finansieringen ska hanteras när bidragen inte uppräknas i takt med kostnadsökningarna. Möjligheterna att möta utvecklingen med effektivisering är i stort sett helt uttömda. Konsekvensen blir minskad verksamhet eller strukturell förändring.

Till dessa frågor kommer de kvardröjande effekterna av coronapandemin. Oron är stor för kompetensförsörjningen på frilanssidan när scenkonsten återigen kan möta sin publik. Inte minst gäller detta dem som arbetar bakom och vid sidan av scenen. Länsteatrarna är stora uppdragsgivare för många yrken som är nödvändiga inom den professionella teatern. Många funktioner utförs till stor del av frilansande personer, som under pandemin varit tvungna att söka sig till andra arbetsområden. Hur många av dem som kommer att återvända till branschen efter pandemin är svårt att förutsäga.

7.7.3 Samarbetsrådet för regional dansutveckling

Samarbetsrådet är en ideell förening, vars medlemmar är danskonsulenter och dansutvecklare i hela landet.

7.7.4 Svensk Scenkonst

Svensk Scenkonst är bransch- och arbetsgivarorganisation för scenkonstverksamheter inom statlig, regional, kommunal och privat sektor. Kollektivavtalen omfattar samtliga personalkategorier som är verksamma inom branschen. De flesta organisationer som behandlas i denna rapport är medlemmar.

Förutom en löpande verksamhet med medlemsstöd, avtalsfrågor och utbildning m.m. arbetar Svensk Scenkonst med strategiska frågor av gemensamt intresse för branschen. Under pandemin har frågor om olika former av stöd och insatser för att kompensera för inkomstbortfall och kompetensbrist stått högt på dagordningen. Digitalisering och upphovsrätt, som även tidigare var en stor fråga, har nu fått ännu högre aktualitet. Som nämnts tidigare har Svensk Scenkonst, med utgångspunkt i en medlemsundersökning, i ett par rapporter beskrivit de långsiktiga konsekvenserna av pandemin och presenterat förslag till åtgärder.⁸

En central fråga, som länge varit aktuell, är scenkonstens långsiktiga finansiering. I rapporten *Bättre scenkonst med framförhållning* argumenterar Svensk Scenkonst för att kulturpolitiken behöver bli mer långsiktig, både vad gäller innehåll och finansiering. I detta sammanhang pekar Svensk Scenkonst också på behovet av en förändrad bidragsmodell som kompenserar för pris- och löneökningar, eftersom scenkonsten inte på lång sikt kan kompensera för bidragens urholkning genom rationalisering och effektivisering.⁹

Svensk Scenkonst är ofta remissorgan i kulturpolitiska frågor och låter utföra undersökningar och rapporter. En rapport som kommit till användning i denna nationella översikt är ”Från länsmusik till regional musik – utmaningar och behov i det nya samverkanslandskapet” (2015).

7.8 Interregional samverkan

De regionala scenkonstorganisationerna är bra på att samverka. Ett ständigt pågående flöde av utbyten och produktionssamarbeten mellan

⁸ Scenkonsten, *pandemin och framtiden: rapport om coronapandemins långsiktiga konsekvenser för scenkonsten*, Svensk Scenkonst 2021-04-16. *Coronapandemin ger bestående kompetensbrist inom scenkonsten*, Svensk Scenkonst 2021-05-03.

⁹ *Bättre scenkonst med framförhållning: Behovet av långsiktiga kulturbidrag*, 2021-07-01.

organisationerna, både inom och mellan regionerna, bidrar till att vitalisera och öka utbudet på scenerna. I detta avsnitt behandlas frågan om gemensamma, regiongränsöverskridande organisationer, samt större flerregionala samarbetsformer.

7.8.1 Gemensamma organisationer för flera regioner

Som redan har nämnts ägs tre av de 45 organisationer som omfattas av denna översikt gemensamt av två regioner: Regionteatern Blekinge-Kronoberg, Musik i Syd och Norrlands nätverk för musikteater och dans (NMD).¹⁰

Historiskt har dock flera länsgränsöverskridande organisationer förekommit i Sverige. Vid länsmusikreformen bildades i Skåne stiftelsen Musik i Skåne gemensamt av de två landstingen Kristianstad och Malmöhus. På liknande sätt bildades stiftelsen Musik i Väst gemensamt av tre landsting i Västra Sverige. I båda dessa fall skedde detta omkring tio år före regionsammanslagningarna.

Tankar på andra interregionala scenkonstorganisationer har förts fram i olika sammanhang. Landstingen i Gävleborg och Dalarna hade på 1980-talet en gemensam regional musikverksamhet och i förarbetena till länsmusikreformen utarbetades ett förslag till en gemensam länsmusikorganisation för Gävle-Dala-regionen. Andra exempel finns i Småland, där både gemensam länsmusikorganisation och gemensam orkester för de tre länen har diskuterats.

Kulturrådet kommenterade frågan i sin översyn av länsmusiken 2001: ”Kanske är det rimligare att diskutera [...] samarbete mellan två eller flera länsmusikorganisationer, vilket kan ge mer effektivt utnyttjande av resurserna och därmed frigöra medel för utveckling av nya områden.”¹¹

I sin rapport om länsteatrarna 2000 föreslog Kulturrådet att Länsteatern Örebro skulle samarbeta med Värmland för att öka utbudet av talteater där.¹²

I Västmanland pekade en utredare 2010–2011 på möjligheten att slå samman Västmanlands och Örebros teatrar i ett av båda landstingen ägt aktieföretag. Vid för Scenkonst Västernorrland har vid några tillfällen framfört möjligheten att Västernorrland och Jämtland-Härjedalen skulle ha gemensam scenkonstverksamhet. När de båda senare förslagen framfördes var storregionfrågan aktuell och när den frågan avfördes från dagordningen hösten 2016 minskade förändringstrycket.

Idéer och förslag till länsgränsöverskridande organisationssamarbeten har alltså inte saknats. Varför inga sådana organisationer har bildats efter Musik i Syd 2003 är en öppen fråga.

7.8.2 Större överregionala samarbeten inom kulturen idag

Sedan några år har emellertid överregionala samarbete inom kulturområdet rönt ett förnyat intresse. De sex sydligaste regionerna samarbetar inom ramen för *Regionsamverkan Sydsverige* inom flera politikområden, där kulturen är ett. De fyra nordligaste regionerna har förklarat sin avsikt att samarbeta inom tre specifika insatsområden. Dessa samarbeten presenteras längre fram i den nationella översikten.

Att tio regioner i Mellansverige nu påbörjat ett samtal om samverkan inom kulturområdet är en del av bakgrunden till denna undersökning.

¹⁰ Regionteatern Blekinge-Kronoberg är även Växjö kommun delägare. Musik i Syd ägs indirekt av Region Skåne och Region Kronoberg.

¹¹ Översyn av länsmusiken, Statens kulturråd, april 2001, s. 12.

¹² *Soppa och skådespel åt folket: Om teatrar med regionalt uppdrag*, rapport från Kulturrådet 2000:1, s. 75, 144.

8 Andra generella frågor

I detta avsnitt ska helt kort beröras ytterligare några generella frågor som beskriver av de olika organisationerna och deras verksamhet.

8.1 Fast ensemble eller tidsbegränsade kontrakt

Ett regionalt scenkonstuppdrag kan utföras med egen, tillsvidareanställd konstnärlig personal (egen ensemble) eller med personal som anlitas för viss produktion eller för viss tid. De senare kan vara frilansande med egen firma eller anställda på tidsbegränsade kontrakt. De allra flesta organisationer arbetar med olika kombinationer av fast anställd och tillfälligt anlitad personal. Det gäller inom musiken såväl som inom teatern. Olika kriterier kan dock väga olika tungt inom de två konstarterna.

Valet mellan olika möjligheter kan göras på konstnärliga, kulturpolitiska eller ekonomiska grunder. En fast ensemble kan ge en stabil grund för långsiktig konstnärlig utveckling och ha stor betydelse för organisationens regionala och lokala förankring. Samtidigt kan frilansartister och tillfälligt anställda vara nödvändiga för att skapa större bredd, variation och fördjupning och därmed öka möjligheterna att nå nya publikgrupper. Specifika konstnärliga val kan också vara avgörande. Många perspektiv talar för att det fasta och det fria kulturlivet behöver existera parallellt och i samverkan.

På teatersidan har sedan flera årtionden de regionala ensemblerna av tillsvidareanställda skådespelare minskat kraftigt. År 1990 var antalet drygt 800; 2015 hade det sjunkit till omkring 200 för att 2019 vara nere i ca 72.¹ Variationerna mellan olika regioner är stora, men den sammantagna bilden i stort entydig: Länsteatrarnas karaktär av ensembleteater har efter hand förändrats i grunden.

Inom musiken har (som nämnts ovan i 6.3.2) antalet tjänster i de gamla länsmusikensemblerna också minskat väsentligt under samma period. (Däremot har det totala antalet tjänster i kammar- och symfoniorkestrar ökat markant sedan 1990. Denna jämförelse bör dock hanteras med stor försiktighet.)

Till diskussionen om frilansarnas betydelse inom musiken bör ytterligare en perspektiv läggas. De regionala musikorganisationernas uppdrag att arbeta genrebrett, som funnits med sedan länsmusikreformen 1988, har de senaste åren fått allt större tyngd. Oavsett vilka musikaliska prioriteringar som de olika organisationerna gör är frilansmusiker nödvändiga för att uppnå genre-mässig bredd.

Vad gäller dansen är de fasta tjänsterna långt färre. De här undersökta organisationerna har sammanlagt 24 tillsvidareanställda dansare.

¹ Uppgifter från Fackförbundet Scen och film (2015) och från organisationerna (2020). Se 15. Översikt nyckelfakta.

8.2 Hus och scener

Många regionala scenkonstorganisationer disponerar egna konsert- och teaterhus. Andra hyr in sig i kommunala kulturhus av olika slag. Åter andra saknar helt hemscenen. Beroende på verksamhetens inriktning kan olika lösningar fungera bra på olika sätt. Men om tillgången till ändamålsenliga lokaler är begränsad uppstår ofta bekymmer.

Sedan slutet av 1990-talet har flera nya scenkonsthus tillkommit och gamla har byggts om och till. I flera fall har dessa hus fått avgörande positiv inverkan på scenkonstorganisationernas verksamhet. Här kan t.ex. nämnas scenkonsthuset Spira i Jönköping; Skånes dansteater; Musik i Syds scener i Växjö (Nygatan 6), Kristianstad (Kulturkvarteret) och Malmö (Palladium); konserthusen i Gävle, Västerås, Vara och Uppsala; Kulturens hus i Luleå och Studio Acusticum i Piteå. De närmaste åren kommer Regionteatern Blekinge-Kronoberg att få en ny dansscen i Karlshamn och i Skellefteå invigs i september 2021 det nya kulturhuset Sara, där Västerbottensteatern får sin hemscenen. I Falun förbereds en om- och tillbyggnad till Kristinehallen för Musik i Dalarnas räkning.

Det råder ingen tvekan om att de nämnda husen skapat nya möjligheter och lett till positiv utveckling: konstnärlig förnyelse, ny och större publik, nya publikgrupper och bredare förankring.

I olika sammanhang har man pekat på att nya hus även skulle kunna innebära risker, i form av en ökad centralisering av utbudet till den ort där scenen finns. Men inte i samband med något av de här nämnda husen har sådana effekter blivit följden. För det mesta verkar inte turnéverksamheten ha minskat efter tillkomsten av ett scenkonsthus, vilket naturligtvis beror på att uppdraget att nå ut utanför residensorten varit tydligt formulerat. Avgörande för om ett hus för scenkonst får vitaliserande effekter i hel region är att man redan på idéstadiet har en tydlig föreställning om för vilka huset byggs och med vilken scenkonst huset skall fyllas.

8.3 Spel på hemscenen eller turné i regionen

En generell fråga för alla regionala scenkonstorganisationer är om organisationen ska söka upp publiken eller tvärtom. Turnerande verksamhet i den egna regionen kan också vara mer eller mindre tydligt uttalat i uppdraget.

I ett idealtillstånd balanseras spel på hemscenen av turnéer till spelplatser runt om i den egna regionen, platser som är tillgängliga och praktiskt användbara och där det finns engagerade lokala arrangörer. I praktiken begränsas turnéverksamhet av just dessa faktorer. Men även konstnärliga val kan påverka turnerandet, inte minst på teatersidan. Om produktioner skapas för en stor scen i ett teaterhus i residensstaden finns det ofta inte många andra

scener i regionen som kan ta emot sådana föreställningar.

En annan omständighet som kan minska länsteaternas turnerande i den egna regionen är att de lokala teaterföreningarna kan välja att ta in föreställningar från Riksteatern, så att de därefter inte har kapacitet att samarbeta med den egna länsteatern. Det kan alltså uppstå konkurrens som leder till att länsteatern har svårt att få ut sina produktioner i den egna regionen.

På musiksidan gäller liknande begränsningar vad gäller lokaler. För en symfoni- eller kammarorkester är ofta tillgången till lämpliga lokaler som uppfyller krav på både akustik och tillgänglighet begränsad. I flera av de regioner där orkesterverksamheten är framträdande har länsmusiken etablerat långsiktiga samarbeten med vissa kommuner där det finns spelbara skolaulor eller kulturhus. Ibland benämns sådana spelplatser ”noder”. Dessa noder är då geografiskt någorlunda jämnt spridda över regionen.

8.4 De lokala arrangörerna

Samarbetet med lokala arrangörer är en central fråga för de regionala scenkonstinstitutionerna. Modellen för distribution inom regionerna bygger på att det på varje spelplats finns en mottagande organisation. Det kan vara en arrangörsförening som är inriktad på en konstart (vanligen musik eller teater) eller en förening med bredare kulturell verksamhet. Inom musiken finns också genrespecialiserade arrangörsföreningar, ofta medlemmar i riksorganisationer (Kammarmusikförbundet, Svensk jazz, RFOD, RANK m.fl.) Därtill finns arrangörsföreningar som är knutna till särskilda lokaler (Folkets hus-föreningar och bygdegårdsföreningar eller liknande).

På nationell nivå finns tre stora, genreövergripande organisationer som på olika sätt stödjer lokala kulturarrangörer: Folkets hus och parker, Riksteatern och Bygdegårdarnas riksförbund. Till dessa kan läggas de ovan nämnda genrespecialiserade arrangörsorganisationerna. Hur de regionala scenkonstinstitutionerna samverkar med denna välutvecklade organisationsstruktur varierar starkt från region till region.

Ett långsiktigt hållbart och framgångsrikt samarbete mellan en regional scenkonstorganisation och en lokal arrangör ställer stora krav på både parter i form av lyhördhet, flexibilitet och uthållighet. Ett fungerande distributionsystem kräver kontinuerlig omvårdnad. I de flesta fall krävs medverkan av tre parter: den producerande eller förmedlande scenkonstorganisationen, den lokala arrangören och kommunen, där inte minst den sistnämnda har stor betydelse för långsiktighet och lokal förankring.

Bland de lokalthållande föreningarna är Bygdegårdsföreningarna särskilt intressanta, eftersom de är många och ofta disponerar bra lokaler för levande scenkonst i mindre skala. Bygdegårdarnas riksförbund skriver i sin kulturstrategi att organisationen vill ”verka för att scenkonstinstitutioner med regionalt uppdrag erbjuder bygdegårdarna föreställningar på turné”.² Här torde i ett nationellt perspektiv finnas en betydande potential till fler aktiva lokala

² Bygdegårdarnas riksförbund, *Strategi för kultursamverksamheten 2021–2022*, antagen av förbundsstyrelsen 2020-11-23. Samma formulering fanns i den föregående strategin 2018–2020. Vid årsskiftet 2020–2021 var 1 444 lokaler anslutna till riksförbundet.

arrangörer. Två goda exempel kan nämnas i sammanhanget: På Gotland har både musiken och teatern ett väl utvecklat samarbete med ett stort antal bygdegårdar. I Värmland driver Riksteatern Värmland, med stöd av regionen och i samarbete med Bygdegårdarnas riksförbund, Folkets hus och parker och Våra gårdar, projektet *Kultur på landsbygd*. Utbudet av scenkonst kommer från Riksteatern, Wermland Opera, Västanå teater och från fria grupper.

Den lokala arrangören behöver inte nödvändigtvis vara en ideell förening. En kommun kan också vara lokal arrangör, vilket ibland kan ha vissa fördelar, eftersom det då kan vara lättare att säkerställa att alla delar i det lokala mottagandet fungerar. En länsteaterchef i undersökningen har uttryckt sin önskan att långsiktigt gå över till en sådan modell, där det lokala mottagandet professionaliseras. Detta av just det skälet: att säkerställa kvalitet i hela kedjan från produktion till genomförd föreställning.

9 Några avslutande iakttagelser och kommentarer

Avslutningsvis, innan vi övergår till att titta närmare på de olika regionerna, två övergripande iakttagelser och kommentarer.

9.1 Kultursamverkansmodellen

Kultursamverkansmodellen är, sedan den började införas 2011, etablerad i hela landet, utom i Region Stockholm. Modellen har medfört att de regionala huvudmännens intresse och kunnande inom kulturområdet har ökat väsentligt. En annan effekt av modellen är att regionernas administration har ökat. Det sammanhänger dels med att kraven på rapportering och kontroll har ökat i hela den offentliga sektorn, men också mer specifikt med att kultursamverkansmodellen regleras i en förordning som ställer formella krav. Det medför att de regionala förvaltningar som hanterar statsbidrag inom kulturområdet måste förstärka sin kompetens och öka sin kapacitet.

Men regionerna har ändå möjligheten att välja olika modeller. Det vanligaste är att regionerna samlar specialiserade konsulenter inom större och bredare kulturavdelningar. Här kan man med fog tala om en ökande byråkratisering. På några håll går man i motsatt riktning och överför konsulenttjänster från regionens kulturförvaltning till de utförande scenkonstorganisationerna, där de omvandlas till producenttjänster eller motsvarande.

Man kan i detta sammanhang ställa frågan om betydelsen av främjande. Mycket talar för att scenkonsten främjas bäst genom ett väl utfört producentarbete – i dialog med artister, arrangörer och publik. Frågan är alltså om inte fler av dagens främjandetjänster inom scenkonstområdet med fördel skulle kunna omvandlas till producenttjänster i utförandeorganisationerna. Eller om inte resurserna rent av skulle kunna omvandlas till produktionsmedel, något som alla scenkonstorganisationer lider kronisk brist på. Det skulle i så fall förutsätta att staten lättade på rapporteringskraven för att i stället låta branschen arbeta i förtroende.

9.2 Alla levererar

Efter läsning av verksamhetsberättelser och årsredovisningar från regionala scenkonstorganisationer från norr till söder, och efter samtal med scenkonstchefer i hela Sverige kan konstateras att *alla levererar*. De allra flesta organisationer är högpresterande och tar sitt ekonomiska ansvar – att ge så mycket och så bra scenkonst som möjligt för pengarna. Det ekonomiska trycket i sig, och de ständiga svårigheterna till följd av att bidragen inte höjs i takt med ökade löne- och produktionskostnader, gör att alla scenkonstorganisationer ständigt strävar efter större effektivitet. Dessutom är de allra flesta av dem som arbetar inom sektorn besjälade av sitt arbete och sitt uppdrag: att ge så mycket och så bra scenkonst till publiken som möjligt. Systemet bygger ytterst på att det råder ömsesidigt förtroende mellan utförare och huvudman, liksom mellan utförare och publik. Systemet fungerar och det fungerar bra.

Med detta är däremot inte sagt att vi lever i den bästa av världar eller att inte andra organisationer eller nya samverkansformer skulle kunna ge mer och bättre scenkonst till medborgarna.

FOTO: PATRIK DEGERMAN

Västerbottensteatern. Romeo-Julia (2020–2021).

10 Scenkonstorganisationer med regionalt uppdrag – region för region

10.1 Geografisk indelning

Översikten är uppdelad i fyra områden: de sex sydligaste regionerna, Västra Götalandsregionen, de fyra nordligaste regionerna och de återstående tio mellansvenska regionerna. Indelningen utgår från en logik genom att den följer de initiativ till interregional samverkan som har tagits. Här har Regionsamverkan Sydsverige kommit längst och kommer därmed först i denna sammanställning. Inom varje större område presenteras regionerna i länsbokstavsordning.

Västra Götalandsregionen är stor och komplex och innesluter i sig samverkan mellan tre tidigare separata landsting. Inom det som idag är Västra Götalandsregionen har också tidigt förekommit länsgränsöverskridande samarbeten inom scenkonstområdet. Västra Götalandsregionen behandlas därför för sig i detta sammanhang och placeras efter Sydsverige. Därefter behandlas de fyra nordligaste regionerna som på sistone har positionerat sig för ett fördjupat samarbete inom kulturområdet.

Till sist beskrivs de tio regioner i Mellansverige som under 2021 intensifierar ett samtal om möjligheter till interregional samverkan: Stockholm, Uppsala, Sörmland, Östergötland, Gotland, Värmland, Örebro, Västmanland, Gävleborg och Dalarna.

Framställningens struktur

Först i varje överregionalt avsnitt presenteras området i stort med fokus på större existerande eller planerade samarbeten. Därefter presenteras scenkonstorganisationerna regionvis. Framställningen är översiktlig men följer en mall så att organisationerna blir någorlunda jämförbara. För varje organisation behandlas kortfattat: översiktlig historik med viktigaste förändringar, organisationsform, huvudmannaskap och ägande, verksamhetens innehåll och karaktär i stort, ensembler, turnerande eller stationär verksamhet, scener, omsättning, och antal anställda. Verksamheterna har själva fått komma till tals och formulera sina viktigaste framtidsfrågor.

11 Sydsverige – tradition av samverkan

Sex regioner: Jönköping, Kronoberg, Kalmar, Blekinge, Skåne och Halland. Området har totalt 2,7 miljoner invånare i 77 kommuner.

11.1 Tradition av samverkan

I ett nationellt, jämförande perspektiv har man i Sydsverige kommit långt med samarbete och integration över regiongränserna. Det vi idag ser av strukturerat samarbete inom scenkonsten har skapats i en lång tradition av samarbetsvilja och sökande efter gemensamma lösningar.

11.1.1 Regionsamverkan Sydsverige

Sedan 2015 bedriver de sex sydsvenska regionerna samverkan inom flera politikområden, bl.a. digitalisering, infrastruktur och kollektivtrafik. Kulturen är ett samarbetsområde. Regionsamverkan Sydsverige är organiserad som ideell förening.

Samarbetet sker på både politisk nivå och på tjänstemannanivå. Det övergripande målet är att gynna tillväxt och hållbar utveckling. Genom att agera gemensamt blir de sex regionerna också en starkare part gentemot staten.

Samarbetet har medborgarfokus och leder till konkreta resultat. Inom kulturområdet producerades t.ex. 2019–2020 dansföreställningen Djurens karneval. Det var en samproduktion av Danssamverkan Sydsverige där scenkonstinstitutioner i alla sex regionerna deltog.

Det antas vara troligt att musiken får uppdrag av Regionsamverkan Sydsverige att samverka under 2022–2023.

11.1.2 **Gemensamma organisationer för två eller fler regioner**

I Sydsverige finns landets idag enda producerande scenkonstinstitutioner som ägs gemensamt av och verkar i två regioner: Regionteatern Blekinge-Kronoberg och Musik i Syd.

På teatersidan samordnade landstingen i Blekinge och Kronoberg verksamheten 1990. På musiksidan har Musik i Syd två föregångare i detta avseende. I samband med länsmusikreformen 1988 skapades en gemensam länsmusikorganisation för de två Skånelänen Kristianstads län och Malmöhus län, Stiftelsen Musik i Skåne. En gemensam länsmusikorganisation för hela Skåne län var alltså redan på plats före sammanläggningen av landstingen 1999. På motsvarande sätt skapades 1988 Stiftelsen Musik i Väst, som var gemensam för de tre landsting som från 1999 kom att utgöra Västra Götalandsregionen: Göteborgs och Bohus län, Älvsborgs län och Skaraborgs län. (Musik i Väst genomgick sedermera flera förändringar och har idag sin motsvarighet i en del av Förvaltningen för kulturutveckling.)

11.1.3 **Annan samverkan inom scenkonsten i Sydsverige**

Förutom Regionteatern Blekinge-Kronoberg och Musik i Syd har de senaste fem åren flera olika samarbetsstrukturer vuxit fram, åtminstone delvis koplade till Regionsamverkan Sydsverige. Så till exempel samarbetar Kalmar, Blekinge och Halland med Musik i Syd kring en gemensam utbudskatalog.

Inom dansområdet finns flera nya strukturer, alla mer eller mindre grundade i Regionsamverkan Sydsverige. Kalmar och Blekinge kallar sin samverkan ”Dans i Sydost”. Den större ramen Danssamverkan Sydsverige är ett projekt med alla regionala aktörer på dansområdet i Sydsverige: Skånes dans-teater, Rum för Dans i Halland, Regionteatern Blekinge-Kronoberg, Byteatern i Kalmar och Smålands Musik och Teater i Jönköping.

11.1.4 **Tidigare idéer och förslag till samarbeten**

Varken Regionteatern Kronoberg eller Musik i Syd har uppstått i ett vakuum. Under 1990-talet och även senare har vid åtminstone några tillfällen andra samarbeten på musikområdet diskuterats. År 1994 påbörjades en utredning av ett närmare samarbete mellan de tre länsmusikorganisationerna i Smålandslänen.¹ Ett förslag till en gemensam organisation togs fram, med profilerade kontor i de tre residensstäderna. Förslaget genomfördes dock inte. Därefter undersöktes möjligheterna till gemensam länsmusikorganisation för Kronoberg och Blekinge, men inte heller det förslaget kom till utförande. Även en gemensam orkesterverksamhet för de tre länen har varit uppe till diskussion.²

¹ Musik för miljoner: En utvärdering av länsmusikreformen, Rapport från Statens kulturråd 1994:2, s. 55.

² Magnus Gustafsson, telefonsamtal 31 augusti 2020.

11.2 Region Jönköpings län

Regionen har ca 364 000 invånare (2020), varav ca 141 000 i Jönköpings kommun. Jönköpings län har 13 kommuner.

Musik, teater och dans i Jönköpings län

I Jönköping ligger den regionala musik- och teaterverksamheten i en gemensam organisation, Smålands Musik och Teater. Från den 1 februari 2021 är Smålands Musik och Teater en sektion/verksamhet inom avdelningen Regional utveckling.

Det regionala uppdraget att utveckla dansen som konstform organiseras av regionens förvaltning, men är inte en del av Smålands Musik och Teater. En tjänst (utvecklare dans) är placerad inom avdelningen Kultur och utveckling.

Jönköpings kommun har en egen satsning på dans under namnet ”Dansnät Jönköping” och är part i Dansnät Sverige. Dansnät Jönköping samarbetar med Smålands Musik och Teater, så att föreställningarna från Dansnät Sverige kan spelas i Spira.

Genom Regionsamverkan Sydsverige har utvecklingsprojektet Danssamverkan Sydsverige initierats. Regionens partnerskap i detta projekt ligger hos Smålands Musik och Teater.

11.2.1 Smålands Musik och Teater

I Jönköping inrättades en länsteater 1978 som en del av landstingets förvaltning. Vid länsmusikreformen tio år senare organiserades musiken parallellt med teatern som en basenhet inom landstingets förvaltning. Länsmusiken fick alltså aldrig någon stiftelse, som skedde i de flesta andra län 1988. Ytterligare tio år senare, 1999, inleddes ett försök med sammanslagning av musiken och teatern under namnet Smålands Musik och Teater. Denna ordning permanentades 2001 och 2011, tio år senare, flyttade organisationen in i det nybyggda Kulturhuset Spira.

Smålands Musik och Teaters verksamhet utgörs huvudsakligen av musik, teater, musikteater och dans. En större satsning på producera och spela musikal, delvis i samarbete med Wermland Opera, inleddes år 2016. Musikalverksamheten motiveras dels av den produktionskompetens som finns i huset, dels av organisationens uppdrag att locka en ny publik.

Vad gäller dansen har Smålands Musik och Teater dels ett samarbete med Jönköpings kommun (som är part i Dansnät Sverige), dels partnerskap i Danssamverkan Sydsverige.

Smålands Musik och Teater har sju tillsvidareanställda skådespelare. 2019 var 20 musikalartister och fem dansare anställda på tidsbegränsade kontrakt. Till detta kommer musikteaterensemblen Freja med 14 amatörskådespelare med diagnoser inom autismspektrumet.

Jönköpings sinfonietta har idag 31 musikertjänster på heltid. År 2006 hade

FOTO: LARS KROON

Smålands Musik och Teater. Kulturhuset Spira, Jönköping (ark. Wingårdh, 2011).

sinfoniettan 25 tjänster på halvtid. Från och med spelåret 2006/2007 höjdes anställningsgraden från 50 till 75 %. Senare har numerär och anställningsgrad ökat till dagens nivå.

Sinfoniettans musiker framträder ibland i ensembleform, bl.a. i John Bauer Brass. I organisationen finns också en pianist (100 %).

På musiksidan anlätades 80 frilansmusiker 2019. Smålands Musik och Teater omsatte år 2019 ca 135 mkr.

Smålands Musik och Teater bedriver större delen av sin verksamhet i Kulturhuset Spira. Huset invigdes 2011 och har fyra scener: teatersalongen (380 platser), konsertsalen (820 platser), kammaren (blackbox 288 sittande eller 400 stående) och kaféscenen (130 platser).

Av kommunerna har Smålands Musik och Teater ett fördjupat samarbete med Jönköping och Värnamo med det kommunala kulturhuset Gummi-fabriken. Inom ramen för musikcaféserien turnerar vissa produktioner i omkring hälften av kommunerna utanför Jönköping. Spelåret 2020/2021 planerades sju turnéer i sju kommuner, huvudsakligen med frilansartister. När Smålands Musik och Teater spelar i kommunerna sker det huvudsakligen i Smålands Musik och Teaters egen regi.

En stor fråga för framtiden är på vilket sätt man når nya publikgrupper. Länsuppdraget och samverkan med fria aktörer och civilsamhället är viktiga delar av uppdraget, liksom Smålands Musik och Teaters ansvar att få fler besökare till Kulturhuset Spira.

11.3 Region Kronoberg

Regionen har ca 200 000 invånare (2019), varav ca 66 000 i Växjö kommun. Kronobergs län har åtta kommuner.

Musik, teater och dans i Kronoberg

Region Kronoberg har alla tre scenkonstuppdragen organiserade i samarbete med andra regioner. Teatern och dansen ligger hos Regionteatern Blekinge-Kronoberg och det regionala musikuppdraget hos Musik i Syd. Båda dessa organisationer är aktiebolag.

Organisationerna är unika i Sverige genom att de, var och en, ägs av och verkar i två regioner.

11.3.1 **Regionteatern Blekinge-Kronoberg AB**

Växjö var en av de orter där Riksteatern tidigt bildade regionala ensembler och 1970 tillkom den s.k. Växjöensemblen.³ Den omorganiserades 1984 till Stiftelsen Kronobergsteatern och blev då länsteater. Stiftelsen hade Kronobergs läns landsting och Växjö kommun som huvudmän. För att avlasta Växjöensemblen inrättade Riksteatern 1972 Husmansteatern, med placering i Ronneby. År 1977 blev Husmansteatern länsteater i Blekinge.

År 1988 inledde de två landstingen på försök gemensam länsteaterverksamhet. Samarbetet permanentades 1990. Organisationen var nu en stiftelse med tre ägare – de båda landstingen samt Växjö kommun. Sitt nuvarande namn fick stiftelsen 1994 och 2003 ombildades organisationen till aktiebolag med den ägarfördelning som fortfarande gäller: Region Kronoberg 49 %, Region Blekinge 29 % och Växjö kommun 22 %.

Regionteatern Blekinge-Kronobergs uppdrag är att skapa scenkonst, dans och teater, för barn, unga och vuxna i Blekinge och Kronoberg, men även i andra delar av södra Sverige.

Teatern är närvarande i hela sitt uppdragsområde och spelar under ett normalt spelår i de två regionernas alla 13 kommuner. År 2017 påbörjades en viss förändring mot en bredare verksamhet inkluderande aktiviteter i

³ De övriga fyra var Västerås, Örebro, Blekinge och Skellefteå. För en detaljerad beskrivning, se Hans Ullberg, *Harlekins regioner*, Stockholm 1985.

Regionteatern Blekinge-Kronoberg

anslutning till föreställningarna, pedagogik, forum/debatt m.m. Som en följd av detta förändringsarbete har de senaste åren en relativt större andel av föreställningarna spelats i Växjö. Verksamheten utanför Växjö kommer dock att öka igen de närmaste åren.

Regionteatern Blekinge-Kronoberg strävar efter att i större utsträckning samarbeta med lokala professionella arrangörer, d.v.s. att en större del av arrangörskapet utförs av avlönad personal. Men även med en sådan arbetsmodell har det ideella engagemanget viktiga funktioner att fylla.

Regionteatern har idag fasta lokaler i Ringsbergsskolan i Växjö, men inget riktigt teaterhus. Att få bättre lokaler för fast och turnerande teaterproduktion, internationella gästspel, residens och pedagogiskt arbete inom drama och dans är organisationens viktigaste frågor.

Regionteatern har sex fasta skådespelartjänster och anlitar därutöver ett antal skådespelare på längre kontrakt.

Organisationen omsätter cirka 45 mkr och har 43 tillsvidareanställda medarbetare.

Dans

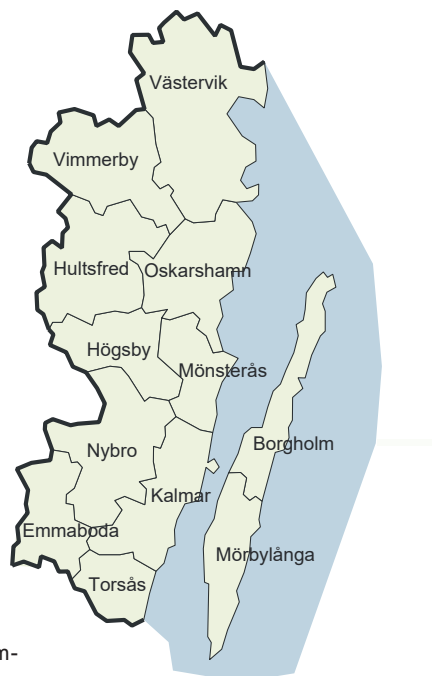
Sedan 2017 ingår dansen i Regionteatern Blekinge-Kronobergs uppdrag. Teatern har en dansavdelning med följande personal: dansproducent (50 %), en huskoreograf/danspedagog (70 %), en danspedagog/dansutvecklare (100 %), en projektledare för dansscenen i Lokstallarna/dansutvecklare (100 %) samt en konstnärlig projektledare för Blekinge Dansfestival (projektanställd 2021).

Regionteatern är part i Dansnät Sverige och samarbetar här med Byteatern i Kalmar, som har det regionala dansuppdraget i Region Kalmar och därtill möjlighet att spela dans i sitt nya scenkonsthus. Utöver vad som sagts är Regionteatern Blekinge-Kronoberg part i utvecklingsprojektet Danssamverkan Sydsverige, som organiseras inom ramen för Regionsamverkan Syd-sverige. Här ingår även Skånes Dansteater, Rum för dans (Halland), Smålands Musik och Teater och Byteatern i Kalmar.

En stor sak på dansområdet är de pågående förberedelserna för att etablera en internationell gästspelsscen för dans i Lokstallarna (Karlshamns kommuns kultur- och föreningshus) och att etablera en internationell dansfestival i Blekinge.

Regionteatern Blekinge-Kronoberg har två stora framtidsfrågor. Den första är att få till stånd ett nytt scenkonsthus i Växjö med produktionslokaler och scener. Den andra berör teaterns roll i samhället: hur kan teatern bli en plattform för det intellektuella samtalet människor emellan, en plats för förkovran, en garant för demokrati, social gemenskap och den fria tanken?

11.4 Region Kalmar län

Regionen har 245 000 invånare, varav knappt 70 000 i Kalmar kommun. Regionen har tolv kommuner.

Musik, teater och dans i Kalmar län

Länsmusikuppdraget utförs av Kalmar läns musikstiftelse. På teatersidan ger Region Kalmar län anslag till tre organisationer: den producerande Byteatern, Riksteatern Kalmar län och den fria gruppen Ölands Dramatiska teater.

Det regionala dansuppdraget ligger hos Byteatern.

11.4.1 Kalmar läns musikstiftelse

Det regionala musikuppdraget utförs sedan 1988 av Kalmar läns musikstiftelse, som har regionen som enda huvudman. I Kalmar län fanns det tidigare inte någon regionmusikavdelning. Däremot fanns sedan 1974 Oskarshamnsensemblen, som i samband med länsmusikreformen blev en del av Kalmar läns musikstiftelse. Ensemblen bytte namn till Camerata Roman och från 2004 har den sitt nuvarande namn Camerata Nordica.

Camerata Nordica är idag den dominerande verksamheten inom stiftelsen. Ensemblen framträder vanligtvis med omkring femton stråkmusiker, varav fem är tillsvidareanställda på heltid.⁴ Övriga musiker kontrakteras produktionsvis.

⁴ Från och med hösten 2020.

Vid sidan av orkesterverksamheten stödjer stiftelsen arrangörsföreningar i flera kommuner. Arrangörerna erbjuds konserter med hela eller delar av Camerata Nordica, eller med frilansproduktioner.

Efter några års frånvaro deltar nu musikstiftelsen återigen i det genrebreda utbudssamarbete som bedrivs av Musik i Syd, Musik i Blekinge och Musik Hallandia.

Stiftelsen arbetar långsiktigt för att öka samverkan med skolor i länet så att alla barn och unga ska få möta professionell, levande musik varje år. Utöver detta bedriver stiftelsen projektet Talent Coach, som är en artistutvecklingsverksamhet, till största delen inom populärmusikfältet. Den framtida finansieringen är osäker. Idag finansieras Talent Coach huvudsakligen av stiftelsen själv och av sex av länets kommuner.

Länsmusikstiftelsen omsätter knappt 22 miljoner kronor per år. Kostnaderna för fast anställda musiker utgör ca 15 % av de totala kostnaderna.

Organisationen har två stora framtidsfrågor. Dels skulle den musikaliska bredden behöva öka så att organisationens verksamhet kan bli en angelägenhet för fler och nya publikgrupper i länets alla kommuner. Dels är lokal-situationen idag otillfredsställande. Stiftelsen har sin bas i Oskarshamn (och inte i residensstaden Kalmar). Någon fast scen finns inte i länet; i Kalmar framträder Camerata Nordica på slottet. Genom att även uppträda i mindre ensembler, vilket är nytt, kan man spela på fler scener. Organisation når de flesta kommuner, men inte alla, beroende på tillgång eller brist på scener och lokala arrangörsföreningar.

11.4.2 **Byteatern Kalmar länsteater**

Bland svenska länsteatrar har Byteatern en originell tillkomsthistoria. Från slutet av 1960-talet seglade en fri kulturgrupp längs Sveriges kuster med galeasen Helene. Så småningom lade man till för gott i Kalmar, där man gick iland och bildade den fria teatergruppen Byteatern, med dockteater som specialitet. År 1992 blev Byteatern länsteater. Idag är Byteatern en av de länsteatrar i Sverige som är organiserade som ideell förening.

Det mesta som Byteatern producerar turnerar i länets kommuner. Svårigheter med lokaler möter man dock på flera håll. I Kalmar har Byteaterns lokaler i den gamla oljefabriken genomgått en omfattande renovering och ombyggnad 2017–2019, så att man idag disponerar två svarta lådor, en med 180 och en med 90 platser. Dessa scener är utformade för att också fungera för dans. Teatern bedömer att turnéverksamheten inte kommer att minska till följd av de renoverade lokalerna i Kalmar. Snarare förbättras möjligheterna att producera, vilket kommer att gynna turnerandet.

Byteatern ingår tillsammans med Regionteatern Blekinge-Kronoberg, samt Riksteatern i Kalmar, Blekinge och Kronoberg i ett nätverk för att främja arrangörskapet i länet, samt verka för att scenkonsten för barn och unga sprids i i sydostregionen.

Byteatern har fyra tillsvidareanställda skådespelare. Därtill gör visstidskontrakterade skådespelare ca två årsverken. Byteatern hade 2019 en total omsättning om ca 26 miljoner kronor och medelantalet anställda var 22.

Dans

Byteatern har två strategier för sitt arbete med dansen. Dels finns i organisationen en dansutvecklartjänst, som med egen budget arbetar för att främja dansen i Kalmar län. Dels är Byteatern med i Danssamverkan Syd-sverige, ett nätverkssamarbete inom ramen för ”Kultursamverkan Sydsverige”. Byteatern kommer 2021 att ta emot gästspel från Skånes dansteater och från Dansnät Sverige, genom att Byteatern är underpart till Regionteatern Blekinge-Kronoberg.

Byteaterns viktigaste frågor för framtiden är att fortsätta vara en angelägen mötesplats, såväl i huset i Kalmar, som runt om i länet. Byteatern vill utveckla former och strukturer för att kunna bedriva relevant verksamhet utifrån uppdraget. En central fråga är hur teatern kan fortsätta sin digitala utveckling samtidigt som den värnar om mötet mellan skådespelare och publik.

FOTO: URBAN WEDIN

Kalmar läns musikstiftelse. Camerata Nordica och Christian Lindberg i Kalmarsalen 2020.

11.5 Region Blekinge

Regionen har drygt 159 000 invånare, varav ca 66 600 bor i Karlskrona. Regionen har fem kommuner.

Musik, teater och dans i Blekinge

I Blekinge ligger musiken i Region Blekinges förvaltning, medan teatern utförs i ett med Region Kronoberg gemensamt ägt aktiebolag. Här ligger även dansen.

11.5.1 Musik i Blekinge

År 1988 bildades landstinget Stiftelsen Länsmusiken i Blekinge som då övertog 25 musiker från Regionmusiken. Genom en organisationsförändring den 1 juli 1993 överfördes alla musiker till försvaret och bildade Marinens musikkår. Musikertjänsterna återmilitariserades alltså efter mer än två decenniers civilt huvudmannaskap. I samma veva ändrades stiftelsen namn till Musik i Blekinge. År 1999 upplöstes stiftelsen och Musik i Blekinge blev en del av landstingets förvaltning, en ordning som ännu är bestående.

Verksamheten domineras av frilansmusiker och ett omfattande stöd till och samarbete med arrangörsföreningar. Musik i Blekinge är närvarande i alla kommuner med musik i alla genrer. Organisationen har två egna musiker anställda i jazzduon Unit. Dessa musiker arbetar också som producenter.

Enligt den s.k. Blekingemodellen får alla barn i ålder 3–16 år höra levande, professionellt framförd musik en till två gånger per år. Musik i Blekinge arrangerar också ett stort antal konserter på vårdinrättningar i samarbete med Blekinge läns bildningsförbund.

Musik i Blekinge deltar i utbudssamarbetet mellan Musik i Syd, Musik Hallandia och Länsmusikstiftelsen i Kalmar.

Musik i Blekinge har inget eget hus. All musik spelas på arrangörernas scener.

Musik i Blekinge omsätter ca 16,5 miljoner kronor och har totalt tio anställda (2019).

FOTO: LINDA HIMSEL

Regionteatern Blekinge-Kronoberg. Tage & Monica (2021).

Organisationen har två stora framtidsfrågor. Den första gäller arrangörsledet, de vill säga hur man kan hitta lösningar för förmedling av professionell musik när arrangörsföreningarna blir färre och de aktiva blir äldre. Den andra gäller digitaliseringen, som Musik i Blekinge vill öka väsentligt, mot bakgrund av den framgång man haft med digitalisering under pandemin.

Regionteatern Blekinge-Kronoberg

Som beskrivits ovan i avsnittet om Region Kronoberg bedrivs länsteaterverksamheten i de två regionerna av det med Region Kronoberg gemensamt ägda aktiebolaget Regionteatern Blekinge-Kronoberg. Hos detta bolag ligger också det regionala dansuppdraget.

11.6 Region Skåne

Regionen har drygt 1 380 000 invånare (2019), varav ca 345 000 bor i Malmö. Regionen har 33 kommuner.

Musik, teater och dans i Skåne

I Skåne ligger länsmusikuppdraget hos Musik i Syd som ägs gemensamt av Region Skåne och Region Kronobergs län. Någon regelrätt länsteater finns inte, även om Malmö stadsteater också har ett regionalt uppdrag. Dansen har två självständiga organisationer: Skånes dansteater och Dansstationen.

11.6.1 Musik i Syd AB

Musik i Syd är den gemensamma, regionala musikorganisationen för Region Skåne och Region Kronoberg. Aktiebolaget ägs gemensamt av de två länsmusikstiftelserna Musik i Skåne och Musik i Kronoberg. Ägarfördelningen är 50/50. Aktiebolaget Musik i Syd bildades 2003, då verksamheterna i de två stiftelserna lades samman.

Musik i Skåne har en intressant historik. När länsmusikreformen genomfördes 1988 fick de dåvarande två Skånelänen aldrig var sin länsmusikorganisation. Istället skapades direkt en gemensam länsmusikstiftelse för de två landstingen i Kristianstads och Malmöhus län. Detta var en ovanlig, men inte helt unik lösning om man ser till länsmusikreformen i stort. På samma sätt skapades nämligen 1988 Musik i Väst som en gemensam länsmusikstiftelse för de tre länen Göteborgs och Bohus, Älvsborg och Skaraborg. Även i detta fall föregick den gemensamma länsmusikorganisationen regionsammanslagningen 1999.

När de två landstingen i Skåne gick samman 1999 och bildade det gemensamma Skåne läns landsting påverkades i princip bara ägandet, inte organisationen i övrigt.⁵ Några år senare, 2003, gick landstingen i Skåne och

⁵ Länen fusionerades två år tidigare, 1997.

FOTO: RICKARD HANSSON

Musik i Syd. After Work med Furuboda musikelever 2019. Kulturkvarteret i Kristianstad.

Kronoberg samman och bildade aktiebolaget Musik i Syd, ägt genom de två länsmusikstiftelserna.

Både Region Kronoberg och Region Skåne är nöjda med aktiebolagsformen och likaså med det gemensamt ägda Musik i Syd AB. Dock har en översyn av själva ägarkonstruktionen (två stiftelser som äger ett aktiebolag) påbörjats i år (2020). En utredning om ägardirektiv och ägarsamråd är tillsatt och förväntas blir klar våren 2021.

Musik i Syd har kontor i Kristianstad (huvudkontor), Växjö och Malmö och konsertlokaler i samma alla tre städer (Kulturkvarteret i Kristianstad, Palladium i Malmö och Nygatan 6 i Växjö).

Till organisationen hör också Smålands musikarkiv i Växjö. Musikarkivet har flera likheter med Folkmusikens hus i Rättvik; här finns en arkivdel, en utvecklingsdel och även produktion av levande musik. Smålands musikarkiv grundades 1992. Under flera år var arkivet organiserat som basenhet i lands-tinget, men sedan 2003 är det en del av Musik i Syd. Smålands musikarkiv har därmed fått en långsiktigt stabil hemhörighet.

Musik i Syd har sedan 2012 utvecklat en arrangörsutvecklingsmetod under namnet Musikriket. Här samarbetar Musik i Syd med femton kommuner och ett stort antal ideella föreningar och andra lokala arrangörer. Syftet är att föra ut musik av hög kvalitet i litet format till människor på landsbygden och små orter. Musikriket har utvecklats till en kärnverksamhet för Musik i Syd. Musik i Syd har idag två ensembler med tillsvidareanställda musiker:

stråkorkestern Musica Vitae (15 musiker) och Ensemble Mare Balticum (sex musiker). För Musica Vitae har tillkomsten av Musik i Syd varit av stor betydelse. Orkestern har fått en tryggare ekonomisk bas och kan spela mer inom ett större område. Det har också varit positivt för dess konstnärliga utveckling.

I övrigt kan nämnas Unga Musik i Syd med ett särskilt utvecklingscentrum och att Musik i Syd är arrangör av eller part i flera festivaler: Båstads kammarmusikfestival, Korrö folkmusikfestival, Helsingborgs pianofestival, Ystads jazzfestival, Lunds körfestival m.fl.

Musik i Syd omsatte 2019 drygt 105 miljoner kronor och hade ca 80 tillsvidareanställda medarbetare, varav 21 musiker.

Den strategiska fråga som Musik i Syd ständigt arbetar med, är hur man skapar och säkerställer fungerande konsertscener och samarbeten i hela regionen. Musikriket bedrivs t.ex. i ett vidsträckt område och kräver stora insatser av Musik i Syds producenter.

11.6.2 Teater och opera i Skåne

Region Skåne har aldrig haft någon länsteater. Varken Kristianstads län eller Malmöhus län hade länsteater före 1999, då landstingen gick samman.

Malmö stadsteater har emellertid idag ett regionalt uppdrag och erhåller verksamhetsbidrag från Region Skåne. I villkoren för detta bidrag heter det bl.a. att Malmö stadsteater skall ”med Malmö som bas vara en angelägenhet för Skånes invånare”.⁵ Malmö stadsteater är dock inte medlem i Länsteatern och omfattas därmed inte av denna översikt.

Malmö opera är ett aktiebolag som ägs till 90 % av Region Skåne och till 10 % av Malmö stad. Organisationen har ett regionalt uppdrag, men beskrivs inte heller i denna rapport.

11.6.3 Skånes Dansteater AB

Det regionala dansuppdraget i Skåne utförs av Skånes Dansteater, till formen ett aktiebolag som ägs av Region Skåne (90 %) och Malmö stad (10 %). Organisation bildades 1995. Den 1 januari 2021 blev Region Skåne ensam ägare av bolaget.

Skånes dansteater har ett kompani med 16 dansare varav 13 är tillsvidareanställda (hösten 2020). Dansteatern producerar egna uppsättningar som spelas i Malmö och på turné i framför allt i Sydsverige. Skånes Dansteater har i övrigt en bred verksamhet: gästspel, residens och danskunskapande verksamhet för unga och vuxna m.m. Skånes Dansteater är part i Danssamverkan Sydsverige.

Skånes Dansteater har produktionslokaler och hemmascen i Västra hamnen i Malmö.

Bolaget har en omsättning om ca 52 miljoner kronor.

⁵ ”Villkor för verksamhetsbidrag”, underrättelse 2020-02-20, Kulturnämnden, Region Skåne.

FOTO THOMAS ZAMOLO

Skånes dansteater. The View from here (2021).

Dansstationen. Hela sanningen (2020).

Till de stora frågorna för framtiden hör det samarbets- och produktionsavtal med Malmö Opera som är under förhandling. Vidare strävar Skånes Dans-teater efter att göra fler turnéer och att utveckla lokalerna för att kunna ta emot fler produktioner från den fria sektorn.

11.6.4 **Dansstationen**

Dansstationen är en ideell förening och fri aktör som arbetar med samtida dans. Verksamheten har tre samverkande delar: svenska och internationella gästspel, Turnékompaniets egenproduktioner för ung publik och den regionala barn- och ungdomsfestivalen Salto! som når omkring hälften av Skånes skolbarn.

Dansstationen drivs med stöd av Kulturrådet, Region Skåne och Malmö stad. Verksamheten omsatte drygt 7,5 miljoner kronor 2019.

Dansstationen har sju tillsvidareanställda personer med olika anställningsgrad (2019) och arbetar därutöver med visstidsanställda eller frilansande dansare och tekniker. Verksamheten inleddes 1991 som Dans- och teaterhuset Fakiren och bytte namn till Dansstationen 1996. Sedan 2004 har Dansstationen sin hemmascen på Palladium i Malmö. Palladium drivs av Musik i Syd i samarbete med Dansstationen.

11.7 Region Halland

Regionen har drygt 335 000 invånare (2020), varav ca 103 000 bor i Halmstad. Regionen har sex kommuner.

Musik, teater och dans i Halland

Region Halland har musiken i regional förvaltning och dansen i regional förvaltning i samarbete med två kommuner. Teatern är ett av regionen helägt aktiebolag.

11.7.1 Musik Hallandia

När länsmusikreformen genomfördes 1988 bildade landstinget i Hallands län stiftelsen Musik i Halland. Den kom att verka fram till 2012, då verksamheten lades in landstingets förvaltning som en del av Kultur i Halland, varefter stiftelsen upplöstes. År 2019 bytte enheten namn till Musik Hallandia. Musik Hallandia har ingen anställd konstnärlig personal utan arbetar helt med frilansmusiker. I detta avseende har organisationen stora likheter med Musik Gävleborg.

Organisationen samarbetar med och stöder arrangörsföreningar i alla sex kommuner i länet. Som förhållandevis liten organisation är Musik Hallandia engagerad i många samarbetsprojekt över regiongränserna och har t.ex. sedan många år ett väl utvecklat samarbete med Musik i Syd, framför allt genom kammarmusikkatalogen där även Musik i Blekinge och Länsmusiken i Kalmar deltar.

I den nya regionala kulturplanen för 2021–2024 anges breddat deltagande och likvärdig tillgång till kulturen som ett prioriterat utvecklingsområde. Inom musiken sker ett skifte mot populärkultur för unga vuxna. Det finns ett tryck i regionen från den unga musikscenen som Musik Hallandia vill möta med en verksamhet som är angelägen även för denna publikgrupp.

I Halmstad finns konsertlokaler i det kommunalägda Kulturhuset Najaden,

FOTO: FRIDA HÅLL

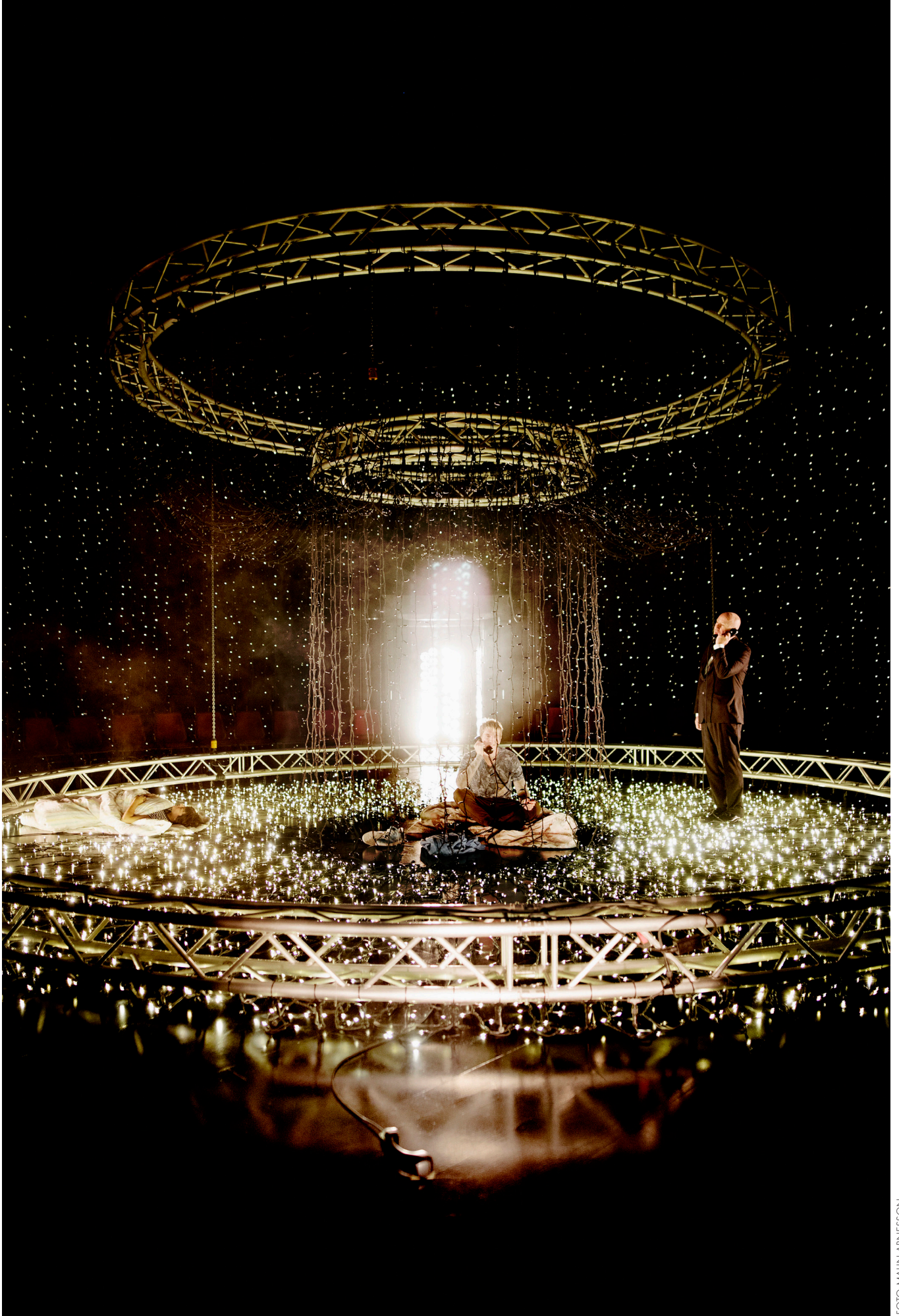
Musik Hallandia. Reppa din ort, Essa Cham håller workshop i Laholm.

där den stora salen har upp till 460 platser. I Najaden samarbetar Musik Hallandia bl.a. med arrangörsföreningarna Konserthusgruppen, Jazz i Halmstad och Halmstads kammarmusikförening.

Musik Hallandia omsatte år 2019 ca 11 miljoner kronor och har ca sex anställda varav fyra är producenter.

11.7.2 Rum för dans

Rum för dans är en verksamhet inom Region Hallands kulturförvaltning, i samarbete med Kungsbacka kommun och Falkenbergs kommun. Rum för dans presenterar professionella dansföreställningar på två scener:

Teater Halland. Sorgens borg.

Falkhallens blackbox och Kungsbacka teater. År 2019 spelades 17 olika dansföreställningar.

Rum för dans är part i Dansnät Sverige, som förmedlar internationella och svenska produktioner. Rum för dans tar också emot föreställningar från Skånes dansteater, Riksteatern (Cullberg) och andra, fria producenter, både svenska och utländska.

Rum för dans är värdorganisation för mer än två residens per år och bedriver samproduktion med bl.a. parter i Dansnät Sverige och Teater Halland.

Rum för dans omsätter sju miljoner kronor per år (varav 4,3 mkr från Region Halland) och har två administrativa tjänster. Därutöver lämnar Falkenberg och Kungsbacka kommuner ett stort bidrag genom att tillhandahålla lokaler och tekniker m.m.

11.7.3 Teater Halland AB

Teater Halland är en av de yngsta länsteatrarna i Sverige. Verksamheten inleddes 1990 och drevs av Länsteaterföreningen (nuvarande Riksteatern Halland). Teatern separerades år 2006 från Riksteatern Halland och organiserades då som ett aktiebolag, helt ägt av landstinget, nuvarande Region Halland. Organisationens har sitt säte i Varberg där teaterhuset finns med sina tre scener.

Teater Halland spelar i alla länets sex kommuner, ofta i samarbete med Riksteatern Halland och bygdegårdsföreningar. Under ett normalt spelår spelas ungefär hälften av föreställningarna på turné och hälften i det egna teaterhuset i Varberg.

Teater Halland arbetar också med dans i samarbete med Rum för dans, bl.a. genom att vara värd för dansresidens.

Teater Halland omsätter ca 16 mkr och har elva tillsvidareanställda medarbetare (2019). Storleken på ensemblen varierar från år till år. Teatern har två tillsvidareanställda skådespelare. Övriga är anställda på treårs-, ettårs- och pjäskontrakt. Hösten 2020 består ensemblen av fem skådespelare och två dansare. Våren 2021 har teatern tio skådespelare, varav tre på pjäskontrakt och en är praktikant från Teaterhögskolan.

Nuvarande teaterchef anser att det är viktigt att ha en ensemble där artisterna har fasta tjänster eller långa kontrakt. Detta för att få större delaktighet och engagemang.

Teater Hallands utmaning på längre sikt är att bli större för att kunna spela repertoarteater och på så vis nå alla målgrupper varje år. Teatern har stor efterfrågan och bokas av skolor och teaterföreningar, men behöver mer personal för att hinna spela dag och kväll, på turné och hemma. Teaterns storlek har också betydelse för möjligheterna att göra pedagogiska projekt, residens och samarbeten.

12 Västra Götalandsregionen

Regionen har ca 1 734 500 invånare, varav ca 583 000 i Göteborg stad, 114 000 i Borås, 59 000 i Trollhättan, 57 000 i Uddevalla och 57 000 i Skövde. Regionen har 49 kommuner.

Regionen bildades genom att landstingen i Göteborgs- och Bohus län, Älvsborgs län och Skaraborgs län gick samman 1999. (Ett år tidigare hade staten slagit samman länen.)

Musik, teater och dans i Västra Götaland

Inom Västra Götalandsregionen finns flera musikorganisationer med regionalt uppdrag. Regionens två helägda aktieföretag Göteborgsoperan och Göteborgs symfoniker är resurser för hela regionen. Ett exempel är att Göteborgssymfonikernas gästspelar i Vara konserthus fyra gånger per år. Göteborgsoperan och Göteborgssymfonikerna beskrivs inte närmare i detta sammanhang, som håller sig till de fem organisationer som är medlemmar i Regional musik i Sverige respektive Länsteatrarna: Förvaltningen för kulturutveckling, KulturUngdom, Vara konserthus, Folkteatern i Göteborg och Regionteater Väst.

Dansen ingår på olika sätt i alla dessa fem organisationers verksamhet. Danskonsulenter finns i Förvaltningen för kulturutveckling. Vara Konserthus presenterar samtida dans genom Dansnät Sverige. Regionteater Väst producerar dans. Kultur Ungdom och Folkteatern inkluderar också dansen i sina verksamheter.

Musiksamverkan i Västra Götaland före 1988

Samverkan kring musiken inom det område som idag utgörs av Västra Götalandsregionen har pågått i åtminstone femtio års tid. Redan i samband med att myndigheten Regionmusiken inrättades 1971 påbörjades musiksamverkan mellan de tre landstingen, länskolnämnder, länsbildningsförbund m.fl. År 1979 bildades Stiftelsen Västsvensk Musikverksamhet med uppgiften ”att utveckla och främja musiklivet och samarbetet kring musikfrågor i Västra Sverige”.¹ År 1982 upprättade Regionmusiken, Rikskonserter och Älvsborgs läns landsting ett samarbetsavtal under namnet Musik i Väst. När länsmusikreformen genomfördes 1988 anslöts även landstingen i Skaraborgs län och Göteborgs och Bohus län samt Göteborgs kommun till samarbetet och den gemensamma länsmusikstiftelsen Musik i Väst skapades.

Historien i Västra Götaland har paralleller med utvecklingen i Skåne, där de två landstingen, Kristianstad och Malmöhus, tillsammans skapade Stiftelsen Musik i Skåne, drygt tio år innan landstingen gick samman.

En annan historisk parallell visar Gävleborg och Dalarna, vars båda landsting också hade avtal med Rikskonserter och enligt detta avtal i praktiken arbetade som en gemensam länsmusikorganisation 1981–1987.

Länsteatern i Skaraborg 1983–2002

Som beskrivs nedan har Regionteater Väst sina rötter i Älvsborgsteatern och Bohusläns teater. I Skaraborgs län inledde landstinget ett samarbete med Mercuriusteatern från Lund 1983. Efter en femårig försöksverksamhet bildades Stiftelsen Skaraborgs länsteater 1988 med Skövde som hemort. Från mitten av 1990-talet spelades alltmer musikdramatik i samarbete med Musik i Väst och 2002 gick länsteatern i Skaraborg upp i Göteborgsoperan.

12.1 Förvaltningen för kulturutveckling

Stiftelsen Musik i Väst hade vid sin tillkomst 1988 omkring 90 medarbetare och tio ensembler, stationerade i Uddevalla, Borås och Skövde. Av ensemblerna återstår idag blott Bohuslän Big Band, som sedan 2004 tillhör Vara Konserthus. Efter nedläggning av ensembler och omstrukturering återstod av Musik i Väst främjande- och produktionsverksamheten med bas i Göteborg, dock alltså med uppdrag att stödja musiklivet i länets alla kommuner.

År 2007 blev verksamheten en del av den större förvaltning som då skapades, Kultur i Väst. Nästa genomgripande förändring skedde 1 januari 2020, då Kultur i Väst slogs samman med Västarvet till Förvaltningen för kulturutveckling. Under 2021 drivs verksamheten i en interimistisk organisation. ”Ett genomgripande utvecklingsarbete” kommer att pågå under året ”för att bygga en sammanhållen och effektiv organisation.”

Som påpekats ovan kan man se intressanta paralleller mellan Musik i Väst och Musik i Syd. Efter 2007 har dock musiken i Västra Götaland och i Skåne utvecklats i helt olika riktning.

¹ Regional musikpolitik, Kulturrådets rapport 1981:6, s. 166.

Musikverksamheten, som inom Förvaltningen för kulturutveckling sorterar inom enheten Kultur och upplevelse, har tre verksamhetsgrenar: musiknoder, Körcentrum Väst och Barn och unga musik. Inom dessa grenar används fyra verktyg: musikresidens, partnerskap för musik, community music och arrangörsplattform för musik.

Musiknoderna kan beskrivas som imaginära musikhus runt om i regionen. I dialog med kommuner och civilsamhälle stödjer man det lokala musiklivet i varje musiknod. Man arbetar brett och flexibelt och anpassar stödet efter lokala omständigheter. Det är viktigt att främjandet alltid leder till klingande resultat.

Det turnerande uppdrag som musikverksamheten tidigare hade är borttaget. Musikverksamheten har inget eget utbud och är inte producerande. Organisationen är fokuserad på främjande och strukturuppbyggnad.

Enheten samordnar arbetet med projektet ”På turné”, som drivs i samarbete med ca tio organisationer inom Regional musik i Sverige och MAIS. Enheten har omkring elva medarbetare och omsatte ca 14,6 mkr 2019.

En av de största frågorna inför framtiden är hur man bäst ska stödja och stärka arrangörerna i hela regionen. För att kunna fokusera på detta måste verksamheten landa i den nya organisationen. En annan viktig fråga är att styrelsen har tagit initiativ till en utredning av hur Förvaltningen för kulturutveckling bäst kan stödja arrangörer av scenkonst.

FOTO: ANN-CHARLOTTE RUGHELT FERM

Förvaltningen för kulturutveckling. Musikresidens på Koster 2019.

12.2 Kultur Ungdom

Kultur Ungdom är en ideell förening som bildades 1994. Syftet är ”att på olika sätt stödja ungdomars kulturutövande, arrangerande och engagemang i kulturverksamheter”. Föreningen riktar sig till ungdomar i åldern 13–30 år och arbetar inom många konstområden: film, bild, musik, dans, teater, slöjd och text. Kultur Ungdom samarbetar med och stödjer Ung kultur möts (UKM).

Föreningen erbjuder samarbeten och nätverk lokalt, nationellt och internationellt. Därtill hjälper föreningen till med marknadsföring och teknik. Kultur Ungdom ansvarar för fördelningen av det regionala kulturstödet ”K-pengar”.

År 2015 fick föreningen ett långsiktigt uppdrag (LSU) av Västra Götalandsregionen, vilket innebär att verksamheten har en omfattande betydelse för regionens kulturella infrastruktur men har en annan huvudman än regionen. Uppdraget ges med fyraårsintervaller och omformuleras i dialog mellan föreningen och regionen.

Kultur Ungdom är medlem i Regional musik i Sverige sedan 2017.

Kultur Ungdom omsätter ca 14,7 mkr (2019) och har tolv tillsvidareanställda på kontoret i Göteborg och därutöver ca åtta konsulenter och projektledare i olika anställningsformer.

Kultur Ungdoms viktigaste frågor för framtiden är att verka för att rätten till kultur ges till alla unga i Västra Götaland. Föreningen vill fortsätta att arbeta med unga, stödja ungas egna projekt, möjliggöra aktiviteter och vara relevant för ungas kulturuttryck idag och imorgon.

FOTO: ELIN ÅSTRÖM

Kultur Ungdom.

FOTO: EMELIE WESTERGREN

Vara Konserthus (ark. Kjell Hadin, 2003).

12.3 Vara Konserthus AB

Vara Konserthus invigdes 2003 och var då en del av Vara kommuns kultur- och fritidsförvaltning. År 2011 organiserades verksamheten i ett kommunalt aktiebolag.

Vara Konserthus presenterar idag närmare 300 scenkonstevenemang per år. Till organisationen hör Bohuslän Big Band, som har större delen av sin verksamhet utanför huset och en stor del även utanför regionen. Storbandet har 16 musikertjänster på heltid. Vara Konserthus har ett avtal med Göteborgs symfoniker som besöker huset fyra gånger per år.

Sedan 2016 har Vara Konserthus i utökad uppdrag av Västra Götalandsregionen att även arbeta med dans. Genom partnerskap i Dansnät Sverige och på andra sätt kan huset ta emot ca tio dansföreställningar årligen.

Vara Konserthus har en omfattande residensverksamhet, även det på uppdrag av regionen.

Huset har en konsertsal med 517 platser, en liten sal med 67 platser och en ny flexibel blackbox med plats för upp till 850 personer.

Aktiebolaget omsatte 63 mkr 2019. Medelantalet anställda var 40.

FOTO: FOLKTEATERN

Folkteatern vid Järntorget, invigd 1952.

I jämförelse med de flesta andra länsmusikorganisationer som är aktiebolag eller stiftelser kan noteras att styrelsen för Vara Konserthus AB har en blandad sammansättning, där inte alla ledamöter sitter på politiska mandat. Det är t.o.m. så, att majoriteten av ledamöterna är icke-politiker (nio av fem) och är utsedda på andra meriter. Enligt vd och ordförande fungerar styrelsearbetet mycket bra. Styrelsen har bred kompetens och kan stödja vd i många frågor. Ledamöterna kan hjälpa till med nätverk och kontakter med sponsorer.

Vara Konserthus anger följande frågor som de viktigaste för framtiden. Att utrusta huset för digital scenkonst, att upprätthålla kvaliteten i verksamhetens alla delar, att öka konferensintäkterna och att få balans mellan verksamhetens volym och organisationens bemanning.

12.4 Folkteatern i Göteborg

Folkteatern i Göteborg skapades av arbetarrörelsen och invigdes 1952 som en del av det då nybyggda Folkets hus vid Järntorget. År 1958 bildades en

ekonomisk förening som blev huvudman för teatern, en ordning som består än idag. De omkring 300 medlemmarna är organisationer och föreningar: studieförbund, Folkets hus-föreningar, HSB-föreningar, fackliga organisationer, politiska organisationer, teaterföreningar m.m.

Folkteatern är sedan 1999 helt finansierad av Västra Götalandsregionen. Under inflytande av djupare förändringar i det omgivande samhället påbörjades 2019 ”ett arbete med att undersöka förutsättningarna för att så småningom bli en regionägd teater. Syftet är att teaterns ägande och finansiering ska hänga ihop ...”

Sedan den 1 januari 2021 driver den ekonomiska föreningen teatern som ett aktiebolag.

Folkteatern arbetar främst med egna produktioner men tar också emot nationella och internationella gästspel. Det mesta spelas i huset vid Järntorget, men till och från spelar teatern även på olika ställen runt om i länet. För att förstå kommunernas behov bättre och lära känna de lokala arrangörerna påbörjades 2019 en besöksturné till regionens kommuner med ambitionen att besöka alla inom loppet av några år. Så här långt har 15 av 49 kommuner fått besök. Initiativet har mött stor positiv respons. Besöksturnén organiseras delvis i samarbete med Riksteatern Väst. Ett resultat är att samproduktioner med Riksteatern kan erbjudas teaterföreningar i Västsverige.

Utöver teater arrangerar Folkteatern dansföreställningar, litteraturkvällar, livekonserter, filmvisningar och föreläsningar m.m.

Teaterlokalerna med tre salonger ägs av Folkets hus-föreningen som själv är medlem i Folkteaterns ekonomiska förening.

Teatern har sex tillsvidareanställda skådespelare och fyra på långtidskontrakt och därtill flera gästande per år. Medelantalet anställda är 66 och organisationen omsätter knappt 63 mkr per år (2019).

Den största frågan inför framtiden är teaterns plats i samhället. Folkteaterns uppdrag är att spela samtida teater för den breda publiken och vara en angelägenhet för hela samhället. Folkteatern vill bjuda in publiken, skapa relationer och erbjuda en plats dit människor vill komma.

12.5 Regionteater Väst AB

Regionteater Väst har sitt ursprung i två länsteater, Älvsborgsteatern och Bohusläns teater. Älvsborgsteatern skapades 1977 som en del av Borås stadsteater och blev en självständig länsteater 1985. Bohusläns teater bildades 1991. År 2001 slogs de två stiftelserna ihop till Västsvenska teater och dans AB. År 2007 ändrades namnet till Regionteater Väst. Bolaget ägs av Västra Götalandsregionen (91 %) och Uddevalla kommun (9 %).

Regionteater Väst producerar teater och dans för unga i åldern 6–16 år.

Teater produceras i Uddevalla och dans i Borås. Alla uppsättningar turnerar. Teatern är också värd för residens och mottagare av gästspel på scenerna i Uddevalla och Borås. Från och med 2021 har Regionteater Väst fått ett utökat uppdrag med inriktning mot konst och pedagogik/hälsa.

Genom avtal med kommuner i regionen erbjuder teatern alla barn i grundskolan minst ett scenkonstbesök per elev och år. Avtalen tecknas årsvis med ca tio kommuner. Efter ett år får andra kommuner möjlighet att teckna avtal.

Regionteater Väst har en konstnärlig ensemble, där fem skådespelare, fyra dansare och en musiker/kompositör är tillsvidareanställda på 100 %. Därtill kommer tre skådespelare och två dansare på tidsbegränsade kontrakt.

Omsättningen är drygt 48 mkr (2019) och medelantalet anställda är 56 (2019).

Teaterns största utmaning är skolans organisation: att barn och unga ska få den tillgång till konst och kultur de har rätt till och att det ska prioriteras och värderas högt inom skolan och inte ses som en besvärande, schemabrytande aktivitet.

13 De fyra nordligaste regionerna

Fyra regioner: Västernorrland,
Jämtland-Härjedalen, Västerbotten
och Norrbotten.
Området har knappt 900 000
invånare i 44 kommuner.

13.1 Samverkan i norr

De fyra nordligaste regionerna har i många år samarbetat på olika sätt inom kulturområdet. De stora geografiska avstånden och det gles befolkade inlandet är omständigheter som stimulerat kreativitet vad gäller samverkan.

Kultur i norr

I samband med konventet Folk och kultur i februari 2020 presenterade regionerna ett gemensamt positionspapper, Kultur i norr, där man identifierar tre områden ”där specifika insatser skulle ge sociala och samhällsekonomiska effekter”. De prioriterade områdena är Urfolket samer, Kulturella och kreativa näringar samt Arrangörsfrämjande åtgärder. Syftet med samarbetet är att ytterligare stärka det professionella kulturlivets roll och position som tillväxtfaktor i norra Sverige. Med denna gemensamma kulturpolitiska positionering ska kulturen i norr få en starkare nationell röst.

Musik i norr

Sedan 2015 har de fyra nordligaste regionerna ett samarbete där musikproduktioner turnerar i de fyra regionerna. Verksamheten, som har bedrivits med särskilt stöd från Kulturrådet, permanentades 2019.

Genom Musik i Norr gästspelar flera ensembler i flera av regionerna. Det innebär att Nordiska kammarorkestern, Norrlandsoperans symfoniorkester, Norrbotten NEO och Norrbottens Big Band kan höras i alla fyra regioner. Estrad Norr bidrar med frilansproduktioner.

Norrlands nätverk för musikteater och dans (NMD)

Se avsnitt 13.6

13.2 Region Västernorrland

Regionen har drygt 245 000 invånare, varav ca 25 000 i residensstaden Härnösand, 99 500 i Sundsvall och 56 000 i Örnsköldsvik. Regionen har sju kommuner.

Musik, teater och dans i Västernorrland

I Region Västernorrland är all regional scenkonst organiserad i ett scenkonstbolag.

13.2.1 Scenkonst Västernorrland AB

I Västernorrlands län ligger all regional scenkonst i Scenkonst Västernorrland AB som ägs av Region Västernorrland (60 %) och Sundsvalls kommun (40 %). Bolaget bildades 2008 och var då det första scenkonstbolaget i Sverige.¹

Verksamheten omfattar musik, teater, dans och film uppdelade i följande enheter: Musik Västernorrland, Nordiska Kammarorkestern, Teater Västernorrland, Dans Västernorrland, Norrdans och Film Västernorrland.

Scenkonstbolaget omsatte drygt 128 mkr 2019. Uppdelad på verksamheterna var omsättningen för musik: 49 mkr (38 %), teater: 40 mkr (31 %), dans: 28 mkr (22 %) och film: 11,5 mkr (9 %).

Medelantalet anställda var 89.

¹ Till grund för bildandet av ett scenkonstbolag låg bl.a. en utredning av Christer Nylén, *Förutsättningar för kulturverksamhetens utveckling: En utredning om kultur och kulturpolitik i Västernorrland eller konsten att styra katter*, Landstinget Västernorrland, juni 2005.

FOTO IJA JACOBI

Scenkonst Västernorrland. Norrdans Take Away: "Vi kan göra va du vill", trygghetsboendet Skepparen i Sundsvall (2020).

Musik

Musiken är uppdelad i två delar: Den första är *Musik Västernorrland*, som har sitt ursprung i den länsmusikstiftelse som bildades 1988 och upplöstes redan 1992, då verksamheten lades in i landstingets förvaltning. Musik Västernorrland förmedlar konserter med många olika sorters musik med frilansmusiker för barn och unga och för vuxna i hela länet.

Den andra är *Nordiska Kammarorkestern*, som bildades under namnet Sundsvalls kammarorkester 1990 och då blev en del av länsmusikverksamheten. År 1999 delades musikverksamheten upp, så att länsmusiken och orkestern organiserades som var sin basenhet inom landstinget. År 2002 blev kammarorkestern kommunalförbund med landstinget och Sundsvalls kommun som ägare.²

Orkestern har idag 35 musiker varav knappt hälften har heltidstjänster, medan övriga är anställda på 50 %.

Teater

Det som idag heter *Teater Västernorrland* har sitt ursprung i stiftelsen Västernorrlands regionteater, som etablerades i Härnösand 1972. År 1986

² Ibid

FOTO LIA JACOBI

Scenkonst Västernorrland. Arrangörer från Docksta bordtennisklubb i samtal med Teater Västernorrlands tekniker i Docksta bygdegård under scenbygget för "Ljusets Hastighet" (2012).

påbörjades produktion även i Sundsvall, varefter namnet ändrades till Mittlänsteatern. År 1990 flyttade hela teatern till Sundsvall och antog då namnet Teater Västernorrland. Flytten innebar också att Härnösands kommun lämnade sitt huvudmannaskap.

Under 1990-talet ökade samarbetet med Musik i Västernorrland, Sundsvalls kammarorkester och Norrdans, och 2008 blev teatern en del av scenkonstbolaget.

Teater Västernorrland har fyra tillsvidareanställda skådespelare och ca tolv med tidsbegränsade kontrakt eller pjäskontrakt.

Dans

Scenkonstbolaget har två verksamhetsgrenar för dansen. Dans Västernorrland har en danskonsulenttjänst och är "en regional resurs med uppgift att stärka och utveckla dansområdet i Västernorrland". Den andra grenen, som arbetar nära Dans Västernorrland, är Norrdans med bas i Härnösand. Norrdans grundades 1995 och är sedan 2008 en del av Scenkonstbolaget.

Norrdans produktioner turnerar i Västerbottens län och, genom nätverket

NMD, i alla de fyra nordligaste regionerna samt ibland även utomlands.

Norrdans har en ensemble med fyra tillsvidareanställda dansare och därtill 4–6 dansare med tidsbegränsade kontrakt.

Samverkan med andra regioner i Norrland

Scenkonst Västernorrland deltar i turnésamarbetet NMD med Norrdans produktioner. Det finns också ett mindre turnésamarbete inom musiken, ”Musik i norr”.

Historiskt kan nämnas att Gävleborgs symfoniorkester under en period före tillkomsten av Sundsvalls kammarorkester regelbundet turnerade i Västernorrland.

Vid sidan av förslaget att bilda en gemensam region av de fyra nordligaste länen, ett förslag som framfördes i den s.k. ansvarsutredningen, har vid flera tillfällen en sammanslagning av Landstinget Västernorrland och Landstinget Jämtland-Härjedalen diskuterats som en möjlig väg att gå. Någon förändring har det emellertid inte resulterat i.

Scenkonstbolaget Västernorrlands vd har vid ett par tillfällen föreslagit att Scenkonst Västernorrland och Estrad Norr i Jämtland-Härjedalen skulle slås ihop till en organisation, för att på så vis kunna producera mer kultur och skapa ett större område för turnéer. Det skulle också ge möjlighet att skapa en bas för att göra Nordiska kammarorkestern till en heltidsorkester.³ Några initiativ till att utreda frågan har emellertid inte tagits.

Den största strategiska frågan för Scenkonst Västernorrland är just detta: att de regionala samarbetena i norra Sverige behöver bli större och mer strukturerade. Detta av tre skäl: ekonomiska, konstnärliga och för att kunna nå alla medborgare i alla delar av Norrland.

Inom både orkester- och teaterområdet skulle mycket kunna uppnås. Det största hindret idag är den protektionism som idag råder, både mellan institutioner och mellan regioner.

En annan viktig fråga är att scenkonstbolaget behöver fler kommuner som delägare.

³ ”Kulturen vill gå före och friar till Jämtland”, *Sundsvalls tidning*, 24 maj 2013, ”Idé om samgående bemöts med skepsis”, *Länstidningen Östersund*, 28 maj 2013, Verksamhetsberättelse 2015, Scenkonstbolaget Västernorrland, 2016, s. 5.

13.3 Region Jämtland-Härjedalen

Regionen har knappt 131 000 invånare, varav ca 24 000 i Östersund. Regionen har åtta kommuner.

Musik, teater och dans i Jämtland-Härjedalen

I Jämtland-Härjedalen ligger all scenkonst i Estrad Norr, som i sig är en del av regionens förvaltning.

Estrad Norrs personal. Inget eget hus. Alltid på turné.

13.3.1 Estrad Norr

I Jämtland-Härjedalen är hela scenkonstuppsdraget organiserat i Estrad Norr. Vid länsmusikreformen 1988 bildades en länsmusikstiftelse, vars verksamhet efter några år fördes in i landstingets förvaltning. År 1990 bildades en kammarorkester, Jämtlands sinfonietta. Den drevs som försöksverksamhet inom länsmusiken fram till slutet av 1990-talet.

Länsteatern Jämtland-Härjedalen skapades 1997 av Gustav Kling m.fl. År 2000 samorganiserades teatern med musiken i landstingets förvaltning. Sedan 2005 bär verksamheten namnet Estrad Norr.

Estrad Norr har idag fyra verksamhetsgrenar: musik, teater, musikteater och dans. Inom musiken arbetar man med frilansproduktioner som turnerar inom länets kommuner och även, genom konsertsamarbetet ”Musik i Norr”, till scener i Västernorrland, Västerbotten och Norrbotten. Ett särskilt residensprogram inom folk- och världsmusik ger två grupper per år

FOTO NINA FRIDELL

Estrad Norrs mobila scen.

möjlighet att studera in en produktion och sedan turnera i länet, samt i ett annat av samarbetslänen. Frilansresidenset är Estrad Norrs bidrag i Musik i Norr-samarbetet.

Estrad Norr producerar två återkommande frilansensembler, ”Absolut Jämtland” och ”Jemtlands salongsorkester”. Detta är dock inte permanent. Organisationen planerar för andra modeller där en grupp arbetar på residens eller som husensemble under ett halvårs tid.

Teatern producerar årligen minst två produktioner, mestadels för barn och unga. Alla produktioner spelas på turné i länet. Någon fast ensemble med skådespelare finns inte. Teatern arbetar uteslutande med nyskriven dramatik.

Till teaterverksamheten hör också sedan tio år ensemblen Teater Barda, där skådespelarna har funktionsvariationer. Teater Barda producerar en turnerande produktion per år.

Ungefär vart tredje år går flera verksamheter samman och gör en större sommarproduktion.

Musikteater produceras främst för barn och unga. Innehållet består

huvudsakligen av nyskriven musikdramatik. Produktionerna turnerar i inom alla fyra samarbetslänen genom nätverket NMD.

Inom *dansen* tar Estrad Norr emot gästspel, organiserar residens och producerar också i viss utsträckning egna föreställningar. Därutöver har Estrad Norr en danskonsulent på deltid.

Estrad Norr bjuder årligen in till dialogmöten med arrangörer i alla kommuner. Eftersom organisationen inte har något eget hus eller någon hemscen är hela verksamheten riktad utåt. För detta ändamål finns också en mobil scen monterad på en lastbil, en smidig teknisk lösning som gör att Estrad Norr kan nå publiken i stort sett var som helst.

Estrad Norr omsatte ca 36,5 mkr 2019, med följande fördelning. Länsmusik och dans: 19 mkr, teater: 10,6 mkr och musikteater: 6,9 mkr. Av den totala budgeten går 650 000 kr till stöd till arrangörer och fria grupper. Organisationen har 18 tillsvidareanställda medarbetare.

I det stora framtidsperspektivet skulle Estrad Norr behöva fler kulturintresserade politiker i regionen, som kan överblicka och värna det kulturella ekosystemet, politiker som förstår hur organisationen som producerande enhet hänger ihop med hela utbildningskedjan och tillgången till anpassade lokaler. Nu är Estrad Norr ganska ensam som scenkonstnärlig motor, vilket blir en svaghet på sikt.

I det kortare perspektivet är frågan hur Estrad Norr kan samarbeta med frilansare på ett utvecklande sätt. Organisationen har inga fasta ensembler men vill gärna hitta former för att kunna erbjuda längre kontrakt där det finns utrymme för fördjupat samarbete. Här prövar organisationen sig fram med olika residensformat. Så småningom kan detta förhoppningsvis leda fram till en ”Jämtlandsmodell.”

13.4 Region Västerbotten

Regionen har närmare 272 000 invånare, varav ca 129 000 i Umeå och ca 73 000 i Skellefteå. Regionen har 15 kommuner.

Musik, teater och dans i Västerbotten

I Västerbottens län har två självständiga organisationer regionalt scenkonstuppdrag: länsmusikuppdraget utförs av Norrlandsoperan i Umeå och länsteateruppdraget av Västerbottensteatern i Skellefteå. Dansen ingår i Norrlandsoperans uppdrag.

13.4.1 **Norrlandsoperan AB**

Norrlandsoperan bildades 1974 som stiftelse ägd av Västerbottens läns landsting och Umeå kommun. Det konstnärliga ursprunget var den fria musikteatergruppen Sångens makt. När länsmusikreformen genomfördes 1988

FOTO SVEN BURMAN

Västerbottensteatern. Romeo-Julia (2020–2021).

hade Regionmusikavdelningen i Umeå en kammarorkester, Umeå sinfoniotta. Rikskonserter hade också ett lokalkontor i staden. Alla tre verksamheterna lades samman i stiftelsen Norrlandsoperan. Operaverksamheten fick därmed en orkester med en tredelad uppgift: kapell i Norrlandsoperans opera-produktioner, symfoniska konserter (huvudsakligen i Umeå) och kammarmusikproduktioner med ensembler ur orkestern. År 1991 ändrades namnet till Umeå symfoniorkester och senare till Norrlandsoperans symfoniorkester.

Organisationen har sedan 1988 varit påfallande stabil i sin grundutformning. På 1990-talet ändrades organisationsformen till aktiebolag, utan några väsentliga förändringar i övrigt. Dansverksamheten har dock tillkommit senare.

Norrlandsoperan AB ägs av Regionförbundet Västerbottens län (60 %) och Umeå kommun (40 %). Verksamheten är uppdelad på avdelningarna musik, opera och dans.

Scenkonstbolaget omsatte 119,5 mkr 2019. Omsättningen inom verksamheterna var för musik: 9,7 mkr, opera: 13,2 mkr och dans: 6,2 mkr. Detta inkluderar inte kostnaderna för tillsvidareanställd personal (inklusive orkestern).

2019 hade Norrlandsoperan 93 tillsvidareanställda och 114 årsverken.

Musik

Musikavdelningen har två olika, men ändå nära sammanhängande verksamheter. Den ena utgörs av *Norrlandsoperans symfoniorkester*, som dels medverkar i operaproduktionerna, dels har en egen konsertverksamhet. Basen här utgörs av en serie orkesterkonserter på Norrlandsoperans scen i Umeå. Genom turnésamarbetet Musik i Norr spelar orkestern även i Norrbotten, Västernorrland och Jämtland-Härjedalen och sprider på så sätt orkestermusik i ett stort område av Sverige.

Orkestern, som har 47 heltidstjänster, spelar i flera kommuner i Västerbottens län, både i full numerär och i ensembler av olika format. Här utgör orkestern en del av den andra verksamhetsgrenen, den genrebreda *länsmusiken*, som i övrigt huvudsakligen utförs med frilansmusiker.

Länsmusikverksamheten arbetar också med festivaler, projekt och särskilda satsningar.

Opera

Inom operaavdelningen producerar Norrlandsoperan två produktioner per år, varav vanligen en går på turné, både i Västerbottens län och i Norrbotten, Västernorrland och Jämtland-Härjedalen genom turnénätverket NMD.

FOTO: MALIN GRÖNBORG

SCENKONSTENS REGIONALA ORGANISATIONER – EN NATIONELL ÖVERSIKT

Norrlandsoperan. Umeå gamla brandstation, operascen sedan 1984.

Dans

Norrlandsoperan har två dansuppdrag som har olika organisation och genomförande. Norrlandsoperans egen dansverksamhet bedrivs av dansavdelningen och är främst inriktad på att presentera gästspel, vanligen nyproducerade föreställningar av hög nationell eller internationell kvalitet. Genom partskap i Dansnät Sverige får Norrlandsoperan tillgång till ett stort utbud av dansproduktioner, både nationella och internationella. Flera av Dansnät Sveriges föreställningar spelas även på Västerbottensteatern. Genom nätverket NMD gästspelar även Norrdans i Västerbotten.

Det andra dansuppdraget är Dans i Västerbotten där en danskonsulent arbetar med att stärka danskonsten i Västerbotten med fokus på barn och unga.

Bildkonst

Norrlandsoperan arbetar också med bildkonst i den s.k. Vita kuben, ett utställningsrum i operahusets foajé. Målet med verksamheten är ”att skapa nya möten och ge plats för konstnärliga uttryck av tillfällig och prövande karaktär samt stödja det lokala konstlivet”. Vita kuben ligger utanför det regionala uppdraget.

Norrlandsoperans lokaler ligger sedan 1984 i den gamla brandstationen som byggts om och till i flera etapper. Idag har huset fyra scener, varav den största har 470 platser.

Som stora utmaningar anger organisationen att man behöver utöka de nationella och framför allt internationella samarbetena inom opera- och musikverksamheten. Därtill behöver Norrlandsoperan öka självfinansieringsgraden och hantera lokalsituationen där det finns stort behov av repetitionsalar för dansare och orkester.

13.4.2 Västerbottensteatern AB

Västerbottensteatern tillhör den grupp regionala teaterensembler som ursprungligen tillkommit på initiativ av Riksteatern. År 1969 bildades i Skellefteå *Västerbottensembeln*. Ur denna ensemble skapade Västerbottens läns landsting och Skellefteå kommun Stiftelsen Västerbottensteatern 1980. Organisationen ombildades till aktieföretag 1996. Bolaget ägs idag till 60 % av Region Västerbotten och till 40 % av Skellefteå kommun.

Teatern har tre avdelningar: Teateravdelningen, Unghästen och Nordiskt berättarcentrum.

Teateravdelningen producerar teater för barn och unga och för vuxna. 2019 gjordes sju uppsättningar. Ensemblen har sex skådespelartjänster, men bara två är tillsatta. Utöver dessa tillkommer flera långtidskontrakterade skådespelare.

Unghästen har en ensemble som spelar interaktiv teater för och med unga om aktuella och svåra ämnen. Unghästen bildades som ett pedagogiskt projekt 2000 och är sedan 2009 en stadigvarande del av Västerbottensteatern.

Sedan 2018 har Västerbotten i uppdrag av Skellefteå kommun att etablera Nordiskt berättarcentrum, som ”ett resurscentrum för utveckling av berättarkonsten på den nordiska arenan”. Berättarcentrum arbetar med det muntliga berättandet som scenisk konstform, som ett medel för att förmedla kulturhistoria, som pedagogisk metod för lärande och som verktyg för socialt engagemang. Nordiskt berättarcentrum har projektstöd från Region Västerbotten och Statens kulturråd. Verksamheten är säkrad tre år framåt.

Västerbottensteatern är närvarande i hela sitt uppdragsområde och spelar under ett normalt spelår i alla femton kommuner. Av all teater som produceras i huset spelas ungefär 65 % i Skellefteå, 25 % på turné i andra kommuner i länet och 10 % utanför länet.

Teatern har administration, verkstad och en scen för 150 personer i teaterhuset i Skellefteå. Därutöver spelas en del produktioner på den kommunala gästspelsscenen Nordana teater, som har 425 platser. I september 2021 flyttade Västerbottensteatern in i nya Sara kulturhus.

ILLUSTRATION: WHITE ARKITEKTER/BOXOLOGY@MIR.NO

Västerbottenteatern. Sara kulturhus invigt 8 september 2021.

Västerbottensteatern omsatte 34,4 mkr 2019. Medelantalet anställda var 45.

Den närmaste framtidsfrågan är vad det kommer att innebära att flytta in i Skellefteås nya kulturhus Sara. Andra stora frågor gäller hur organisationen kan ge Nordiskt berättarcentrum en långsiktig framtid och svårigheterna att locka sponsorer att bidra till traditionell teater.

13.5 Region Norrbotten

Regionen har drygt 250 000 invånare (2020), varav ca 78 000 bor i Luleå och 42 000 i Piteå. Regionen har 14 kommuner.

Musik, teater och dans i Norrbotten

I Region Norrbotten är musik och opera organiserade i regionens förvaltning. Teatern är en stiftelse och Dans i Nord en enhet i Piteå kommuns förvaltning. En danskonsulent finns i regionens förvaltning.

Norrbottensmusiken. Norrbotten Big Band.

13.5.1 Norrbottensmusiken

Norrbottensmusiken skapades som stiftelse 1988 med Norrbottens läns landsting som stiftare. År 2000 upplöstes stiftelsen och verksamheten fördes in i landstingets förvaltning, där den utgör en del av den regionala utvecklingsavdelningen.

Norrbottensmusiken har tre ensembler och scenhus på två orter. Härtill finns operaverksamheten Piteå kammaropera.

Norrbotten Big Band har funnits åtminstone sedan 1988 och är stationerad i Luleå. Ensemblen har tio tillsvidareanställda musiker. Därtill kommer sex frilansare per produktion. Storbandet gör ca 18–20 produktioner, varav 6–8 turnerar i länet.

Norrbotten NEO är en kammarensemble bildad 2007 och med inriktning mot nutida konstmusik. Även den är stationerad i Piteå. Ensemblen har sju musiker, tillsvidareanställda på heltid. NEO gör ca 15–20 produktioner per år, varav 2–4 turnerar i länet. De som inte turnerar i länet har alltid premiär i Piteå innan de sedan turnerar nationellt.

Norrbottens kammarorkester bildades 1990 i samarbete mellan Norrbottensmusiken och Musikhögskolan i Piteå, där orkestern har sin bas. Kärnan utgörs av de sju musikerna i NEO. Därutöver har orkestern inga tillsvidareanställda musiker. För varje produktion kontrakteras återkommande, regionalt verksamma musiker. Orkestern framträder endast som orkester och inte

i ensembleform. Kammarorkestern gör fem produktioner per år. Samtliga spelas på turné i länet.

Piteå kammaropera skapades 1997 och gör en operaproduktion per år. NEO utgör den musikaliska basen. Sångare kontrakteras produktionsvis. Kammaroperan har två inriktningar: kammaroperan och kyrkkooperan. Piteå kammaropera har hemmascen och produktionslokaler i Studio Acusticum. Piteå kammaropera är Norrbottensmusikens bidrag till Norrbottens nätverk för musikteater och dans (NMD).

Norrbottensmusiken disponerar salar i två scenkonsthus. Kulturens hus i Luleå invigdes 2007 och har två konsert- och evenemangssalar, en större (800–1 000 personer) och en mindre (250–450 personer). Därutöver inrymmer huset stadsbibliotek, konsthall, turistbyrå och restaurang. Kulturens hus drivs av Luleå kommun genom kultur- och fritidsförvaltningen. Norrbottensmusiken genomför sina produktioner i huset och kultur- och fritidsförvaltningen står för lokal och marknadsföring, liksom för alla andra evenemang i huset. Norrbottensmusiken är hyresgäst och har sin administration i huset, men betalar inte hyra för salarna.

I Piteå är Studio Acusticum en del av Musikhögskolan. Acusticum är också studio och konsertlokal för Norrbottensmusiken. Huset invigdes 2007 och har en stor sal med 576 platser och en blackbox för upp till 300 personer.

Norrbottensmusiken har treåriga avtal med alla 14 kommuner i länet. I dessa avtal regleras vad som skall göras i respektive kommun. Sammanlagt innebär det att totalt ca 450 evenemang genomförs varje år.

Norrbottensmusiken har ca 35 tillsvidareanställda medarbetare, varav 17 är musiker. Frilansmusiker anlitas bara för barn- och ungdomsproduktioner. Organisationen omsätter ca 48 mkr per år (2019).

Norrbottensmusiken nämner tre strategiska frågor inför framtiden. Den första gäller pandemin, digitaliseringen och beroendet av frilansmusiker. Hur mycket av det som produceras skall turnera i länet? Hur kan upplevelser paketeras digitalt så att de blir attraktiva för invånare i hela länet?

Den andra frågan är hur organisationen skall anpassa sig till den omställning som pågår inom hela regionens förvaltning till följd av stora sparbering.

Den tredje frågan gäller arrangörsledet, som på många håll är skört. Hur säkerställer man en infrastruktur av fungerande arrangörer?

13.5.2 Stiftelsen Norrbottensteatern

Sveriges första länsteater, Norrbottensteatern, bildades 1967 som ideell förening. År 1977 bildade Norrbottens läns landsting och Luleå kommun den stiftelse som teatern alltjämt utgör. Stiftelsen ägs till 52 % av Region Norrbotten och till 48 % av Luleå kommun.

Norrbottensteatern (ark. Hans Tirsén, 1986).

Norrbottensteatern producerar teater och köper in gästspel. Produktionen för yngre publik skapas av Ung scen norr, som sedan 2018 är en del av den ordinarie verksamheten. Ung scen norr har en producent och en dramapedagog, som bl.a. arbetar med Riksteaterns projekt Länk, som tar fram nyskriven dramatik för skolor och unga amatörenssembler.

Norrbottensteatern strävar efter att nå så många kommuner som möjligt, vilket är svårt med tanke på avstånden och kommunernas ekonomi. Med fyra kommuner har man särskilda avtal: Kalix, Överkalix, Övertorneå och Pajala. Avtalen är anpassade efter lokala önskemål och behov. Övertorneå kan tjäna som exempel. Kommunen betalar 55 000 kr per år i tre år och får då en vuxenföreställning och fyra barn- och skolföreställning per år. I övriga tio kommuner arbetar teatern enligt köp- och säljsystemet. Teaterns närvaro i kommunerna är alltså beroende av om arrangörer är beredda att köpa. I teaterhuset i Luleå, som invigdes 1986, finns tre scener med respektive 280, 180 och 120 platser. Teatern har också en mobil sommarscen.

Norrbottensteatern omsätter drygt 55 mkr (2019) och har 55 årsverken. Ensemblen utgörs av sex skådespelare och en kapellmästare (tillsvidareanställda) och därtill sex skådespelare på långtidskontrakt, samt frilansare.

FOTO: PETRA ÄLVSTRAND

Dans i Nord. Beyond words (2019).

Norrbottnesteaterns stora framtidsfråga är också dess stora uppdrag: att turnera i länet. För att kunna fortsätta med det krävs resurser och en ekonomi i balans.

13.5.3 Dans i Nord

Med stöd av Statens kulturråd och Norrbottens läns landsting inrättades 1992 Sveriges första danskonsulenttjänst som placerades i landstingets förvaltning. År 2000 bildade landstinget tillsammans med Piteå kommun Dans i Nord som ett regionalt resurs- och utvecklingscentrum för den professionella dansen. I samband med en organisationsförändring 2012 återgick danskonsulenttjänsten till landstinget och nya Dans i Nord blev helt en institution för professionell danskonst. Dans i Nord är idag en enhet inom Piteå kommuns förvaltning.

Dans i Nord delar in sin verksamhet i åtta grundpelare, som tillsammans skapar en produktions- och distributionskedja av dansföreställningar för publiken: två abonnemangsserier (en i Kulturens hus i Luleå och en i Acousticum i Piteå), Unga Dans i Nord (föreställningar, workshops m.m. som turnerar i alla 14 kommuner), Beyond Words (regional turnéslinga som når alla

Giron Sámi Teáhter. Det osynliga uppenbarar sig.

kommuner), residens i Acusticum, produktion av dansfilm, Dansfesten (årlig dansfestival), partnerskap i Dansnät Sverige och Dans i Nords ungdomskompani med avgångselever från Kungliga Svenska balettskolan.

Dans i Nord har inga tillsvidareanställda dansare utan kontrakterar dansare produktionsvis.

Dans i Nord omsätter 6,4 mkr per (2019, exkl. Piteå kommuns administrativa stöd) och har två tillsvidareanställda medarbetare.

En viktig framtidsfråga för Dans i Nord är att öka samverkan med andra organisationer, t.ex. NMD.

13.5.4 **Giron Sámi Teáhter**

Giron Sámi Teáhter är en ideell förening som grundades 1992. Teatern har hemscen och produktionslokaler i Kiruna. Dess uppdrag är att producera och turnera med föreställningar inom Sápmi, men även i hela Sverige, eftersom teatern har ett nationellt turnéuppdrag. Giron Sámi Teáhter spelar på de samiska språken och på svenska.

Giron Sámi Teáhter gör vanligen två uppsättningar per år som turnerar. I samarbete med Sensus organiseras även föredrag och seminarier om de teman som föreställningarna behandlar.

Verksamheten finansieras av Sametinget via Kulturdepartementet, Kiruna kommun, Storumans kommun, Region Norrbotten och Region Västerbotten. Teatern får också bidrag från Kulturrådet för specifika projekt.

Teatern har fem anställda och gör 14 årsverken och arbetar med frilansande artister. Föreningen omsatte 9 mkr 2019.

En viktig fråga för Giron Sámi Teáhter är hur verksamheten ska kunna omvandlas till en officiell nationalscen med stabilare grund och finansiering.

13.6 Norrlands nätverk för musikteater och dans (NMD)

Turnénätverket NMD skapades år 2000 av dåvarande landstingen i de fyra nordligaste länen. NMD är till formen ett kommunalförbund och ägs av de fyra regionerna Västernorrland, Jämtland-Härjedalen, Västerbotten och Norrbotten. Tillsammans omfattar de fyra regionerna 44 kommuner.

Syftet är att öka spridningen och tillgängligheten av musikteater och dans för invånarna i alla kommuner i de fyra regionerna. De producerande organisationer som ingår i nätverket är Scenkonst Västernorrland (Norrdans), Estrad Norr (barn- och ungdomsoperaensemblen), Norrlandsoperan och Norrbottensmusiken (Piteå kammaropera). NMD har också som ett inriktningsmål att ”medverka till att utveckla formerna för samarbete mellan ensemblerna inom NMD och övrig scenkonst i norra Sverige”.

NMD har ett statligt verksamhetsbidrag om 11,2 mkr och därtill regionalt verksamhetsstöd om 800 tkr. Region Västerbotten är mottagare av det statliga bidraget som sedan fördelas med hänsyn till ensemblernas kostnader och antal föreställningar i egen region kontra besökta kommuner i övriga kommuner.

Under 2019 turnerade åtta produktioner som sammantaget nådde 27 kommuner varav 19 med föreställning och 22 med publikbussar.

NMD omsatte 12 mkr 2019 och har en koordinator anställd på 60 %.

Den stora frågan för framtiden är hur återstarten av verksamheten efter pandemin kommer att gå. Finns arrangörerna kvar, i vilken omfattning och i vilken form? Finns publiken kvar eller har det digitala tagit över? Hur går det med finansieringen när stödpaketet är slut?

14 Mellansverige

14.1 Kultursamverkan i Mellansverige – möjligheter utforskas

I Mellansverige finns inte någon formaliserad samverkan på kulturområdet, så som det har utvecklats både i norr och syd. Naturligtvis samverkas det ändå över länsgränserna, på verksamhetsnivå inom de flesta kulturområden, men inte övergripande och inte på politisk nivå. I de tio regioner som räknas till Mellansverige, har samtal förts mellan de regionala kulturcheferna under några års tid och arbete har lagts ned på att utforska möjligheterna för ökat interregionalt samarbete. Det är många regioner med mycket olika förutsättningar och utmaningar och en kultursamverkan i Mellansverige kommer därför troligtvis att bli mer nätverksbaserad.

14.2 Region Stockholm

Regionen har ca 2 390 000 invånare, varav 977 000 i Stockholms stad (2020).
Stockholms län har 26 kommuner.

Musik, teater och dans i Region Stockholm

I Stockholms län, och särskilt i Stockholms stad, finns ett stort antal nationella, kommunala och fria scenkonstverksamheter. Det har medfört att de regionala scenkonstuppgifterna har formulerats relativt sent.

Länsmusikuppslaget utförs av Stockholms läns Blåsarsymfoniker, men kommer att övertas av Region Stockholms kulturförvaltning och där samordnas med övriga länskulturfunktioner den 1 januari 2022.

Kulturförvaltningen har länskulturkonsulenter för dans och cirkus.

Oktober-teatern har ett regionalt teateruppdrag i Södertälje och den södra länsdelen.

Region Stockholm är huvudfinansierare av Stockholms Konserthusstiftelse (Kungl. Filharmonikerna) som inte omfattas av denna översikt.

Region Stockholm har inte gått in i kultursamverkansmodellen.

14.2.1 **Stockholms läns Blåsarsymfoniker**

När myndigheten Regionmusiken inrättades 1971 blev Stockholms län en egen avdelning inom Stockholmsregionen (som även inkluderade Uppsala län och Gotland). Stockholms musikavdelning bestod av musiker från Första militärmusikkåren och Andra militärmusikkåren, som tillsammans bildade en större blåsorkester. När sedan länsmusikreformen genomfördes 1988 valde landstinget att stå utanför. Den befintliga regionmusikensembeln överfördes till Svenska Rikskonserter och fick namnet Stockholms Blåsmusik, vanligen

benämnd Stockholmsmusiken. Organisationen hade 55 heltidsanställda musiker som tillsammans utgjorde Stockholms Blåsarsymfoniker (ej att förväxla med Stockholms läns Blåsarsymfoniker).

Stockholmsmusiken hade flera ensembler, som bestod av musiker ur orkestern. Bland ensemblerna kan nämnas Stockholms Saxofonkvartett och slagverksensemblen Kroumata. År 1996 avvecklade Rikskonserter Blåsarsymfonikerna, varpå Saxofonkvartetten blev en fri grupp. Kroumata blev kvar som självständig ensemble inom Rikskonserter och avknoppades först 2008.¹

Stockholmsmusiken tog över Regionmusikens lokaler på Kungliga Myntet på Kungsholmen och fungerade under åren 1988–1996 i vissa avseenden som en länsmusikverksamhet, i så motto som att det bedrevs en bred, uppsökande verksamhet i hela länet. En verklig länsmusikorganisation kom dock till stånd först 2001, då landstinget beslutade att under en treårig försöksperiod 2002–2004 bedriva länsmusikverksamhet. Landstinget valde att ge uppdraget till den ideella föreningen Stockholms läns blåsarsymfoniker, som tidigare under namnet Stockholms spårvägmäns musikkår hade tillhört Storstockholms lokaltrafik (SL). Efter tre år permanentades länsmusikverksamheten och orkestern stationerades i Dieselverkstaden, Nacka kommuns kulturhus. Våren 2011 flyttade Blåsarsymfonikerna in i Musikaliska vid Nybrokajen, i de lokaler som tidigare disponerats av Rikskonserter.

Stockholms läns Blåsarsymfoniker driver tre, delvis sammanhängande, verksamheter: länsmusiken, orkestern och konserthuset Musikaliska. Länsmusiken är huvudsakligen inriktad på barn och unga och bedrivs till övervägande del med frilansmusiker, men också med den egna orkestern (hela orkestern eller i mindre ensemble). Under 2019 var länsmusiken aktiv i 24 av länets 26 kommuner. Orkestern utför också länsmusik i Musikaliska.

Blåsarsymfonikerna har 27 musiker anställda på halvtid. Orkestern är idag en av två professionella, civila blåsorkestrar i landet. (Den andra är Östgöta Blåsarsymfoniker.) På Musikaliska spelar orkestern för vuxna, barn och familjer. Blåsarsymfonikerna spelar också i andra kommuner i länet.

Konserthusverksamheten i Musikaliska drivs av den ideella föreningen genom det helägda dotterbolaget Musikaliska Nybrokajen AB. Förutom organisationens egen verksamhet (repetitioner och konserter) hyrs salarna ut till externa producenter och även till konferensarrangörer.

Blåsarsymfonikerna samarbetar med flera andra länsmusikorganisationer. Särskilt kan nämnas det sedan flera år återkommande samarbetet och utbytet med Estrad Norr i Jämtland.

Stockholms läns Blåsarsymfoniker omsatte 35 mkr 2019. Medelantalet anställda var 26.

Under 2019 lät Region Stockholm utreda Blåsarsymfonikernas länsmusikuppdrag.² Kulturförvaltningen sammanfattar i ett tjänsteutlåtande: ”Utredningen föreslår att Länsmusiken organisatoriskt inordnas bland de andra

¹ I regionen fanns också Gotlandskvartetten som först stationerades i Visby och sedan flyttades till Stockholm. Kvartetten, ursprungligen Zetterqvistkvartetten, lämnade regionmusiken före 1988. Kroumata upphörde med sin verksamhet 2015.

² *Länsmusik i Stockholmsregionen – ett utvecklings- och framtidsperspektiv*, Kulturförvaltningen, Region Stockholm 2020. Utredningen skrevs av Eric Sjöström.

FOTO: JONAS HOLMBERG

Oktober-teatern. Troll på teatern.

läns Kulturfunktionerna film, dans, cirkus och regionbibliotek i Region Stockholms Kulturförvaltning. Detta för att ge en effektivare verksamhet, starkare styrning, bättre ekonomi samt ett gemensamt och mer strategiskt arbete med samtliga läns Kulturfunktioner.”³ I december 2020 beslutade regionens Kulturförvaltning ”att organisera Länsmusiken som en del av Kulturförvaltningen från och med 2022-01-01”.⁴

Inför Länsmusikuppdragets överförande till Region Stockholms förvaltning har ett omfattande utvecklings- och analysarbete påbörjats angående framtidens möjligheter för såväl orkestern och den unika fastigheten Musikaliska (landets äldsta konserthus), som för blåsmusiken som sådan, både regionalt och nationellt.

³ Kulturförvaltningen, Region Stockholm, tjänsteutlåtande 2020-01-15, dnr KN 2020/36.

⁴ Kulturnämnden, Region Stockholm, protokoll 2020-12-16, § 90.

14.2.2 **Oktoberteatern**

Oktoberteatern startade som en fri musikteatergrupp i Malmö 1973 och rönste stor uppmärksamhet för pjäsen Sven Klangs kvintett som också filmatiserades. Sedan 1978 har gruppen ett avtal med Södertälje kommun som ”stadens teatergrupp”. På 1980-talet spelade teatern tillsammans med finska och syrianska amatörskådespelare. År 2008 fick Oktoberteatern ett regionalt uppdrag att bedriva teaterverksamhet i Södertälje och den södra delen av länet. Oktoberteatern arbetar särskilt med integrationsfrågor. Över hälften av teaterns produktioner riktar sig till en mångkulturell publik.

Hemmascenen är en gammal biograf med 163 platser, centralt i Södertälje. De flesta föreställningar för barn och ungdom spelas på hemmascenen. Uppsättningarna för vuxen publik spelas främst på hemmascenen men ibland även som gästspel i andra kommuner i länet.

Oktoberteatern har bidrag från Södertälje kommun, Kulturrådet och Region Stockholm. Teatern är organiserad som ekonomisk förening, omsätter 6 mkr och har åtta anställda (2019).

Oktoberteaterns stora frågor ligger i den konstnärliga förnyelsen och vissa organisatoriska förändringar. Teatern avser att prova att gå från att spela repertoarteater till att lägga produktioner i block, och samtidigt ge producenten större och tydligare uppdrag att driva produktionerna.

14.3 Region Uppsala

Regionen har ca 387 600 invånare (2020), varav ca 233 300 i Uppsala kommun. Uppsala län har åtta kommuner.

Musik, teater och dans i Region Uppsala

Länsmusikuppsdraget utförs av Stiftelsen Musik i Uppland. På teatersidan finns inte någon länsteater. Däremot hade Uppsala och Gävle kommuner mellan 1951 och 1982 den gemensamma Upsala-Gävle stadsteater.

Region Uppsala är genom kultur- och bildningsförvaltningen part i Dansnät Sverige.

14.3.1 **Stiftelsen Musik i Uppland**

Musik i Uppland bildades 1988 och har regionen som huvudman. Uppdraget är att erbjuda länets invånare levande musik av hög kvalitet. Uppdraget utförs med egna ensembler och frilansmusiker.

Musik i Uppland har fyra ensembler med heltidsanställda musiker: Linnékvintetten (brass), Uppsala kammarsolister (fem stråkar), jazzgruppen Trio X och Uppsala kammarorkester. En tidigare ensemble, Omnibus kammarblåsare med elva musiker, avskildes från stiftelsen 1998 och övergick till frilansverksamhet.

Orkestern är en deltidsorkester, där kammarsolisterna och musikerna i Linnékvintetten utgör stommen. I övrigt bemannas orkestern av extramusiker som kontrakteras spelårsvis. År 2019 spelade orkestern 13 konserter i Uppsala Konsert och Kongress. Tio av dessa var abonnemangskonserter.

Konsertkarusellen är stiftelsens metod att föra ut musik runt om i länet. Modellen etablerades 1996 och omfattar samarbete med alla åtta kommuner och omkring 60 ideella föreningar. Kommunerna är formella beställare och arrangörer och det lokala föreningslivet står för det praktiska mottagandet.

FOTO: STEWEN QUIGLEY

Musik i Uppland. Trio X.

Innehållet omfattar klassisk kammarmusik, folkmusik, jazz m.m. och utförs av både anställda och frilansande musiker.

Musik i Uppland är hyresgäst hos det kommunalägda aktiebolaget Uppsala Konsert och Kongress sedan husets tillkomst 2007. Eva Schöld föreslog i en utredning 2011 att de två organisationerna skulle slås ihop men ägarna har inte gått vidare med den idén.⁵

Musik i Uppland omsatte 33 mkr 2019. Antalet medelanställda var 27.

Förutom omstarten efter coronapandemin ser Musik i Uppland två viktiga frågor inför framtiden: Hur kommer huvudmannens ekonomiska stöd att utvecklas på lång sikt? På vilket sätt kan samverkan mellan Musik i Uppland och Uppsala Konseert och Kongress fördjupas?

⁵ Organisation och huvudmannskap för vissa kulturinstitutioner i Uppsala län, Eva Schöld, Uppsala läns landsting och Uppsala kommun, april 2011.

14.4 Region Sörmland

Regionen har ca 299 000 invånare (2020), varav ca 107 000 i Eskilstuna kommun och 57 000 i Nyköping. Sörmlands län har nio kommuner.

Musik, teater och dans i Sörmland

I Sörmland ligger hela det regionala scenkonstupdraget hos Scenkonst Sörmland, som är en del av regionens förvaltning.

14.4.1 Scenkonst Sörmland

När länsmusikreformen genomfördes i Sörmland 1988 bildades inte någon särskild länsmusikstiftelse. I stället överfördes Regionmusikens musiker och Rikskonserters verksamhet till den redan existerande Stiftelsen Kultur i Sörmland, som alltså blev utförare av länsmusikuppdraget. Stiftelsen hade en bred verksamhet med länsmuseum, länsbibliotek, offentlig konst m.m. Någon läns-teater fanns däremot inte.

Stiftelsen upplöstes på 1990-talet och hela verksamheten fördes in i landstingets förvaltning. Scenkonstavdelningen fick då namnet Sörmlands musik och teater och sedan 2010 har verksamheten sitt nuvarande namn.

Dagens Scenkonst Sörmland omfattar teater, musik, dans och film. Organisationen är sedan 2014 samlad i Munktellstaden i Eskilstuna, där det också finns en konsertsal, en blackbox, en dansstudio och verkstäder.

En stor uppgift för organisationen är den s.k. Sörmlandsmodellen, som innebär att alla barn i Sörmland i åldern 5–15 år får en scenkonstupplevelse per termin. Verksamheten inleddes på försök redan 1974 och inom några år omfattade den hela länet. Inom Sörmlandsmodellen genomförs ca 1 100 evenemang per år för totalt omkring 38 000 barn.

Ett annat arbetssätt som varit framgångsrikt i många år är konsertserien Musik på Sörmländska slott och herresäten, som drivits sedan 1989. Från att ha varit en sommarserie kommer den successivt att genomföras under hela

FOTO: GUSTAV ÅGERSTRAND

Scenkonst Sörmland. Carmen Recycled (2021).

året. Syftet är att stärka utbudet för vuxna och bredda publiken.

En prioriterad verksamhet är också musik inom vård och äldreomsorg. Scenkonst Sörmland är part i projektet ”På Turné” som samordnas av Regional musik i Sverige och som syftar till att etablera fastare strukturer för att turnera frilansproduktioner i Sverige.

Vad gäller dans arbetar Scenkonst Sörmland dels med egenproduktion av professionella föreställningar, residens och communityprojekt, dels med dansfrämjande verksamhet. All konstnärlig personal inom dansen arbetar på tidsbegränsade kontrakt.

Organisationen har idag ca 22 tillsvidareanställda, varav tre är musiker och en skådespelare. Inom alla konstarter arbetar Scenkonst Sörmland ofta med residens.

En stor framtidsfråga för Scenkonst Sörmland är balansen mellan att vara en förmedlande och en producerande organisation.

14.5 Region Östergötland

Regionen har ca 465 000 invånare (2019), varav ca 163 000 i Linköpings kommun och 143 000 i Norrköping. Östergötlands län har 13 kommuner.

Musik, teater och dans i Östergötland

Den regionala scenkonstens organisation och historia i Östergötland skiljer sig markant från alla andra regioner i Sverige. I början av 2000-talet fanns tre självständiga organisationer: en länsmusikorganisation (Stiftelsen Östgötamusiken), en länsteaterorganisation (Stiftelsen Östgötateatern AB med Ung scen/öst) och en symfoniorkester (Norrköpings symfoniorkester AB). Idag är de två senare samorganiserade i ett scenkonstbolag.

Det regionala musikuppdraget ligger hos Östgötamusiken, utanför scenkonstbolaget. Symfoniorkestern bedriver regional orkesterverksamhet, vilket är ett annat uppdrag.

Vad gäller dansen har regionens kulturenhet en dansutvecklare som arbetar med att ”stärka, stödja och inspirera”, särskilt på plattformen ”Dans i öst”. Under de senaste åren har dansnoder skapats och utvecklats i Östergötland, i samarbete med kommuner och organisationer. Det har resulterat i bl.a. residens, dansprojekt och en satsning på dansarrangörer.

Linköpings kommun, som har en gammal tradition inom dansen, är part i Dansnät Sverige.

14.5.1 **Stiftelsen Östgötamusiken**

Östgötamusiken tillkom i länsmusikreformen 1988 och tillhör de stiftelser som i princip förblivit oförändrade, även om antalet musikertjänster har minskat. År 2020 tillträdde ny vd och uppdraget och verksamheten kommer att breddas under kommande år.

Östgötamusiken har idag 17 tillsvidareanställda musiker på heltid.

Östgötamusiken. Östgöta Blåsarsymfoniker.

Musikerna formeras vanligtvis i tre ensembler: Östgöta brasskvintett, Östgötabandet (jazzensemble) och Crusellkvintetten (blåskvintett). Man framträder också i orkester, då ofta med komplement av tre orkestermusiker, i Östgöta Blåsarsymfoniker.

En stor del av verksamheten är uppsökande, där ensembler besöker förskolor, skolor, äldreboenden, vårdinstitutioner och föreningar m.m. i alla kommuner. Ca 60 % av alla konserter riktas till en ung publik och ca 30 % till ”mogen publik”.

Återstående dryga 10 % utgörs av den offentliga konsertverksamheten, där kärnan är *Crusellserien* och *Konstpaus*. Den förstnämnda är en abonnemangsserie om sex konserter med Blåsarsymfonikerna med gästsolisterna. *Konstpaus* är namnet på kammarmusikserien med egna musiker. Båda serierna spelas i Linköpings Konsert och Kongress, som är en del av Linköpings kommuns besöksnäringbolag Visit Linköping & Co.

Östgötamusiken omsatte 21,6 mkr 2019. Medelantalet anställda var 23.

I samband med att ny vd tillträdde 2020 utvidgades uppdraget. Östgötamusiken avser att utveckla samverkan med arrangörs- och musikerlivet i hela regionen, liksom i nationella och internationella sammanhang. Ett projekt för

arrangörsutveckling, *Musiknod*, har startats. Det innebär att Östgötamusiken kommer att arbeta mer med frilansmusiker och arrangörer parallellt med egna musiker. Konsertserier kommer att innehålla gästande ensembler, konserter kommer att representeras på andra platser m.m.

Det ligger en utmaning i att stärka finansieringen för detta, eftersom en stor del av budgeten är låst i fasta kostnader.

14.5.2 Scenkonst Öst AB

Huvudmannskapet för de tre scenkonstorganisationerna började utredas 2008. Syftet var att nå större ekonomisk stabilitet inför framtiden och särskilt för orkestern. Efter två större utredningar, som kom fram till olika slutsatser, och en konsekvensanalys bildades Scenkonstbolaget i Östergötland AB och startade sin verksamhet den 1 januari 2016. Bolaget omfattar Norrköpings symfoniorkester och Östgötateatern med Ung scen/öst. Stiftelsen Östgötamusiken står utanför scenkonstbolaget. Scenkonst Öst AB, som organisationen heter sedan 2018, ägs av Region Östergötland (52 %), Norrköpings kommun (35 %) och Linköpings kommun (13 %).⁶

Scenkonst Öst har tagit fram fyra strategiska mål för 2021–2023. Under rubriken Publik är det målet: ”Scenkonst Öst är en angelägenhet för hela regionen”. I linje med detta mål strävar hela organisationen – både teatern och orkestern – att öka sin närvaro i de mindre kommunerna.

Scenkonst Öst AB omsatte 214 mkr 2019 och hade 179 tillsvidareanställda medarbetare (medelantalet anställda var 221). Därtill var 309 personer knutna till bolaget som visstidsanställda och 184 som frilansartister.

Scenkonst Östs viktigaste frågor för framtiden är att vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund och att vara en angelägenhet för hela regionen. Scenkonstens roll efter pandemin är en viktig fråga för bolaget, liksom att bredda finansieringen.

Östgötateatern

Linköping och Norrköping har var sin gammal fin stadsteater, båda ritade av Axel Anderberg i början av 1900-talet. Huset i Linköping har 400 platser och det i Norrköping 600. Städerna har länge haft gemensam teaterverksamhet, åtminstone sedan 1947 då Stadsteatern Norrköping-Linköping bildades. År 1981 omformades organisationen till stiftelse med länsteateruppdrag. Stiftare var Landstinget i Östergötlands län och de två kommunerna Linköping och Norrköping. Styrelseposterna fördelades med 4/10 till landstinget och 3/10 vardera till de två kommunerna.

Från 1947 har i princip de allra flesta uppsättningar spelats på båda scenerna. Någon större förändring innebar inte stiftelsebildningen och länsteateruppdraget 1981 och ännu idag fungerar denna dubbla stadsteater på

⁶ Den första utredningen gjordes av Sven Nilsson: *Spelplats Östergötland: En studie av scenkonsten och dess institutioner*, 2009-09-28. Den andra skrevs av Erik Träff tillsammans med de tre institutionscheferna: *Scenkonstbolagsutredningen i Östergötland*, 2013-08-23. *Konsekvensanalys: Bildande av regionalt scenkonstbolag i Östergötland*, 2014-01-31.

Scenkonst Öst. Östgötateatern, *The last fish* (2019–2020).

samma sätt: Produktionen sker i Norrköping. Sedan är det premiär, antingen i Norrköping eller i Linköping. Detta delas mellan städerna. Något liknande teatersamarbete mellan två jämbördiga städer finns inte någon annanstans i Sverige.

När Östgötateatern blev länsteater tillkom ett uppdrag att i viss utsträckning turnera i länet. På 80- och 90-talet gjordes turnéer till några av tätorterna utanför Linköping-Norrköping. Kostnaderna för detta blev emellertid så höga att verksamheten upphörde. Ett annat arbetssätt kom att användas från slutet av 1990-talet och framåt: samproduktion med Riksteatern. Produktionerna gjordes i Norrköping, spelades sedan där och i Linköping, varpå de gick på turné i Riksteaterns regi, både i Östergötland och runt om i Sverige.

Åren 1971–1996 var Östgötatabaletten en del av Östgötateatern. År 2001 grundades Ung scen/öst som betecknas som en ”konstnärligt fristående satellitverksamhet”. Ung scen/öst har en fast scen i Linköping. Teatern producerar fyra till fem produktioner per år. De spelas oftast både i huset i Linköping och på scener i Norrköping, och även på turné runt om i länet. År 2019

spelade Ung scen/öst i elva av 13 kommuner. Den viktigaste målgruppen är skolklasser. Härutöver bedriver Ung scen/öst residens och andra projekt. Ung scen/öst har sin hemmascen i Elsas hus i Linköping.

Under ett treårigt utvecklingsprojekt, finansierat av Kulturrådet, har Östgötateatern också producerat samtida cirkus. Teatern är den första länsteater i Sverige som har cirkusartister anställda på längre pjäskontrakt.

I båda städerna etablerar nu Östgötateatern mindre scener, kallade *X-scener*. I Norrköping invigdes den första scenen hösten 2019 och den andra, i Linköping, var hösten 2020 klar för invigning.

Östgötateatern har sedan slutet av 1990-talet ett återkommande produktions-samarbete med Riksteatern.

För att öka verksamheten i de mindre kommunerna pågår sedan något år ett projekt med syfte att återetablera ett regionalt turnénätverk. För hösten 2021 planeras en turné till femton spelplatser på landsbygden runt om i länet. Flera av dessa genomförs i samarbete med bygdegårdsföreningar. Även denna turné är en samproduktion med Riksteatern.

Omkring 100 personer är tillsvidareanställda inom hela Östgötateatern.

Norrköpings symfoniorkester

Norrköpings orkesterförening etablerades 1912, ungefär samtidigt med orkestrarna i Gävle och Helsingborg och tio år efter Stockholms Konsertförening (Filharmonikerna).

Från att tidigare ha varit i Norrköpings kommuns förvaltning bolagiserades orkestern 1999 med kommunerna Norrköping och Linköping och landstinget som ägare.⁷

År 1994 fick orkestern en hemmascen i det nya konserthuset Louis De Geer, där nu Scenkonst Öst är hyresgäst. Huset ägs av det kommunala fastighetsbolaget Norrevo. De Geerhallen har 1 379 platser.

Tolv av orkesterns konserter dubbleras i Linköping. Orkestern har de senare åren ökat sin närvaro i länet utanför Norrköping och strävar efter att spela i alla kommuner där det finns plats. För att kunna spela på mindre scener framträder orkestern delvis i mindre format.

Antalet musikertjänster har under trettio års tid utvecklats positivt, från 65 musiker 1989 till dagens 82 fasta tjänster och tre vakanta.

⁷ Orkester.nu: Svenska orkestrar och deras verksamhet, Statens kulturråd 2000:3, s. 134.

14.6 Region Gotland

Gotland har 60 000 invånare, varav 25 000 bor i centralorten och residensstaden Visby.

Musik, teater och dans på Gotland

På Gotland ligger länsmusikuppdraget hos en stiftelse och teateruppdraget hos en ideell förening. Dansen är delad mellan länsteatern och regionens förvaltning.

14.6.1 **Gotlands Musikstiftelse**

Gotlands Musikstiftelse (Gotlandsmusiken) bildades 1988 med Gotlands kommun som stiftare. (Gotlands kommun kallar sig sedan 2011 Region Gotland.)

År 1988 övertog Gotlandsmusiken ett betydande antal ensembler. Efter hand har några ensembler lagts ner och andra förändrats. Idag finns fem ensembler: Gotlands Blåsarkvintett, Gotland Brass, Gotland Jazztrio (som kan kombineras med frilansare till en större ensemble: Gotland Big Band) och Gotlandsmusikens orkester. Sammanlagt har Gotlandsmusiken 14 tillsvidareanställda musiker plus en heltidstjänst som konstnärlig resurs och arbetar därutöver med drygt hundra frilansare och extramusiker per år.

Administrationen är relativt liten med sex tjänster. Det mesta produktionsarbetet utförs av vissa musiker som tilläggstjänst.

Gotlandsmusikens regionala basuppdrag utgörs av kostnadsfria konserter och aktiviteter i öns alla låg- och mellanstadieskolor, i vårdn och på öns bibliotek.

FOTO: ANNA ERICSSON

Gotlandsmusiken. Gotlands Blåsarkvintett.

Gotlandsmusiken har två offentliga konsertserier. I stora serien framträder ensemblerna på Wisby Strand (1 000 platser), där Gotlandsmusiken är hyresgäst hos en privat aktör. Dessa konserter är förknippade med stora kostnader. Lilla serien spelas huvudsakligen i fyra bygdegårdar runt om på ön.

Drygt hälften av evenemangen genomförs utanför Visby. Sammantaget har Gotland, i förhållande till storlek och befolkning, ett starkt arrangörsled och ett väl utvecklat samarbete med bygdegårdsrörelsen.

Gotlandsmusiken samarbetar med Musikaliska sällskapet (kammarmusik) och med Kulturföreningen Roxy (jazz, folk- och världsmusik), öns enda året-runtaktiva arrangörsföreningar. Minst en gång per år samarbetar Gotlandsmusiken och Gotlands länsteater.

Därutöver har Gotlandsmusiken många samarbeten med länsmusikorganisationer på fastlandet, t.ex. Kalmar läns musikstiftelse, Musik i Blekinge och Musik i Uppland. Gotlandsmusiken ingår också i det s.k. blåsmusiknätverket tillsammans med bl.a. Östgöta blåsarsymfoniker, Stockholms läns blåsarsymfoniker och försvarsorkestrarna.

Gotland Big Band har regelbundet utbyte med Norrbotten Big Band och

FOTO STIG HAMMARSTEDT

Länsteatern på Gotland. Anna & Jacob Dubbe (2019).

Bohuslän Big Band och samverkar också i projektet ”Jämställt storband”.

Gotlandsmusikens omsättning 2019 var 16,5 mkr. Medelantalet anställda var 20.

Gotlandsmusikens största strategiska fråga är att få tillgång till en professionell konsertscen i Visby. För framtiden gäller det också att få till stånd fler interregionala och internationella samarbeten, utbyten och turnéer.

14.6.2. Länsteatern på Gotland

Länsteatern på Gotland hör till den familj av länsteatrar som har sitt ursprung i fria grupper (Byteatern och Västanå teater, t.ex.). I Visby fanns sedan 1970-talet Bryggeriteatern, som 1992 fick en fast scen i en gammal frikyrka. År 1995 fick den ideella föreningen länsteateruppdrag.

Länsteatern Gotland producerar egna föreställningar och presenterar gästspel. Turnéer är en stor del av teaterns verksamhet. Totalt spelas omkring hälften av föreställningarna utanför Visby. Under ett normalt spelår sätter teatern upp 6–8 produktioner. Av dessa spelas två på turné (en för barn

och unga i skolor och en på en turné till bygdegårdarna) och 4–6 på hemmascenen i Visby.

Länsteatern på Gotland har ett starkt lokalt arrangörsnät genom ett sedan flera år välutvecklat samarbete med bygdegårdar. På Gotland finns omkring 50 aktiva bygdegårdsföreningar. Över en period av några år spelar länsteatern i alla dessa. Årligen besöker länsteatern ca 35 bygdegårdar. Teatern är angelägen om att föreställningarna ska vara attraktiva för publiken. Resultatet av denna helhet – produktionen och samarbetet med bygdegårdsföreningarna – är att föreställningarna är mycket välbesökta.

På Gotland finns två riksteaterföreningar, med vilka länsteatern samarbetar ibland.

Bland övrig verksamhet kan nämnas turnerande föreställningar för skolor, samtalskvällar på hemmascenen i Visby och barnteaterakademin (en teaterskola för barn, 8–12 år, som genomförs en gång per termin med tolv barn). Länsteatern samarbetar också årligen med Gotlandsmusiken i någon produktion.

Länsteatern har sedan några år ett regionalt dansuppdrag och till detta ett särskilt bidrag om 215 000 kr. Två till tre gånger om året tar teatern emot gästspel. (En danskonsulenttjänst på 50 % är placerad i regionens förvaltning.)

Teatern har en tillsvidareanställd skådespelare och arbetar i övrigt med årskontrakt och pjäskontrakt. Ett normalår har teatern 8–12 skådespelare i huset.

Länsteaterns omsättning 2019 var 12 mkr. Medelantalet anställda var 6,5 personer.

Länsteatern ser två stora frågor för framtiden. Den första är att nå de publikgrupper teatern ännu inte har nått. Det är t.ex. människor som aldrig har varit på teater därför att teater inte är för dem. Den andra frågan är att hålla tillräckligt stor omsättning så att alla delar i verksamheten kan hålla tillfredställande professionell nivå.

14.7 Region Värmland

Regionen har 283 000 invånare (2020), varav knappt 95 000 i Karlstads kommun. Värmlands län har 16 kommuner.

Musik, teater och dans i Värmland

I Värmland råder särskilda omständigheter. När länsmusikreformen genomfördes 1988 gavs länsmusikuppdraget till Värmlandsoperan, som då var etablerade sedan mer än tio år. Någon länsteater i traditionell bemärkelse har aldrig varit på tal i Värmland. Långt senare fick däremot Västanå teater ett länsteateruppdrag.

Bristen på talteater har efter hand kommit att kompenseras av Riksteaterns regionala organisation, som i Värmland har två grenar: dels stödet till de lokala riksteaterföreningarna, dels *Kultur på landsbygd*, som från och med 2020 är en permanent verksamhet inom Riksteatern Värmland.

Kultur på landsbygd drivs av Riksteatern Värmland med stöd av regionen och i samarbete med Bygdegårdarnas riksförbund, Folkets hus och parker och Våra gårdar. Utbudet kommer från Riksteatern, Wermland Opera, Västanå teater och från fria grupper. Med start 2021 driver Riksteatern Värmland, genom Kultur på landsbygd, dansresidensverksamheten *Sjösala dansbana* i samarbete med Alma Lövs museum och med stöd av Region Värmland. Riksteatern har också ett danssamarbete med Värmlands museum.

Regionen har en dansutvecklingstjänst.

14.7.1 Stiftelsen Värmlandsoperan

Vid mitten av 1970-talet fanns i Värmland en regionmusikavdelning, ett rikskonsertkontor (Värmland-Örebro-Falun), Stiftelsen Musikteatern i Värmland (grundad 1975) och den ideella föreningen Säfteoperan (bildad 1974). När länsmusikreformen genomfördes lades dessa fyra verksamheter samman i Stiftelsen Musikteatern i Värmland.⁸ (Säfteoperan lämnade dock stiftelsen redan efter ett år.) Stiftelsen har sedermera bytt till det nuvarande namnet Stiftelsen Värmlandsoperan. Dess huvudmän är Region Värmland och Karlstads kommun. Sedan 2011 kallar sig organisationen Wermland Opera.

I stiftelsens stadgar står att den ”har till föremål att i första hand inom Värmlands län med fast ensemble och på annat sätt driva konstnärlig teaterverksamhet” och att den ska ”bidra till att förverkliga de mål för en samhällselig kulturpolitik som antogs av 1974 års riksdag”.

Vid länsmusikreformens genomförande 1988 definierade Värmlandsoperan redan från början opera- och orkesterverksamheten som länsmusikuppdrag och har alltsedan dess byggt upp en framgångsrik musikteaterverksamhet. Under många år fördes en regional debatt om valet av sätt att utföra länsmusikuppdraget, men diskussionen har efter hand lagt sig. Sedan flera år råder nu politisk enighet om uppdraget att ”producera opera, musikal, konserter och annan programverksamhet med hög konstnärlig kvalitet inom konstmusikens område och med en mångsidigt sammansatt repertoar”.⁹

Wermland Opera sätter upp 3–4 musikteaterföreställningar per år. De spelas på Karlstads teater eller på Lilla scenen i Gamla spinneriet (en lokal som Wermland Opera kommer att lämna).

Orkestern spelar till Wermland Operas musikdramatiska verk och ger därutöver sju konserter i Stora konsertserien och fyra i Klassisk lördag. Stora serien ges som abonnemang på Karlstads CCC (1 620 platser) medan Klassisk lördag ges på Karlstads teater.

Verksamheten har sin tyngdpunkt i Karlstad men Wermland Opera turnerar i länet med 5–6 mindre produktioner per år, varav en julturné som spelas på 25–30 platser: i bygdegårdar, Folkets hus eller liknande. Wermland Opera ger också program inom ramen för projektet Kultur och hälsa. Några av dessa turnerar i länet.

Wermland Operas omsättning 2019 var 84 mkr. Medelantalet anställda var 88. Tre sångare och 34 orkestermusiker är tillsvidare på heltid.

Utredningen Ringar på vattnet

Åren 2013–2014 gjordes en utredning, vars syfte var att ”ta fram en beskrivning av möjliga framtidsscenarioer för Wermland Opera som underlag för kommande politiska ställningstaganden”.¹⁰

Utredningen förslög bl.a. att regionen borde ”överta ansvaret för det regionala musikuppdraget” och att Wermland Operas roll skulle ”begränsas till den klassiska konstmusiken”. Wermland Opera skulle pröva ”ett nytt sätt att nätverksbaserat planera och administrera den regionala musikverksamheten

⁸ Den som fick uppdraget att verkställa omorganisationen var Ole Wiggo Bang, alljämt chef för stiftelsen.

⁹ *Ringar på vattnet: Utredning Värmlandsoperan 2015–2019*, Sture Carlsson, David Karlsson och Lotta Lekvall, 18 februari 2014.

¹⁰ Ibid.

FOTO: MATS BÄCKER

Wermland Opera. Måndag hela veckan.

med [...] Region Värmlands kultursekretariat som sammanhållande”. Utredningen pekade på möjligheten att de två institutionerna Wermland Opera och Västanå teater borde ”kunna utgöra kärnan i det konstnärliga utbudet kompletterat med akter hämtade från annat håll”. Förslaget har inte lett till några åtgärder från regionens sida.

Ett annat förslag från utredningen var att bredda sammansättningen av styrelsen till att omfatta både politiker och personer med sakkunskap från andra områden. Utredningen pekar här på att en styrelse bör kunna vara bollplank åt ledningen i strategiska frågor. En bredare styrelsesammansättning skulle också kunna öka organisationens kontaktytor mot det omgivande samhället. Utredningen ger tre exempel. De statliga institutionerna Dramaten och Kungliga Operan och därtill det kommunala aktiebolaget Vara Konserthus. Inte heller detta förslag har lett till någon förändring.

Wermland Opera har två prioriterade frågor: att säkerställa barn och ungdomars möjlighet att ta del av den kultur som organisationen producerar och projektet Kultur och hälsa.

FOTO: PER JOHANSSON

Västanå teater. Stora scenen i Berättarladan.

14.7.2 Västanå teater

Västanå teater har sitt ursprung i en barnteatergrupp som bildades i Sunne 1972. År 1985 antog gruppen sitt nuvarande namn och verksamheten inriktades mot att förmedla sagor och myter med ursprung i landskapet Värmland, ofta med utgångspunkt i Selma Lagerlöfs diktning. År 1999 flyttade teatern in i Berättarladan, där en flexibel scen etablerades för den specifika form av scenkonst som Västanå teater blivit känd för. Berättarladan rymmer en publik om drygt 500 personer.

Sedan 1990 är Leif Stinnerbom konstnärlig ledare för teatern. Han hade då tidigare varit musikantikvarie vid Värmlands museum. Här finns en parallell till Folkmusikens hus i Rättvik som har en liknande relation till Dalarnas museum. Under Stinnerboms ledning har Västanå teater successivt utvecklat sin musikdramatiska särart där folkmusiken och den sceniska folkdansen är bärare av ordet.

Västanås stora uppsättningar spelas sommartid i Berättarladan, vanligtvis omkring 60 föreställningar per säsong. Under vintern prioriteras Unga Västanå, som erbjuder kurser och turnerande föreställningar för barn och

ungdomar från åtta till 18 år. Turnéerna har omfattat ca 50 föreställningar i Värmland och nästan lika många utanför länet.

Med stöd av Allmänna arvsfonden har Unga Västanå sedan 2016 gjort fyra större produktioner. Hur denna verksamhet ska utvecklas när bidraget från Arvsfonden upphör är oklart.

De senaste åren har en ny, vinterbonad scen med 230 platser byggts i Berättarladan. Med denna scen kommer Västanå teater att bedriva åretruntverksamhet för både unga och vuxna. Därmed kommer turnerandet, som en del av den ordinarie verksamheten, att upphöra. För att även i framtiden nå en ung publik i hela länet har teatern påbörjat samtal med kommunerna i syfte att få till stånd överenskommelser, så att barn från alla kommuner årligen får komma till Berättarladan i Sunne.

Västanå teater har en fast ensemble med tre skådespelare, en musiker och en musiker/kompositör. Till denna kärna kommer ett tjugotal frilansande skådespelare och musiker. Västanå teater är en stor arbetsgivare åt utbildade folkmusiker och spelar varje år nyskriven musik.

Sedan 2009 har Västanå teater länsteaterstatus, vilket inneburit stabilare ekonomi men inte ökad finansiering.

Västanå teater omsatte 28 mkr år 2019.

Den viktigaste framtidsfrågan är att få till stånd en stabil och långsiktig finansiering. Teaterns ekonomi är starkt beroende av biljettintäkterna. Pandemin har visat hur sårbar denna konstruktion är. Teatern behöver högre anslag för att få en mer permanent grund att stå på.

Andra strategiska frågor är att etablera Berättarladan med sina två scener som teaterhus för både barn och vuxna och, parallellt med detta, få barn och unga i hela länet att komma till Sunne minst en gång om året.

14.8 Region Örebro län

Regionen har 306 000 invånare (2020), varav knappt 156 000 i Örebro kommun. Örebro län har tolv kommuner.

Musik, teater och dans i Örebro län

I Örebro län utförs de två regionala scenkonstupptragen av två aktiebolag, som båda ägs av Region Örebro och Örebro kommun, men med olika majoritet.

Regionen har en ”utvecklingsledare teater” (en konsulenttjänst) som är placerad i regionens förvaltning. Utvecklingsledaren arbetar med arrangörsutveckling tillsammans med Riksteaterns regionala förening.

Regionen har också två ”utvecklingsledare dans” inom området Kultur och ideell sektor. Kultur- och fritidsförvaltningen inom Örebro kommun ansvarar för Dansscen Örebro. Kommunen är part i Dansnät Sverige.

14.8.1 Länsmusiken i Örebro AB

I Örebro län resulterade länsmusikreformen i att Stiftelsen Musik för Örebro län bildades 1988. Huvudmän var landstinget och alla 13 kommuner i länet. Den tidigare helt kommunala verksamheten Örebro kammarorkester fördes in i länsmusikstiftelsen 1993. Tillsammans med Örebro kammarblåsare (som hade sitt ursprung i Regionmusiken) skapades en ensemble som 1995 fick namnet Svenska Kammarorkestern. Alltsedan dess har länsmusiken i Örebro inriktat en stor del av sin verksamhet på att framgångsrikt utveckla orkesterns kvalitet. Detta har gjorts i en medveten konstnärlig satsning där repertoarplanering, konserter i Örebro och internationella turnéer varit de viktigaste delarna.

FOTO: NIKOLAJ LUND

Länsmusiken i Örebro. Svenska Kammarorkestern i det renoverade Örebro Konserthus.

2006 omvandlades stiftelsen till aktiebolaget Länsmusiken i Örebro med Örebro kommun som majoritetsägare (91 %) och Region Örebro som minoritetsägare (9 %).

Svenska Kammarorkestern har 39 musikertjänster på heltid. Större delen av orkesterns konserter spelas på hemmascenen i Örebro Konserthus. Ensemblen fungerar också som operaorkester på Opera på Skäret med ett femtontal föreställningar vartannat år. Därutöver ges orkesterkonserter i ca fem kommuner i länet utanför Örebro. En av dessa är Askersund, som har en stor sal i det kommunala kulturhuset Sjöängen, som invigdes 2016.

Vid sidan av konserterna i Örebro och Örebro län turnerar orkestern internationellt åtminstone en eller två gånger per år. Därtill gästspelar orkestern årligen på andra håll i Sverige.

Örebro Konserthus renoverades 2014–2015 och salen utökades till att rymma 739 platser. Konserthuset drivs av Länsmusiken som har i uppdrag att tillhandahålla ett utbud med musikalisk bredd och att göra det i samverkan med ”Örebros övriga kulturella verksamheter samt med andra producenter och arrangörer av professionell musikverksamhet”. Ett exempel på samverkan är den halvsceniska operaproduktionen *Fidelio* som gjordes tillsammans med Örebro Teater våren 2020.

I den regionala kulturplanen 2020–2023 uttrycker Region Örebro län sin vilja att ”länsmusiken med Svenska Kammarorkestern ska utveckla sitt

FOTO: KICKI NILSSON

Örebro Teater. Den unge Werthers lidanden.

systematiska arbete för att nå en ny och bredare publik i hela länet, med ett särskilt fokus på barn och unga”.

Länsmusiken i Örebro omsatte 72,5 mkr 2019. Medelantalet anställda var 55.

Organisationen anger tre frågor som de viktigaste för framtiden. För det första behöver Länsmusiken investera i teknisk utrustning i Konserthuset för digitala livesändningar. För det andra samverka i det kulturkvarter som invigs hösten 2021. Kulturkvarteret kommer, förutom Länsmusiken, att inrymma kulturskola, stadsbibliotek, konsthall m.m. För det tredje ska Länsmusiken med Svenska Kammarorkestern vara en angelägenhet lokalt såväl som internationellt och därtill bidra till Örebro kommuns övergripande hållbarhetsprogram.

14.8.2 **Örebro Teater AB**

Efter att 1965 ha inrättat en dekorverkstad i Örebro, startade Riksteatern 1969 sin Örebroensemble, på liknande sätt som man hade gjort och skulle komma att göra på andra håll (i Västerås, Västerbotten, Växjö och Blekinge). Örebroensemblen hade åtta skådespelare och en konstnärlig ledare. Scenen var den stora Hjalmar Bergmanteatern i det nybyggda Medborgarhuset. 1983

bildade landstinget och länets kommuner Stiftelsen Länsteatern i Örebro, som övertog ensemblen och dess verksamhet.

I sin rapport *Soppa och skådespel åt folket* föreslog Kulturrådet 2000 att Örebro län och Värmlands län tillsammans skulle skapa en ”tvålänsregion för teater” för att förbättra utbudet av talteater i Värmland och ”erbjuda publiken en intressant variation av teaterformer”.¹¹

År 2007 ombildades organisationen till aktiebolaget Länsteatern i Örebro. År 2020 bytte bolaget i sin marknadsföring namn till Örebro Teater. Aktiebolaget ägs till 91 % av Region Örebro och till 9 % av Örebro kommun. Våren 2020 ändrades organisationens varumärke från ”Örebro länsteater” till ”Örebro Teater”.

År 2009–2010 lät huvudmännen för Västmanlands Teater utreda huvudmannaskap för scenkonsten i Västmanlands län. Utredaren pekade där på möjligheten att föra samman Västmanlands teater och Örebro länsteater till ett aktiebolag ägt av de båda landstingen. Någon fördjupad utredning gjordes dock inte och frågan föll.¹²

Sedan 2002 används Gamla teatern som huvudscen. Örebro Teater disponerar också Nya China (blackbox) och sedan våren 2020 en experimentscen benämnd Studion. Vuxenföreställningar spelas på Gamla teatern och föreställningar för barn och ungdom huvudsakligen på Nya China.

Större delen av teaterns verksamhet spelas på scenerna i Örebro men viss turnéverksamhet i länet förekommer, mest med barnföreställningar. Turnéerna är förknippade med ekonomiska, praktiska och organisatoriska svårigheter, som Örebro teater har svårt att påverka.

Örebro teater planerar att samproducera en uppsättning för mellanstadiet med Dalateatern hösten 2021.

Regionen har en ”utvecklingsledare teater” (en konsulenttjänst) som är placerad i regionens förvaltning. Utvecklingsledaren arbetar med arrangörsutveckling tillsammans med Riksteaterns regionala förening.

Örebro teater omsatte 41 mkr 2019 och medelantalet anställda var 39. Efter en minskning av den fasta ensemblen våren 2019 utgörs den av fem tillsvidareanställda skådespelare. Därutöver anlitas ett antal skådespelare på längre kontrakt.

Den största utmaningen för Örebro Teater är ”att upprätthålla ett starkt konstnärligt driv trots de ekonomiska urholkningarna av anslagen”.¹³

¹¹ *Soppa och skådespel åt folket: Om teatrar med regionalt uppdrag*, rapport från Kulturrådet 2000:1, s. 75, 144.

¹² *Utredning beträffande kommunalförbunden Teater Västmanland och Västmanlandsmusikens framtid och inriktning*, Anders Hedeberg, 11 maj 2010.

¹³ Örebro länsteater, årsredovisning 2019.

14.9 Region Västmanland

Regionen har 277 000 invånare (2020), varav drygt 155 000 i Västerås stad. Västmanlands län har tio kommuner.

Musik, teater och dans i Västmanlands län

I Västmanlands län utförs de två regionala scenkonstuppsdragen av två kommunalförbund, som båda ägs av Region Örebro och Örebro kommun, men med olika majoritet. Danskonsulenten är anställd av Västmanlandsmusiken, som är part i Dansnät Sverige.

14.9.1 **Kommunalförbundet Västmanlandsmusiken**

I samband med reformen 1988 ombildades Regionmusiken i Västmanland till Stiftelsen Musik i Västmanland, med Landstinget i Västmanlands län som stiftare. Från Regionmusiken övertog stiftelsen ensembler med sammantaget 17 musiker. År 1992 upplöstes stiftelsen och verksamheten organiserades som en basenhet inom landstingets förvaltning.

Vid mitten av 1990-talet tog landstinget och Västerås stad ett samlat grepp om scenkonsten i länet – Musik i Västmanland, Västmanlands länsteater och Västerås Sinfonietta. Den senare drevs med halvtidsanställda musiker av den ideella föreningen Västerås Musiksällskap. En utredning tillsattes för att hantera de ekonomiska svårigheter som fanns i teatern och musiksällskapet. Utredningen lades fram 1997 under namnet ”Framtidens scen”. Förslaget var i korthet att teatern och musiken skulle organiseras i vart sitt kommunalförbund med landstinget och Västerås stad som ägare, och att orkestern skulle föras till musiken. Den 1 januari 1998 etablerades sålunda de två kommunalförbunden. Ägandet av Västmanlandsmusiken är sedan dess oförändrat: Västerås stad 90 % och Region Västmanland 10 %.

När kommunalförbundet bildades hade alltså Västmanlandsmusiken två verksamhetsgrenar, länsmusik och orkester. Länsmusiken utfördes av både frilansmusiker och egna ensembler. Efter hand utvecklades ensemblerna och länsmusiken blev en renodlad frilansverksamhet.

FOTO: JONAS BILLBERG

Västmanlandsmusiken. Västerås Sinfonietta i Västerås Konserthus.

En tredje verksamhetsgren tillkom 2002 då Västmanlandsmusiken fick ansvaret för att driva det nya Västerås Konserthus.

Med början 1999 har Västmanlandsmusiken byggt upp ett arbetssätt för den regionala musikverksamheten som har kommit att omfatta alla tio kommuner, ”Ett kulturliv för alla”.¹⁴ I början var det projektorganiserat med särskilt stöd av Kulturrådet. Efter hand har modellen blivit en del av den ordinarie verksamheten. Modellen bygger på dialog med de lokala arrangörerna, aktivt deltagande från kommunernas sida, genremässig bredd och tyngdpunkt på frilansmusiker.

År 2009–2010 utredde ägarna, staden och landstinget, organisationsformen för den regionala scenkonsten. Ägarna ställde frågan om de två kommunalförbunden borde slås ihop till en organisation. Utredaren avvisade den idén och någon förändring blev inte aktuell. Inte heller gick man vidare med utredarens tanke att Västerås Sinfonietta och Svenska Kammarorkestern kunde gå in i närmare samverkan, t.ex. som ett av de två länen gemensamt ägt orkesteraktiebolag.¹⁵

I samband med prognostiserade underskott på grund av bidragens urholkning utreddes 2015 möjligheten att omstrukturera orkesterverksamheten och övergå till att köpa in färdiga orkesterproduktioner. Förslaget genomfördes

¹⁴ Översyn av Länsmusiken, Statens kulturråd, april 2001, s. 72.

¹⁵ Utredning beträffande kommunalförbunden Teater Västmanland och Västmanlandsmusikens framtid och inriktning, Anders Hedeberg, 11 maj 2010.

inte. Idag har Västmanlandsmusiken en stabil verksamhet. Orkester och regional musik och dans/länsmusik har förts samman till en konstnärlig enhet och organisationen fortsätter att arbeta med en kombination av tillsvidareanställda musiker och frilansare.

Västerås Sinfonietta har sedan flera år byggt upp en profil, där den klassiska repertoaren kombineras med nyskriven musik, som i stor utsträckning också givits ut på skiva. Orkestern har 33 musiker anställda på 60 %.

Det regionala dansuppdraget ligger sedan 2002 hos Västmanlandsmusiken. Organisationen är part i Dansnät Sverige och har en anställd dansutvecklare. Verksamheten har under de senare åren breddats och omfattar idag även cirkus och residensverksamhet.

Västmanlandsmusiken omsatte 67 mkr 2019 och medelantalet anställda var 58.

För framtiden är det viktigt för Västmanlandsmusiken att fortsätta vara en stark och förväntad kulturaktör – lokalt, regionalt och nationellt. Västmanlandsmusiken skapar profilerade program med egna konstnärliga medarbetare och i samverkan med andra parter. Liveakter är grunden, och med nya spelplatser, bl.a. digitala, kan man öka tillgängligheten och nå nya publikgrupper. Det är avgörande att organisationen vilar på stabila ekonomiska förutsättningar för det uppdrag som ska genomföras. Som arbetsgivare behöver Västmanlandsmusiken vara lyhörd för förändringar och så attraktiv att man lockar och behåller de mest kompetenta medarbetarna.

14.9.2 Kommunalförbundet Västmanlands Teater

I en strävan att regionalisera sin verksamhet tog Riksteatern under åren kring 1970 initiativ till fem regionala ensembler i Sverige.¹⁶ Den första av dessa var Västeråsensemblen, som grundades 1967 av kommunens teaterintendent Arthur Hultling. Han rekryterade teaterchefen Hans Bergström, som tog med sig delar av sin ensemble från Helsingborgs stadsteater. Västeråsensemblen var en del av Riksteatern, som alltså var arbetsgivare åt skådespelarna.

Som en följd av förslaget i kulturpropositionen 1974, att länsteatrar skulle inrättas i Sverige, bildade landstinget i Västmanlands län tillsammans med sex av länets kommuner Stiftelsen Västmanlands länsteater 1977. De 27 anställda i Västeråsensemblen överfördes till stiftelsen.

I linje med den ovan nämnda utredningen *Framtidens scen*, om hur scenkonst- och läns museiverksamhet skulle organiseras i Västerås kommun och Västmanlands län, skapades 1998 två kommunalförbund, ett för musik och ett för teatern, Teater Västmanland, vilket innebar att länsteaterstiftelsen upplöstes. Organisationen med scenkonsten i två separata kommunalförbund för musik och teater har sedan dess varit oförändrad.

Organisationsformen kommunalförbund är ovanlig i Scenkonstsverige.¹⁷ I ägandestrukturen liknar Västmanlands län grannlänet Örebro, där musik och teater är var sitt aktiebolag, båda ägda av både region och residensstad.

¹⁶ De övriga fyra var Örebro, Växjö, Blekinge och Skellefteå.

¹⁷ Norrlands nätverk för musikteater och dans, NMD, är också kommunalförbund.

FOTO: DAG CELSING

Västmanlands Teater. Västerås teater (ark. Erik Hahr, 1915).

Förslag till samordnad scenkonstverksamhet med Örebro

År 2009–2010 lät huvudmännen, Landstinget Västmanland och Västerås stad, en utredare belysa frågan om organisationsform, ändrat ägande och en eventuell sammanslagning av de två kommunalförbunden. Utredaren avvisade idén om sammanslagning av musiken och teatern och förde i stället fram förslaget att Teater Västmanland skulle samarbeta med Örebro länsteater. Ett sätt att organisera samverkan vore att de två teatrarna skulle ha gemensamt ägarskap i ett aktiebolag, alltså en sammanslagning av de två organisationerna över länsgränsen.¹⁸ Inget av förslagen kom till utförande. Teater Västmanland genomgick en omstrukturering som bl.a. innebar att flera tjänster avvecklades, både konstnärliga och administrativa. Efter denna djupgående förändringsprocess, där teatern bytte namn till Västmanlands Teater, har teatern haft en stabil utveckling och heter nu sedan flera år Västmanlands Teater.

Västmanlands Teater disponerar Västerås teater (invigd 1915) som har tre scener: stora scenen (ca 370 platser), lilla scenen (ca 100 platser) och teaterbistron med plats för 60 personer.

¹⁸ Utredning beträffande kommunalförbunden Teater Västmanland och Västmanlandsmusikens framtid och inriktning, Anders Hedeberg, 11 maj 2010.

Större delen av teaterns produktion spelas i huset i Västerås. År 2019 genomfördes 213 evenemang. Drygt 10 % av dessa spelades i kommunerna utanför Västerås. Denna andel har svängt kraftigt de senare åren. Teatern samarbetar med de riksteaterföreningar som finns i de flesta kommuner och har en teaterkonsulent som anställd för detta ändamål. Teatern erbjuder en till två turnerande föreställningar per år, men då teaterföreningarna är organiserade genom Riksteatern, har de ofta redan boklat föreställningar från Riksteatern eller andra producenter. Ur teaterns perspektiv saknar kommunerna incitament att uppmuntra de lokala teaterföreningarna att samarbeta med Västmanlands Teater, en verksamhet som till stor del finansieras av den region man är en del av.

Västmanlands Teater har fyra konstnärliga heltidstjänster på scen: två skådespelare och två musiker. Därutöver anlitas ett antal skådespelare på längre kontrakt. Totalt utförs tio årsverken av skådespelare och musiker. År 2019 var medelantalet anställda för hela organisationen 34.

Västmanlands Teater anger tre viktiga frågor för framtiden: att på ett självklart sätt få ut offentliga vuxenföreställningar i kommunerna, att vidmakthålla det höga förtroende som organisationen idag åtnjuter hos de förtroendevalda och att hantera problemet att bidragen inte räknas upp i takt med ökade personalkostnader och prisstegringar.

14.10 Region Gävleborg

Regionen har 288 000 invånare (2020), varav knappt 103 000 i Gävle kommun. Gävleborgs län har tio kommuner.

Musik, teater och dans i Gävleborg

Region Gävleborg anger i sin kulturplan fyra ”kulturaktörer med varaktigt regionalt uppdrag” inom scenkonsten, två inom musiken och två inom teatern. De har olika, men delvis sammanhängande uppdrag. De är: Kultur Gävleborg (del av regionens förvaltning), Gävle Symfoniorkester (som tillsammans med Gävle Konserthus utgör en del av kommunens ”sektor livsmiljö”), Stiftelsen Folkteatern Gävleborg och Riksteatern Gävleborg.

Länsmusikuppdraget utförs av musikverksamheten inom Kultur Gävleborg i regionens förvaltning. Kultur Gävleborg arbetar med stor genrebredd och har inga anställda musiker. Gävle Symfoniorkester har dels i uppdrag av kommunen att spela på hemmascenen i Gävle Konserthus, dels i uppdrag av regionen att spela i länet utanför Gävle.

Det kan noteras att man ända sedan 1988 har hållit de två musikfunktionerna organisatoriskt åtskilda. Länsmusikfunktionen har hela tiden helt tillhört regionens (landstingets) förvaltning. Orkestern, däremot, har pendlat mellan att vara kommunens och hela länets orkester. År 1990–2000 fanns det ett samarbetsavtal mellan kommunen och det dåvarande landstinget. Enligt

detta avtal skulle orkestern spela omkring 15 konserter per år runt omkring i länet utanför Gävle. Efter det ansågs oförenligt med kommunallagen sades avtalet upp och orkesterns spelningar i länet minskade kraftigt. Sedan några år ses symfoniorkestern återigen som en regional angelägenhet och har medel inom ramen för kultursamverkansmodellen. Den har ökat sina spelningar i länet och spelar nu regelbundet i de s.k. moderna Bollnäs, Hudiksvall och Ljusdal.

På teatersidan ser det ut så här: Stiftelsen Folkteatern och Gävle Teaterförening (en del av Riksteatern) disponerar var sitt teaterhus i Gävle. De ligger rygg mot rygg, men verksamheterna är till största delen åtskilda. Folkteatern bedriver länsteaterverksamhet på turné i alla kommuner och på hem-mascenen. Gävle Teaterförening driver på kommunens uppdrag den gamla Gävle Teater som gästspels scen med närmare 100 föreställningar per år. De senare åren har samverkan mellan de två teaterorganisationerna ökat. Folkteatern spelar mer på Gävle Teaters scen och man gör arrangemang tillsammans.

Dansverksamheten i Gävle och Gävleborg är uppdelad i tre delar. Ett främjande och utvecklande arbete ligger hos Kultur Gävleborg, där en ”verksamhetsutvecklare dans” är anställd.

Riksteatern Gävleborg har sedan 2018 ett utökat uppdrag att arbeta med dans och stödjer riksteaterföreningar som vill arrangera dansföreställningar för vuxen publik. Föreningen har en dansfrämjare anställd på 50 %.

Slutligen är Gävle Teaterförening part i Dansnät Sverige och presenterar gästspel från dansnätet och andra producenter på Gävle Teater. I samarbete med Region Gävleborgs dansverksamhet arbetar Gävle Teaterförening för att sprida dansnätets föreställningar i länet. På detta sätt har dansnätföreställningar genomförts i Ljusdal, Söderhamn och Sandviken.

Som ett led i arbetet med en ny regional kulturplan lät Landstinget Gävleborg 2011–2012 utreda de offentliga kulturinstitutionerna i länet.¹⁹ Utredningarna har inte lett till några förändringar.

14.10.1 Länsmusikens historia i Gävleborg

Länsmusikverksamheten i Gävleborg har en förhistoria som skiljer sig från andra regioner i Sverige. Allt sedan 1988 har den helt bedrivits med frilansmusiker. Det har sin grund i att den militära musikverksamheten i Gävle hade upphört redan 1957, vilket innebar att Gävleborgs län inte fick någon regionmusikavdelning 1971.

På grund av de stora avstånden ritade Institutet för Rikskonserter om sin regionindelning tio år senare, 1981. Det vidsträckta området som dittills varit två regioner, Bergslagen och Nedre Norrland, delades nu i tre regioner. Den nya nionde regionen bestod av Kopparbergs och Gävleborgs län. Huvudkontoret placerades i Falun och en filial i Gävle. Den nya organisationen 1981 innebar att musiklivet i både Gävleborg och Dalarna vitaliserades, genom

¹⁹ Keith Wijkander, *Kulturinstitutionerna i Gävleborg: Länets självbild och dess speglar*, 2012-03-24. Keith Wijkander, *Den grå jägaren i järnburen: Teater i Gävleborg*, 2012-04-26. Keith Wijkander, *Kulturens konsulenter: Missionärer för konsten eller medlare i samhällsomvandling?*, 2012-09-06. Utredningarna beställdes av förvaltningen för tillväxt och regional utveckling (TRU).

FOTO: NIKOLAJ LUND

Gävle symfoniorkester och Gävle Konserthus (ark. Bo Karlberg, 1998).

att man fick större geografisk närhet mellan de två kontoren och de 25 kommunerna. Detta var startpunkten för det som idag är Kultur Gävleborgs musikverksamhet.

Som en del av omorganisationen tecknades ett samarbetsavtal mellan Institutet för Rikskonserter och de två landstingen, som åtog sig att var för sig stå för 25 % av personal- och kontorskostnaderna för den nya organisationen. I avtalet reglerades i detalj hur den regionala musikverksamheten i de båda länen skulle utföras med musikalisk genrebredd, samarbete med lokala arrangörer, skolkonserter, kombination av frilansmusiker och anställda musiker etc. Avtalet kom att gälla åren 1981–1987. Den gemensamma organisationen fungerade i allt väsentligt som en länsmusikorganisation före länsmusikreformen. I ett nationellt perspektiv var detta en unik lösning.

Kulturrådet uppmärksammade avtalet i rapporten *Regional musikpolitik* och såg ”det 9:e regionkontoret som ett steg på vägen mot ett ökat regionalt ansvar”.²⁰ Dessutom föreslog Kulturrådet att man skulle gå ännu längre i integration mellan Gävleborg och Dalarna: ”Ett särskilt avtal bör slutas även med RM [Regionmusiken] och en samplanering av de totala professionella musikerresurserna i regionen, som alltså omfattar även Gävleorkestern, bör komma till stånd.”

²⁰ *Regional musikpolitik*, Kulturrådets rapport 1981:6, s. 167 f. Samarbetsavtalet mellan Rikskonserter och de två landstingen beskrivs närmare i avsnittet om Musik i Dalarna.

Allt medan förberedelserna för det som skulle komma att bli länsmusikreformen pågick gav Rikskonserters vd i uppgift åt regionmusikintendenten i Falun att skriva ett förslag till en framtida gemensam musikstiftelse för Kopparbergs och Gävleborgs län. Förslaget ställdes till Centrala musikkommittén om musiklivets regionalisering (CEMUS).²¹ Någon gemensam stiftelse blev dock inte aktuell och det nära musiksamarbetet mellan de två lands-tingen upphörde i och med länsmusikreformen. Att skapa en större länsmusikstiftelse för två län, liknande de stiftelser som bildades av de två lands-tingen i Skåne (Musik i Skåne) och de tre i Västra Götaland (Musik i Väst), kom aldrig på tal.

Men vilket resultat fick då länsmusikreformen i Gävleborg? I stället för stiftelse inrättades en länsmusikverksamhet som en relativt självständig enhet inom Gävleborgs läns landstings förvaltning. Eftersom det inte hade funnits någon regionmusikavdelning kom verksamheten att helt bedrivas med frilansmusiker. Landstinget kompenseras ekonomiskt för såväl avsaknaden av regionmusik som för anställning av flera producenter. Detta innebar att Gävleborg hade god ekonomisk och personell kapacitet att bedriva ett aktivt länsmusikarbete.

Länsmusikfunktionen som sådan har sedan 1988 i princip varit intakt, även om graden av synlighet och självständighet inom förvaltningen har skiftat. Detta på grund av namnbyten och att länsmusikchefsbefattningen avskaffades när alla kulturområden 2013 lades i den större enheten Kultur Gävleborg.

14.10.2 Kultur Gävleborg

Kultur Gävleborg arbetar för ett levande och varierat musikliv i hela Gävleborg. Alla som befinner sig i länet ska ha tillgång till professionell musik inom olika genrer. Verksamheten producerar och organiserar turnéer (både skolut-
turnéer och offentliga) med frilansmusiker och ger stöd till festivaler samt musik-
projekt. Produktionerna förankras genom dialog med lokala arrangörer, t.ex. föreningar och kommuner. De förmedlas sedan till de olika samarbets-
parterna i länet.²² Kultur Gävleborg driver Gävleborgs Ungdoms Folkband (GUF) och Gävleborgs Ungdoms Big Band (GUBB) samt mentorsprogrammet Systrarna Gävleborg för unga kvinnor inom singer songwriter-genren.

Kultur Gävleborg samarbetar med Gävle Symfoniorkester i olika projekt och, när tillfälle ges, tas mindre orkesterproduktioner med i utbudet till länet.

Kultur Gävleborg har idag fem producenter och två musikhandläggare.

Den allt överskuggande frågan för Kultur Gävleborg inom musikområdet är pandemin. När kommer publiken kunna komma tillbaka till konserter? Finns arrangörerna och musikerna kvar? I övrigt kretsar de stora frågorna kring arrangörsföreningarna, hur nya målgrupper kan nås och utvecklingen inom det digitala området.

²¹ Synpunkter till Centrala Musikkommittén betr. omorganisation av regionmusiken och Rikskonserters: En framtida gemensam musikstiftelse Gävleborgs och Kopparbergs län, skrivelse från Rikskonserters regionintendent Christer Eklund, ställd till VD för Institutet för Rikskonserters, 1984-11-14.

²² Kaijser, Lars, *Musikens ögonblick: En fallstudie av konsertarrangörer*, Möklinta 2007, s. 65–70.

14.10.3 Gävle Symfoniorkester och Gävle Konserthus

Nuvarande Gävle Symfoniorkester bildades 1912. Verksamheten var då organiserad i föreningsform under namnet *Gefleborgs läns orkesterförening*. Denna ordning blev bestående fram till 1977, då föreningen omorganiserades till *Stiftelsen Gävleborgs Symfoniorkester* med Gävle kommun och Gävleborgs läns landsting som huvudmän.

År 1994 slöts en överenskommelse mellan kommunen och landstinget som innebar att ansvaret för orkestern övertogs av Gävle kommun. Detta medförde att stiftelsen avvecklades. År 1996 fick orkestern namnet *Gävle Symfoniorkester*.

När det nya konserthuset invigdes 1998 organiserades detta som ett kommunalt aktieföretag. Samtidigt låg orkestern i den kommunala förvaltningen. År 2002 upplöstes konserthusbolaget och konserthuset blev 2003 en egen avdelning inom kommunens kultur- och fritidsförvaltning. År 2005 påbörjades en samordning av orkestern och konserthuset inom kommunen. År 2007 blev Gävle Konserthus och Gävle Symfoniorkester en och samma avdelning. Sedan 2019 hör den till ”sektor livsmiljö”. Gävle Symfoniorkester är den enda orkester i Sverige som organiseras i kommunal förvaltning.

Gävle Symfoniorkester strävar efter att framträda i länets alla tio kommuner och har de senaste åren markant ökat sin närvaro i länet utanför Gävle. Hela orkestern spelar regelbundet i tre s.k. noder: i Bollnäs med kommunen som lokal arrangör, och i Hudiksvall och Ljusdal, som båda har kamarmusikföreningar som lokala arrangörer.

Därutöver når orkestern kommunerna genom skolkonserter och med ensembler av olika storlek. Vidare strömmas konserter till länets äldreboenden. Till detta kommer uppbyggnaden av en regional ungdomssymfoniorkester (GUSO) i samverkan med länets kulturskolor, Studieförbundet Bilda och Region Gävleborg.

Det regionala arbetet genomförs inom ramen för uppdragsöverenskommelsen mellan Gävle kommun och Region Gävleborg. När orkestern uppträder i mindre format kan dessa konserter finnas med i Kultur Gävleborgs utbudskatalog. Orkestern samarbetar också med Folkteatern kring framträdanden på teaterns spelplatser runt om i länet.

Gävle Symfoniorkester och Gävle Konserthus har tillsammans 71 tillsvidareanställda, varav 52 musiker i orkestern. Hela organisationen omsatte 78,7 mkr 2019, varav 47,3 mkr i orkestern.

Organisationen har två stora frågor framför sig. Den första är hur verksamheten ska finansieras när produktionsutrymmet minskar. Organisationen har genomfört effektiviseringar och ökat sin självfinansiering, men det grundläggande problemet kvarstår: personalkostnadernas andel av de totala kostnaderna ökar.

På uppdrag av kultur- och fritidsnämnden gjorde Nätverkstan i Göteborg 2014–2015 en utredning av konserthuset och orkestern. Enligt direktiven

skulle utredningen bl.a. beskriva möjligheterna till långsiktig finansiering och möjliga utvecklingsvägar för orkestern.²³ År 2019–2020 gjorde Nätverkstan ytterligare en utredning, denna gång av driftsform. Utredningen förordar att orkestern och konserthuset ges en självständig organisation i form av aktiebolag.²⁴

Den andra stora frågan rör den konstnärliga utvecklingen. ”Utmaningen nu är att övervintra under pandemin för att sedan fortsätta den internationella positioneringen.”²⁵

14.10.4 Stiftelsen Folkteatern i Gävleborg

Folkteatern i Gävleborg inledde sin verksamhet 1983 med en uppsättning i Sjömanskyrkan i Gävle. Stiftelsens huvudfinansiär är allt sedan dess Region Gävleborg och dess stadgar är nästan ordagrant likalydande med Dalateaterns. Syftet med verksamheten är ”att i första hand inom Gävleborgs län med fast ensemble och på annat sätt driva eller organisera konstnärlig teaterverksamhet. Teatern skall utvecklas i samverkan med länets befolkning.”²⁶

Folkteatern är till största delen en turnerande teater som de flesta år spelar i alla länets kommuner. I Gävle har Folkteatern sin hemmascen i gamla Gävle Teaters tillbyggnad som invigdes 1984.

Under två perioder om sammanlagt 17 år var Peter Oskarson teaterchef. Folkteatern har genom åren spelat på flera otraditionella scener, t.ex. i gasklockorna i Gävle och på Träteatern i Järvsö, där Folkteatern spelade sommartéater från mitten av 1990-talet och ett femtontal år framåt. Verksamheten på Träteatern upphörde 2011, främst för att Folkteatern skulle få kapacitet att spela mer i länets alla kommuner.

Teatern har ett väl utvecklat samarbete med Riksteatern lokalt och regionalt, samt med flera bygdegårdar. Folkteatern och Riksteatern Gävleborg arbetar sedan flera år med att utveckla och bredda arrangörsledet. I detta arbete är både kommuner och ideella föreningar viktiga parter.

Kring 2004 reducerades anslagen kraftigt. De förändrade förutsättningarna ledde till Folkteatern minskade organisationen med nio tjänster. Teatern valde att behålla alla skådespelartjänster eftersom detta är utgångspunkten för Folkteaterns konstnärliga arbete: skådespelarnas förhållande till platsen och deras förståelse för det regionala uppdraget.

Folkteatern har sedan flera år ett samarbete med Dalateatern, där teatern gästspelar hos varandra. Spelåret 2018–2019 har Folkteatern samarbetat kring delad produktion med Teater Västernorrland. Samarbetet kommer att fortsätta.

Med början 2021 kommer Folkteatern att skapa ett nytt, internt arbets sätt där ”teaterns alla medarbetare är drivande och ansvariga för [teaterns] långsiktiga konstnärliga arbete”. Arbetssättet ska undersöka ett fördjupat inflytande i det konstnärliga arbetet för alla medarbetare. Tid planeras för

²³ En utredning av Gävle Konserthus och Gävle Symfoniorkester, Sture Carlsson, David Karlsson och Lotta Lekvall, 25 februari 2015.

²⁴ En udda fågel? Om Gävle Symfoniorkesterns och Gävle Konserthus driftsform, Sture Carlsson och David Karlsson, Nätverkstan kultur, 15 juni 2020.

²⁵ Örjan Hansers, mejl 2021-02-15.

²⁶ Stadgar för Stiftelsen Folkteatern i Gävleborgs län, antagna av teaterstyrelsen 29 februari 2000.

FOTO: MÄRIA THISNER

Folkteatern i Gävleborg. Mästaren och Margarita i Axmar bruks hytta.

konstnärlig fortbildning och fördjupning i teaterns olika hantverk. Nya former skapas för hur medarbetarna tillsammans fattar konstnärliga beslut. Arbetsättet kan ses som ett nytt sätt att driva konstnärlig teater med regionalt uppdrag.

Folkteaterns viktigaste frågor för framtiden kretsar kring teman som invånarnas känsla av tillhörighet och behovet av gemensamma berättelser och upplevelser som förenar olika perspektiv och erfarenheter.

Folkteatern har fem skådespelare och en musiker tillsvidareanställda på heltid. Därutöver är omkring fem anställda på långtidskontrakt. Omsättningen 2019 var 33 mkr. Medelantalet anställda var 36.

14.11 Region Dalarna

Regionen har närmare 288 000 invånare, varav ca 59 500 i Falun och ca 52 500 i Borlänge. Regionen har 15 kommuner.

Musik, teater och dans i Dalarna

I Dalarna är det regionala musikuppdraget delat mellan Stiftelsen Musik i Dalarna och den ideella föreningen Folkmusikens hus. Detta är i nationellt perspektiv en unik lösning.²⁷ Musik i Dalarna har haft sitt uppdrag sedan sin tillkomst 1988. Folkmusikens hus, som invigdes år 2000, fick sitt genreavgränsade uppdrag 2004. Teateruppdraget utförs av Stiftelsen Dalateatern.

Den danskonsulenttjänst som tidigare tillhörde regionens kulturförvaltning omvandlades 2020 till en dansutvecklartjänst och placerades hos Dalateatern.

²⁷ Delat uppdrag finns även i Västra Götalandsregionen där Förvaltningen för kulturutveckling (tidigare Kultur i Väst) delar det regionala musikuppdraget med Vara konserthus AB.

FOTO: PER ERIKSSON

Dalateatern och Musik i Dalarna. Sweeney Todd (2019).

14.11.1 Stiftelsen Musik i Dalarna

Den utredning som föregick länsmusikreformen 1988 gjordes mot bakgrund av att det sedan 1981 fanns ett etablerat samarbete mellan landstingen i Dalarna och Gävleborg (se avsnittet om länsmusiken i Gävleborgs län) om den regionala musikverksamheten. Samarbetet var reglerat i ett trepartsavtal mellan de två landstingen och Institutet för Rikskonserter. I avtalet reglerades i detalj hur parterna skulle arbeta med genrebredd, samverkan med lokala arrangörer, samarbete med kulturskolorna, orkestersamverkan, geografisk spridning etc, och att de utövande musikerna skulle vara både tillsvidareanställda och frilansare. Enligt avtalet skulle man också ”vidareutveckla och skapa nya samarbetsformer mellan Gävleborgs och Kopparbergs län”. Under åren 1981–1987 arbetade de två landstingen i praktiken som om man hade en gemensam länsmusikorganisation. I sin rapport 1981 kommenterar Kulturrådet: ”Ett särskilt avtal bör slutas även med RM (Regionmusiken) och en

samplanering av de totala professionella musikerresurserna i regionen, som alltså omfattar även Gävleorkestern, bör komma till stånd.”²⁸ Så skedde emellertid inte.

Mot bakgrund av detta existerande samarbete föreslog utredningen 1986 att resurserna i möjligaste mån inte skulle låsas till en fast anställd ensemble utan användas för en länsmusikverksamhet med genrebredd och i dialog med det regionala musiklivet och med arrangörer i hela länet, d.v.s. i länsmusikreformens anda.²⁹ Utredningen lades till grund för Stiftelsen Musik i Dalarna, som formellt bildades 1986. Verksamheten inleddes 1988 och stiftelsen övertog då 19 musikertjänster från Regionmusiken, organiserade i ensembler. Behovet av orkestermusik i Falun tillgodosågs några gånger per spelår, dels genom Falu sinfonietta (en ensemble som organiserades från gång till gång med före detta regionmusiker kompletterade med frilansande stråkar), dels genom gästspel av Gävleborgs symfoniorkester.³⁰

År 1989 tog en ny styrelse för Musik i Dalarna initiativ till ny verksamhetsinriktning, vilket innebar att organisationen från och med 1991 prioriterade att etablera en kammarorkester på heltid. Orkestern fick namnet Dalasinfoniettan. Därtill inleddes en satsning på musikteater.³¹ Den nya inriktningen, som kom att gälla från 1991, medförde att länsmusikverksamheten till stor del fick ett annat innehåll än vad som sagts i förarbetena och vid stiftelsebildningen 1987. De lokala samråd med arrangörerna, som den nya länsmusikstiftelsen hade organiserat efter mönster från 1980-talets samarbete med Gävleborg, upphörde och ersattes av ett slags försäljningsprocess. Satsningen på opera fullföljdes inte och någon produktionsapparat liknande dem som fanns i Värmland och Västerbotten byggdes aldrig upp. Istället kom Musik i Dalarna mer och mer att prioritera Dalasinfoniettans tillväxt och utveckling.³² Fokuseringen på orkesterns utveckling har lett till stora musikaliska framgångar. Samtidigt är utrymmet för annan regional musikverksamhet med genrebredd och frilansare begränsat.

Musik i Dalarna idag

Musik i Dalarna har två verksamheter: Dalasinfoniettan och Unga Musik i Dalarna. Därutöver är Musik i Dalarna huvudman för den eftergymnasiala, högskoleförberedande utbildningen på Musikkonservatoriet Falun och för projektet Dalapop.

Dalasinfoniettan

Den dominerande verksamheten är Dalasinfoniettan med 28 musiker anställda på heltid. Orkestern framträder dels som hel kammarorkester, dels i mindre ensembler. Som hel kammarorkester spelar Dalasinfoniettan de flesta produktioner i Kristinehallen i Falun. Majoriteten av dessa produktioner

²⁸ *Regional musikpolitik*, Kulturrådets rapport 1981:6, s. 167 f

²⁹ Gunnar Ternhag, *Musik i Dalarna: utredning på uppdrag av Kopparbergs läns landsting*, 1986.

³⁰ En detaljerad skildring av övergången från regionmusik till Musik i Dalarna och organisationens första år ges i *Musik i Dalarnas remissvar 1990-06-14 på förslaget till kulturpolitiskt handlingsprogram 1990-01-24*.

³¹ *Kultur i Dalarna: Kulturpolitiskt handlingsprogram*, Landstinget Dalarna 1990-12-19, s. 17 f. Se också: *Musik för miljoner: En utvärdering av länsmusikreformen*, rapport från Statens kulturråd, 1994:2.

³² *Översyn av Länsmusiken*, Statens kulturråd, april 2001, s. 35.

spelas också i ytterligare en eller flera kommuner utanför Falun. År 2019 framträdde hela Dalasinfoniettan i elva av länets 15 kommuner.

Hela eller större delen av orkestern spelar även i andra sammanhang och format, t.ex. i musikal eller opera (Sweeney Todd, Dala-Floda operafest m.m.), sensommarkonsert, nyårskonsert, familjekonserter, lunchkonserter och skolkonserter m.m. Likaså medverkar hela Dalasinfoniettan i konserter med Musikkonservatoriets studenter och i en tävling för elever från kulturskolor i länet.

Möjligheterna för orkestern att spela runt om i länet utanför Falun begränsas av tillgången till fungerande lokaler och av förekomsten av engagerade lokala arrangörer.

I samverkan med Unga Musik i Dalarna gör Dalasinfoniettan minst två skolutnärer per år. I övrigt arbetar Unga Musik i Dalarna med frilansartister som erbjuds skolor och folkhögskolor.

Musik i Dalarna samarbetar med Musikkonservatoriet i Falun genom gemensamma konserter med studenter och genom att musiker ur Dalasinfoniettan ger individuell undervisning på Musikkonservatoriet.

Musikkonservatoriet

Musikkonservatoriet Falun grundades 1967 under namnet *Kopparbergs läns landstings högre musikskola*. Skolan var redan från början finansierad av landstinget.

Musikkonservatoriet omfattar idag två olika skolor: dels en högskoleförberedande gymnasieskola med spetsutbildning i musik, dels en eftergymnasial, högskoleförberedande musikutbildning. Tyngdpunkten ligger på klassisk musik, men skolan har undervisning även i jazz och folkmusik.

Dalapop

Projektet Dalapop är en enhet inom Musik i Dalarna med självständig verksamhet som ”ett regionalt resurs- och produktionscentrum för popmusik från Dalarna”. Dalapop har stöd av regionen, liksom av de flesta av länets kommuner och ett tiotal företag.

År 2019 omsatte Musik i Dalarna 47,6 mkr. Medelantalet anställda 2019 var 42, varav 28 musiker på heltid.

Kristinehallen

Under våren 2020 träffades en överenskommelse mellan Falu kommun och Region Dalarna som innebär att Kristinehallen skall renoveras och delvis byggas om. Det innebär att salen blir bättre för både Dalasinfoniettan och dess publik. Salongens kapacitet ökas från dagens 513 till omkring 585 platser. En tillbyggnad kommer innehålla en publikfoajé, kontor och repetitionslokaler, så att byggnaden kan fungera som hemvist för hela verksamheten. Genom flera förbättringar, bl.a. på baksenen, kommer salen också i

större utsträckning än nu att kunna användas för andra musikaliska evenemang. Region Dalarna har förbundet sig att stå för hyran för Dalasinfonietans nyttjande av den nya Kristinehallen, som beräknas vara klar för inflyttning under 2023.

Viktiga frågor för Musik i Dalarna

Att stärka och stödja arrangörsledet är ett självklart utvecklingsområde för Musik i Dalarna. Organisationen har idag etablerade samarbeten med flera arrangörer i länet, men fler sådana relationer behöver utvecklas. Hela Musik i Dalarna, inklusive Dalasinfoniettan, behöver i högre grad bli en angelägenhet för alla invånare i alla kommuner i Dalarna. Det innebär att Musik i Dalarna behöver bredda sig genremässigt och arbeta mer med frilansmusiker.

Utredningen 2020

I den utredning av de tre scenkonstinstitutionerna i Dalarna med regionalt uppdrag som gjordes 2020 föreslås att Musik i Dalarnas ges ett utökat och delvis förändrat uppdrag, samt att Folkmusikens hus knyts till Musik i Dalarna i organisatoriskt hänseende.

I utredningen föreslås också att Musik i Dalarna tillsammans med Folkmusikens hus påbörjar ett samarbete med var och en av regionens kommuner. I maj 2021 har ett första steg tagits genom att Musik i Dalarna och Folkmusikens hus har initierat kommunprojektet ”Mer musik till fler”. Till en början har Leksands kommun bjudits in att medverka.

14.11.2 Folkmusikens hus

Folkmusikens hus har sitt ursprung dels i spelmansrörelsen i Dalarna, dels i Dalarnas museum, som på 1970-talet bedrev en omfattande folkmusikalisk verksamhet. På 1980- och 1990-talet utarbetades en idé om ett centrum för folkmusiken i Rättvik och våren 2000 invigdes Folkmusikens hus.

Folkmusikens hus i Rättvik är organiserat som ideell förening och år 2004 fick föreningen ett formellt länsmusikuppdrag, genremässigt avgränsat till folk- och världsmusik. Sedan 2012 är föreningen medlem i det nationella samverkansorganet Regional musik i Sverige.

Verksamheten, vars nyckelord är ”bevara, berätta och berika”, bedrivs enligt en årlig uppdragsöverenskommelse med Region Dalarna. Till Folkmusikens hus uppdrag hör att arbeta med den sceniska folkdansen. Det är en del av det arbete som Region Dalarna gör för att stärka den professionella dansen i länet.

Folkmusikens hus arrangerar konserter i det egna huset och i samarbete med lokala arrangörer på många olika scener, främst i Dalarna. Föreningen är vidare medarrangör av flera spelmansstämmor och huvudman för ungdomsläggret Ethno. Till detta kommer ett omfattande arbete med digitalisering och katalogisering. I huset i Rättvik finns också utställningar, både permanenta och tillfälliga.

FOTO: MARIA TEN WOIDE

FOTO PER ERIKSSON

Folkmusikens hus. Leksands musikverkstad.

Två externa parter är särskilt viktiga i Folkmusikens hus verksamhet: Dalarnas spelmansförbund och Studieförbundet Bilda. Av Bilda har föreningen ett regionalt folkbildningsuppdrag. Samarbetet omfattar bl.a. en tjänst (25 %) som ”nationell verksamhetsutvecklare för folkmusik”.

Folkmusikens hus finansieras huvudsakligen av Region Dalarna, av tio av Dalarnas 15 kommuner och av staten. År 2019 var omsättningen 7,6 mkr. Medelantalet anställda i verksamheten var sju.

Viktiga framtidsfrågor för Folkmusikens hus är först och främst att få långsiktig ekonomisk stabilitet och minska beroendet av kommunbidrag. Till framtidsfrågorna hör också att i större utsträckning göra Folkmusikens hus till en angelägenhet för hela Dalarna.

FOTO: PER ERIKSSON

Dalateatern. Andra sidan.

14.11.3 Stiftelsen Dalateatern

Från 1970 och några år framåt bedrev Kopparbergsteatern uppsökande skolteater i Dalarna under ledning av Henning Mankell. Verksamheten finansierades av Riksteatern. Med grunden i denna ensemble och i delar av Gorillateatern från Malmö formerade sig Dalateatern, som med stöd av landstinget började arbeta 1973. Två år senare, 1975, fick Dalateatern ett formellt läns-teateruppdrag och 1984 bildades Stiftelsen Länsteatern i Dalarna med Landstinget i Kopparbergs län som huvudman. Organisationen har sedan dess varit stabil som stiftelse.

Dalateatern arbetar med egenproduktion, samproduktion (t.ex. musikal med Musik i Dalarna och pjäsproduktion med Örebro Teater) och gästspel (t.ex. från Folkteatern Gävleborg och Cirkus Cirkör). Erfarenheterna av samarbeten med andra länsinstitutioner är mycket goda och har varit stimulerande för både publik och medarbetare.

De flesta av Dalateaterns egna uppsättningar produceras för turné runt om i länet. De lokala arrangörerna kan vara teaterföreningar eller andra kulturföreningar, Folkets hus-föreningar, bygdegårdsföreningar m.fl. I några fall är kommuner själva arrangörer.

Dalateatern har i sin organisation en scenkonstkonsulent som stöder både riksteaterföreningar och andra lokala arrangörer av professionell teater. Till detta arbete hör samverkan med Riksteatern Dalarna.

Dansuppdraget

Region Dalarna inledde 2019 en särskild satsning för att stärka den professionella dansen som konststart. Den danskonsulenttjänst som tidigare fanns i regionens förvaltning omvandlades till en verksamhetsutvecklartjänst och placerades hos Dalateatern.

För att öka publikens kunskap och intresse för konststarten erbjuder Dalateatern gästspel på hög nivå och residens. I mindre format ska dansen spelas på flera scener runt om i länet. I samarbete med Folkmusikens hus sker en särskild satsning på den sceniska folkdansens.

Dalateatern är part i Dansnät Sverige och Sätters kommun är underpart.

År 2019 var omsättningen 36,2 mkr. Eget kapital var 11,4 mkr. Medelantalet anställda var 32. Teatern har fyra tillsvidareanställda skådespelare och tre på långtidskontrakt. I samband med nuvarande chefs pensionsavgång tillträder en ny chef för Dalateatern under första halvåret 2021.

Av Dalateaterns viktiga frågor för framtiden är lokalerna den mest akuta. De lokaler som idag disponeras är otillräckliga och trånga, vilket särskilt försvårar danssatsningen. En lösning som har diskuterats vore att Dalateatern flyttade till nya lokaler i Borlänge (Folkets hus Galaxen). Under våren 2021 har dock Falu kommun tagit fram ett förslag till utbyggnad av de befintliga lokalerna i kommunens kulturhus Tio-14.

En annan viktig fråga gäller arrangörsnätverket som är ojämnt fördelat inom länet. Utredningen pekar på möjligheter att dels stärka befintliga arrangörer, dels identifiera nya arrangörer, t.ex. bland bygdegårdsföreningar, som i större utsträckning skulle kunna vara arrangörer av scenkonst, vilket också ligger i linje med Bygdegårdarnas riksförbunds övergripande strategi.

Utredningen uppmärksammar också styrelsens sammansättning och föreslår att även Dalateaterns styrelse ombildas så, att icke-politiska representanter för olika sakområden kan beredas plats i styrelsen, som på så sätt kan ge ett bredare stöd till den verkställande ledningen.

15 Översikt nyckelfakta

Uppgifterna avser 2019 om inget annat anges.

SYDSVERIGE

Organisationsnamn Organisationsform	Tillkomstår, större förändring	Antal tillsv.anst.	Oms. (mkr)	Tillsvidareanställd konstnärlig personal	Egen scen	Dans	Övrigt
REGION JÖNKÖPINGS LÄN							
Smålands Musik och Teater I regionens förvaltning	Länsteater 1978, länsmusiken 1988, gemensam org. 1999	97	135	Jönköpings sinfonietta (31 musiker, 100 %) 1 pianist, 100 % 7 skådespelare	Kulturhuset Spira	Danssamverkan Sydsverige. Samarbete med Dansnät Jönköping (inom Jönköpings kommun, part i DNS)	Verksamhetsgrenar: Musik, teater, musikteater, dans. Dansutvecklings- uppdraget separat i regionens förvaltning
REGION KRONOBERG							
Regionteatern Blekinge Kronoberg AB ägt av de två regionerna och Växjö kommun	RT-ensemble i Växjö 1970, länsteater 1984. RT-ensemble i Ronneby 1972, Länsteatern i Blekinge 1977. Permanent samarbete Blekinge-Kronoberg 1990, AB 2003	43	45	6 skådespelare	Fasta lokaler i Rings- bergsskolan i Växjö	Part i DNS. Danssamverkan Sydsverige	
Musik i Kronoberg	Stiftelse 1988, gemensamt AB med Skåne 2003 (se Musik i Syd)						
REGION KALMAR LÄN							
Kalmar läns musikstiftelse Huvudman: regionen	1988	11,5	21,8	Camerata Nordica (5 musiker, 100 %)	Nej		CN spelar med ca 15 stråkmusiker
Byteatern Kalmar länsteater Ideell förening	Fri grupp 1974, länsteater 1992	22 (MA)	26,3	4 skådespelare	Renoverade och utvidgade lokaler 2019	Danssamverkan Sydsverige. 1 dansutvecklingsfjänt	Danssamarbete med Regionteatern BK

SYDSVERIGE

Organisationsnamn Organisationsform	Tillkomstår, större förändring	Antal tillsv.anst.	Oms. (mkr)	Tillsvidareanställd konstnärlig personal	Egen scen	Dans	Övrigt
REGION BLEKINGE							
Musik i Blekinge I regionens förvaltning	Stiftelse 1988, förvaltning 1999	10	16,5	2 musiker, tillika producenter	Nej		
REGION SKÅNE							
Musik i Syd AB ägt av de två stiftelserna Musik i Skåne och Musik i Kronoberg	Stiftelsen Musik i Skåne 1988, gemensamt AB med Kronoberg 2003	ca 80	105	Musica Vitae (15 musiker, 100 %) Mare Balticum (6 musiker, 100 %)	I Kristianstad, Malmö och Växjö		Smölands musikarkiv. Musikriket. Arrangör av eller part i flera festivaler
Skånes Dansteater AB ägt av Region Skåne (100 % från 2021)	1995	46 (MA)	52	13 dansare	I Västra hamnen, Malmö	Danssamverkan Sydsverige	
Dansstationen Ideell förening	Fakiren 1991, Dansstationen 1996	7	7,5	Nej	Palladium, Malmö, sedan 2004		
REGION HALLAND							
Musik Hallandia I regionens förvaltning	Stiftelse 1988, förvaltning 2012	6	11	Nej	Nej. Spelar bl.a. i Kulturhuset Najaden		
Rum för dans I regionens förvaltning	2011	2	7	Nej	Nej. Spelar i Falk- hallen och Kungs- backa teater	Part i DNS. Danssamverkan Sydsverige	
Teater Halland AB ägt av Region Halland	Länsteater 1990, AB 2006	11	16	2 skådespelare	Teaterhus i Varberg		

VÄSTRA GÖTALANDSREGIONEN

Organisationsnamn Organisationens form	Tillkomstår, större förändring	Antal tillsv.anst.	Oms. (mkr)	Tillsvidareanställd konstnärlig personal	Egen scen	Dans	Övrigt
VÄSTRA GÖTALANDSREGIONEN							
Förvaltningen för kulturutveckling Del av regionens förvaltning	Samarbetsavtal "Musik i Väst" 1982. Stiftelsen Musik i Väst 1988–2006. Kultur i Väst 2007–2019. Förvaltningen för kulturutveckling 2020	ca 10 inom enheten (2020)	14,6 (2020)	Nej	Nej		Musiken utgör en enhet inom "Kultur och upplevelse"
Kultur Ungdom Ideell förening med stöd av regionen	Bildad 1994, "långsiktigt uppdrag" 2015	12	14,7	Nej	Nej	Ja	Verksamhetsgrenar: film, konst, musik, scenkonst, slöjd och text
Vara Konserthus AB ägt av kommunen	Kommunal förvaltning 2003, AB 2011	40 (MA)	63	Bohuslän Big Band (16 musiker, 100 %)	Vara Konserthus	Parti i Dansnät Sverige	Samarbetsavtal med Göteborgs Symfoniker
Folkteatern i Göteborg AB helägt av Folkteatern i Göteborg ek. för., vars medlemmar är ca 300 organisationer och föreningar	Del av Folkets hus 1952. Ek. förening 1958. Helt finansierad av regionen sedan 1999. AB 1 jan. 2021	66 (MA)	62,7	6 skådespelare	Hyresgäst i Folkets hus vid Järntorget. Tre scener	Ja	Många former av scenkonst. Folkteatern undersöker förutsättningar för att bli en av regionen helägda teater
Regionteater Väst AB ägt av regionen (91 %) och Uddevalla kommun (9 %)	Älvsborgsteatern 1978, Bohusläns teater 1990. Sammanslagning till Västsvenska teater och dans AB 2001. Namnbyte till Regionteater Väst 2007	56 (MA)	48,5	5 skådespelare, 4 dansare, 1 musiker/kompositör	Teaterhus med 2 scener i Uddevalla, produktionshus för dans i Borås	Ja	Verksamheten omfattar dans och teater för unga

DE FYRA NORDLIGASTE REGIONERNA

Organisationsnamn Organisationform	Tillkomstår, större förändring	Antal tillsv.anst.	Oms. (mkt)	Tillsvidareanställd konstnärlig personal	Egen scen	Dans	Övrigt
REGION VÄSTERNORRLAND							
Scenkonst Västernorrland AB ägt av regionen och Sundsvalls kommun	Teaterstiftelse 1972, länsmusikstiftelse 1988, förvaltning 1992, scenkonstbolag 2008	89 (MA)	128	Nordiska kammororkestrern (35 musiker, hälften heltid, hälften 50 %) 4 skådespelare 4 dansare		1. Norrdans (Härmösand) 2. Danskonsulent	Verksamhetsgrenar: musik, teater, dans och film
REGION JÄMTLAND-HÄRJEDALEN							
Estrad Norr I regionens förvaltning	Länsmusikstiftelse 1988, länsteater 1997, samorg. 2000	18	36,5	Nej	Nej	Gästspel, residens, viss egenproduktion. Danskonsulent	Verksamhetsgrenar: musik, teater, musikteater och dans
REGION VÄSTERBOTTEN							
Norrlandsoperan AB ägt av Regionförbundet Västerbottens län och Umeå kommun	Stiftelse 1974, AB 1990-talet	93	119,5	Norrlandsoperans symfoniorkester (47 musiker, heltid)	Hus med 4 scener	1. Gästspel, DNS 2. Danskonsulent	Verksamhetsgrenar: musik, opera, dans och bildkonst
Västerbottensteatern AB ägt av regionen och Skellefteå kommun	RT-ensemble 1969, stiftelse 1980, AB 1996	45 (MA)	34,4	2 skådespelare	Flyttar in i kulturhuset Sara 2021		Tre avdelningar: Teater, Unghästen, Nordiskt berättarcentrum

DE FYRA NORDLIGASTE REGIONERNA

Organisationsnamn Organisationsform	Tillkomstår, större förändring	Antal tillsv. anst.	Oms. (mkr)	Tillsvidareanställd konstnärlig personal	Egen scen	Dans	Övrigt
REGION NORRBOTTEN							
Norrbottensmusiken I regionens förvaltning	Stiftelse 1988, förvaltning 2000	35	48	Norrbottens Big Band (10 musiker, heltid) Norrbottens NEO (7 musiker, heltid)	Kulturens hus, Luleå. Studio Acusticum, Piteå		Verksamhetsgrenar: Musik, opera
Norrbottensteatern Stiftelse; huvudmän: regionen och Luleå kommun	Ideell förening 1967, stiftelse 1976	Ca 55	55	6 skådespelare, 1 kapellmästare	Teaterhus, Luleå, 3 scener		Sveriges första länsteater
Dans i Nord I Piteå kommuns förvaltning	2000	2	6,4	Nej	Lokaler i Studio Acusticum		Danskonstfjärnsten finns hos regionen
Giron Sámi Teđhter Ideell förening	1992	5	9	Nej	I Kiruna		
Norrlands nätverk för musikteater och dans (NMD) Kommunalförbund ägt av de fyra nordligaste regionerna	2000	1 koordi- nator, 60%	12	Nej	Nej		Producerande organisationer: Scenkonst Västernorrland, Estrad Norr, Norrlandsoperan, Norrbottnemusiken

MELLANSVERIGE

Organisationsnamn Organisationens form	Tillkomstår, större förändring	Antal tillsv.anst.	Oms. (mkr)	Tillsvidareanställd konstnärlig personal	Egen scen	Dans	Övrigt
REGION STOCKHOLM							
Stockholms läns Blåarsymfoniker Ideell förening	Länsmusik 2002, uppdraget överförs till regionens förvaltning 2022.	26 (MA)	35	Blåarsymfonikerna (27 musiker, 50 %)	Musikaliska, Nybrokaajen		Föreningen driver konserthuset genom helägda Musikaliska Nybrokaajen AB
Oktoberatern Ekonomisk förening	"Södertäljes teater" 1978, regionalt uppdrag 2008	8	6	2 skådespelare	Oktoberatern (f.d. biograf i Södertälje)		Har regionalt uppdrag att bedriva teater i Södertälje och södra länsdelen
REGION UPPSALA							
Musik i Uppland Stiftelse, huvudman: regionen	1988	27 (MA)	33	3 ensembler med heltidsanställda musiker: Linnékvintetten, Uppsala kammarorkester och Trio X	Hysesgäst i Uppsala Konsert & Kongress	Det regionala dansuppdraget utförs av regionens förvaltning	Ensemblemusiker spelar även i Uppsala kammarorkester som i övrigt bemannas med frilansmusiker
REGION SÖDERMANLAND							
Scenkonst Sörmland I regionens förvaltning	1990-talet	22	26,5	3 musiker, 100 % 1 skådespelare	Konsertsal, blackbox och dansstudio i Munktelstaden, Eskilstuna	1. Egenproduktion: föreställningar, residens och communityprojekt 2. Dansfrämjande	Verksamhetsgrenar: musik, teater, dans och film

MELLANSVERIGE

Organisationsnamn Organisationsform	Tillkomstår, större förändring	Antal tillsv.anst.	Oms. (mkr)	Tillsvidareanställd konstnärlig personal	Egen scen	Dans	Övrigt
REGION ÖSTERGÖTLAND							
Östgötamusiken Stiftelse, huvudman: regionen	1988	23 (MA)	21,6	17 musiker heltid i 3 ensembler: Östgöta Brasskvintett, Östgötabandet och Crusellkvintetten	Nej. Framträder i Linköpings Konsert och Kongress		Musikerna framträder också i Östgöta Blåsarssymfoniker
Scenkonst Öst AB ägt av regionen och kommunerna Norrköping och Linköping	Orkester 1912, läns-teater 1980, scenkonstbolag 2016	179	214	Norrköpings symfoniorkester (82 musiker, 100 %) Ca 9 skådespelare	Hyresgäst i Louis de Geer. Teaterhus i Norrköping och Linköping. Ung scen/öst har en egen scen i Linköping	Danskonsulenttjänsten placerad hos regionen	
REGION GOTLAND							
Gotlands Musikstiftelse Huvudman: Region Gotland	1988	20 (MA)	16,5	14 musiker i fem ensembler	Nej		Omfattande samarbeten med org. på fastlandet
Länsteatern på Gotland Ideell förening	Fria gruppen Bryggeriteatern 1970-talet, Läns-teateruppdrag 1995	65 (MA)	12	1 skådespelare	I Visby	Länsteatern har regionalt dansuppdrag. En danskonsulent 50 % är placerad hos regionen	Välutvecklat samarbete med ca 50 bygdegårdar
REGION VÄRMLAND							
Wermeland Opera Stiftelse, huvudmän: regionen och Karlstads kommun	Stiftelsen Musikteatern i Värmland 1975, ombildning 1988	88 (MA)	84	Orkester (34 musiker, 100 %) 3 sångare	Karlstads teater (orkester spelar i Karlstads CCC)		
Västana teater Ideell förening	Fri grupp 1972, ny inriktning 1985, läns-teateruppdrag 1995	9	28	3 skådespelare 2 musiker	Berättarladan i Sunne. Ny vinterbonad scen har tillkommit		
REGION ÖREBRO LÄN							
Länsmusiken i Örebro AB ägt av Örebro kommun och regionen	Stiftelse 1988, AB 2006	55 (MA)	72,5	Svenska Kammarorkester (39 musiker, 100 %)	Örebro konserthus		
Örebro teater AB ägt av regionen och Örebro kommun	RT-ensemble 1969, Stiftelse 1983, AB 2007	39 (MA)	41	5 skådespelare	Gamla teatern	Regionen har två dansutvecklare. Örebro kommun part i DNS	

MELLANSVERIGE

Organisationsnamn Organisationsform	Tillkomstår, större förändring	Antal tillsv.anst.	Oms. (mkr)	Tillsvidareanställd konstnärlig personal	Egen scen	Dans	Övrigt
REGION VÄSTMANLAND							
Västmanlandsmusiken Kommunalförbund ägt av Västerås stad och regionen	Stiftelse 1988, KF 1998	58 (MA)	67	Västerås Sinfonietta (33 musiker, 60 %)	Västerås Konserthus	En danskonsulent. Parti i DNS	
Västmanlands teater Kommunalförbund ägt av regionen och Västerås stad	RT-ensemble 1967, Stiftelse 1977, KF 1998	34 (MA)	38,6	2 skådespelare, 2 musiker	Västerås teater		
REGION GÄVLEBORG							
Kultur Gävleborg Del av regionens förvaltning	1988	5 producenter 2 handläggare		Nej	Nej	En verksamhetsutvecklare anställd i Kultur Gävle- borg. Gävle teaterförening parti i DNS	Musik utgör en del av Kultur Gävleborg
Gävle Symfoniorkester och konserthus I kommunens förvaltning. Orkester och konserthus i samma organisation	Orkesterförening 1912, stiftelse 1981, kommunal förvaltning 1994	71	78,7 varav ork. 47,3	Gävle Symfoniorkester (52 musiker, 100 %)	Gävle Konserthus		Utredning 2020 har föreslagit bolagisering
Folkteatern Gävleborg Stiftelse	Verksamheten startade 1983	36 (MA)	33	5 skådespelare 1 musiker	Teaterhus i Gävle		
REGION DALARNA							
Musik i Dalarna Stiftelse ägd av regionen	1988	42 (MA)	47,6	Dalasinfoniettan (28 musiker, 100 %)	Kristinehallen		
Folkmusikens hus Ideal förening	2000	7 (MA)	7,6	Nej	Folkmusikens hus i Rättvik		
Dalateatern Stiftelse ägd av regionen	Fri grupp 1973, länsteater 1975, stiftelse 1984	32 (MA)	36,2	4 skådespelare	Del av Kulturhuset Tio 14	Dansutvecklingsfjänt- Dalateatern är parti i DNS	

Källor

Litteratur

Engel, P.G. och Janzon, Leif, *Sju decennier: Svensk teater under 1900-talet*, Stockholm 1974.

Fredriksson, Daniel, *Musiklandskap: Musik och kulturpolitik i Dalarna* (diss.), Umeå 2018.

Gudmundson, Per, *Folkmusikens hus, Rättvik: turistort med tradition*, Rättvik 2010.

Gustafson, Klas, *Levande musik i hela landet: Rikskonserter från början till slut*, Stockholm 2011.

Hoogland, Rikard, *Spelet om teaterpolitiken: Det svenska regionteatersystemet från statligt initiativ till lokal realitet* (diss.), Stockholm 2005.

Jacobsson, Bengt, *Kulturpolitik: Styrning på avstånd*, Lund 2014.

Kaijser, Lars, *Musikens ögonblick: En fallstudie av konsertarrangörer*, Möklinta 2007.

Karlsson, David, *En kulturutredning: En kulturutredning: pengar, konst och politik*, Göteborg 2010.

Kleberg, Carl-Johan och Forsell, Torbjörn, *Har kulturpolitiken lyckats?*, Stockholm 2019.

Nilsson, Sven, *Kulturens nya vägar: Kultur, kulturpolitik och kulturutveckling i Sverige*, Malmö 2003.

Sjögren, Henrik, *Teater i Sverige efter andra världskriget*, Stockholm 1982.

Ullberg, Hans, *Harlekins regioner*, Solna 1985.

DS, SOU, propositioner och utredningsuppdrag

Den statliga kulturpolitiken, Kungl. Maj:ts proposition 1974:28.

Ut med musiken: Slutrapport från centrala musikkommittén om musiklivets regionalisering, SOU 1988:51.

Symfonierna och samhället: Översyn rörande de samhällsstödda symfoni- orkestrarnas situation m.m., Utbildningsdepartementet, Ds 1989:46.

Den professionella orkestermusiken i Sverige, SOU 2006:34.

Betänkande av Kulturutredningen, del 1–3, SOU 2009:16.

Spela samman: en ny modell för statens stöd till regional kulturverksamhet, SOU 2010:11.

I samspel med musiklivet: en ny nationell plattform för musiken, SOU 2010:12.

Kommittédirektiv: *Återstart för kulturen – återhämtning och utveckling efter coronapandemin*”, Sveriges regering, Dir. 2020:143, 2020-12-22.

Rapporter och utredningar från Kulturrådet

Musik för miljoner: En utvärdering av länsmusikreformen, Kulturrådet 1994:2.

Orkester.nu: Svenska orkestrar och deras verksamhet, Kulturrådet 2000:3.

Regional musikpolitik, Kulturrådet 1981:6.

Kommunerna, Staten och kulturpolitiken, Kulturrådet 1984:3.

Soppa och skådespel åt folket: Om teatrar med regionalt uppdrag, Kulturrådet 2000:1.

Yttrande över Kulturutredningens slutbetänkande, Kulturrådet 1996.

Översyn av Länsmusiken, Kulturrådet april 2001.

Kultursamverkansmodellen: uppföljning 2012, Kulturrådet.

Övriga rapporter och utredningar etc.

Regionmusikens och Rikskonserters roll i det regionala musiklivet, Magnus Enhörning och Anders Jansson, förslag ställt till Utbildningsdepartementet 1981-09-28.

Musik i Dalarna: Utredning på uppdrag av Kopparbergs läns landsting, Gunnar Ternhag 1986.

Samspel: Grunden för regional musikpolitik, Landstingsförbundet 1988.

Kultur i Dalarna: Förslag till kulturpolitiskt handlingsprogram för Kopparbergs läns landsting, remissversion 1990-01-24.

Kultur i Dalarna: Remissvar, Musik i Dalarna 1990-06-14.

Kultur i Dalarna: Kulturpolitiskt handlingsprogram, Landstinget Dalarna 1990-12-19.

Offensiv regional kulturpolitik, Landstingsförbundet 1991.

Regionernas kultur, Landstingsförbundet 1993.

Kultur som drivkraft? – Länsmusikreformens regionala effekter, Statskontoret 1996:21.

Framtidens scen och länsmuseumutredningen: Förslag till Landstinget Västmanlands och Västerås stads framtida engagemang i teater, dans, musik, museum i Västmanland, Västerås stad och Landstinget Västmanland 21 april 1997.

En del av världen: En ekonomisk analys av Sveriges symfoniorkestrar, Tobias Nielsén och Anna-Karin Brettell Grip, Kungl. Musikaliska akademien och Svensk Scenkonst, april 2005.

Förutsättningar för kulturverksamhetens utveckling: En utredning om kultur och kulturpolitik i Västernorrland eller konsten att styra katter, Christer Nylén, Landstinget Västernorrland, juni 2005.

Spelplats Östergötland: En studie av scenkonsten och dess institutioner, Sven Nilsson, 2009-09-28.

Utredning beträffande kommunalförbunden Teater Västmanland och Västmanlandsmusikens framtid och inriktning, Anders Hedeberg, 2010-05-11.

Organisation och huvudmannaskap för vissa kulturinstitutioner i Uppsala län, Eva Schöld, Uppsala läns landsting och Uppsala kommun, april 2011.

Gävle Symfoniorkester: En förstudie, Gävle kommun, Dnr 10KFN159-37, 2011.

Kulturinstitutionerna i Gävleborg: Länets självbild och dess speglar, Keith Wijkander konsult AB, 2012-03-24.

Den grå jägaren i järnburen: Teater i Gävleborg, Keith Wijkander konsult AB, 2012-04-26.

*Kulturens konsulenter: Missionärer för konsten eller medlare i samhälls-
vandling?*, Keith Wijkander konsult AB, korr. version 2012-09-06.

Ringar på vattnet, utredning av Värmlandsoperan 2015 – 2019, Sture Carlsson, David Karlsson och Lotta Lekvall, 18 februari 2014.

En regional resurs på konstnärlig grund: Länsteatrarna och kultursamverkanmodellen, Myndigheten för kulturanalys 2014:3.

Från länsmusik till regional musik: Utmaningar och behov i det nya samverkansskapet, Svensk Scenkonst 2015.

En utredning av Gävle Konserthus och Gävle Symfoniorkester, Sture Carlsson, David Karlsson och Lotta Lekvall, 25 februari 2015.

Dramatiska villkor: Länsteatrarnas ekonomiska handlingsutrymme 1980–2015, rapport 2017:1, Myndigheten för kulturanalys.

Ett enat Sydsverige skapar ett starkt Kultursverige, positionspapper, Regionssamverkan Sydsverige kultur, 2017.

Förstudie: Utredning av Gävle Konserthus och symfoniorkesters driftform, Gävle kommun, Dnr 19KFN133-2, 2019-08-22.

En udda fågel? Om Gävle Symfoniorkesters och Gävle Konserthus driftsform, Sture Carlsson och David Karlsson, Nätverkstan kultur, 15 juni 2020.

Konsekvensanalys: Bildandet av regionalt scenkonstbolag i Östergötland, Linköpings kommun, Norrköpings kommun och Landstinget i Östergötland, 2014-01-31.

Kultur i norr, positionspapper presenterat vid Folk och kultur, februari 2020.

Länsmusik i Stockholmsregionen – ett utvecklings- och framtidsperspektiv, Kulturförvaltningen, Region Stockholm 2020.

Tjänsteutlåtande 2020-01-15, kulturförvaltningen, Region Stockholm, dnr KN 2020/36.

Protokoll 2020-12-16, kulturnämnden, Region Stockholm, § 90.

Scenkonsten, pandemin och framtiden: Rapport om coronapandemins långsiktiga konsekvenser för scenkonsten, Svensk Scenkonst 2021-04-16.

Coronapandemin ger bestående kompetensbrist inom scenkonsten, Svensk Scenkonst 2021-05-03.

Bättre scenkonst med framförhållning: Behovet av långsiktiga kulturbidrag, Svensk Scenkonst 2021-07-01.

Så fri är konsten: Den kulturpolitiska styrningens påverkan på den konstnärliga friheten, Myndigheten för kulturanalys 2021:1.

Övrigt

Regionala kulturplaner

Årsredovisningar och verksamhetsberättelser, oftast för åren 2017–2019

Uppdragsöverenskommelser

Generalprogram och spelplaner

Bygdegårdarnas riksförbund, *Strategi för kulturverksamheten 2021–2022*, antagen av förbundsstyrelsen 2020-11-23

Intervjuade personer

Agestam, Maria, kultursamordnare, Region Kalmar län

Andersson, Arne, regissör, Norberg

Athlei, Kristina, regional utvecklingsdirektör, Region Jönköpings län

Bang, Ole Wiggo, opera- och orkesterchef, Wermland opera, Karlstad

Bergquist, Eva, förvaltningschef, Kulturförvaltningen, Region Stockholm

Bjerdning, Ola, f.d. vd, Musikaliska, Blåsarsymfonikerna och Länsmusiken, Stockholm

Borgert, Leif, Orsa Operasällskap, Orsa

von Bothmer, Camilla, musikhandläggare, Kultur Gävleborg, Gävle

Brusman, Maria, kulturstrateg, Region Östergötland, Linköping

Brännholm, Ylva Öhlund, administrativ chef, Västerbottensteatern, Skellefteå

Brännvall, Mikael, VD Svensk Scenkonst, Stockholm

Bäckström, Magnus, f.d. verksamhetsledare Falu folkmusikfestival, Uppsala

Carlsson, Morgan, länsmusikchef, Musik i Blekinge

Carlsson, Sture, ordförande, Vara Konserthus, Göteborg

Celander, Johan, f.d. chef för Östgötateatern, Vikbolandet

Edgren, Åsa, t.f. vd och scenkonstchef, Regionteatern Blekinge Kronoberg, Växjö

Ekberg, Anders, f.d. kulturchef, Landstinget Kronoberg, Växjö

Eklund, Christer, f.d. chef för Musik i Dalarna, Falun

Eliasson, Göran, Vattnäs konsertlada, Mora

Elverstig, Jonas, intendent, Gävle Teater, Gävle

Enar, Gösta, f.d. chef för Musik i Dalarna, Stockholm

Englund, Kjell, koordinator, Norrlands nätverk för musikteater och dans, Umeå

Eriksson, Stig, f.d. administratör, Musik i Dalarna, Enviken

Erixon, Mats, ordf. Riksteatern Dalarna, Grängesberg

Flodström, Mikael, vd Scenkonst Västernorrland, Sundsvall

Forssell, Staffan, f.d. generaldirektör, Kulturrådet, Stockholm

Franzén, Dag, direktör, Gotlandsmusiken, Visby

Fredriksson, Daniel, fil. dr, Umeå

Friman, Jan-Olof, kultur- och kompetensdirektör, Region Gävleborg, Gävle

Frånberg, Lotta Nydahl, regional utvecklingsamordnare kultur, Region Kronoberg, Växjö

Gardell, Annelie, verksamhetsutvecklare dans, Dalateatern, Falun

Gudmundson, Per, verksamhetsledare, Folkmusikens hus, Rättvik

Gustafsson, Magnus, vice vd, Musik i Syd, Växjö

Hannesson, Haukur, f.d. intendent för Gävle Symfoniorkester, Västerås

Hans-Ers, Örjan, konserthuschef, Gävle Symfoniorkester och konserthus, Gävle

Hellsten, Marcus, teaterchef, Folkteatern Gävleborg, Gävle

Hjertner, Mia Ringblom, teaterchef, Oktoberteatern, Södertälje

Hjulström, Niklas, teaterchef, Västmanlands Teater, Västerås

Holdar, Karin, länsmusikchef, Musik i Dalarna, Falun

Hugoson, Lisa, teaterchef, Dalateatern, Falun

Hultcrantz, Emma, administrativ chef, Västana teater, Rottneros

Hülphers, Malin, scenkonstchef, Estrad Norr, Östersund

Isaksson, Carin Palmqvist, avdelningschef, Kultur Gävleborg, Gävle

Jensen, Theresia Holmstedt, projektstrateg, Region Dalarna, Falun

Johansson, Kenneth, f.d. länsmusikchef, Musik i Gävleborg, Sandviken

Johansson, Michael, verksamhetsledare, Länsteatrarna, Stockholm

Josefsson, Ulrika, t.f. verksamhetschef, Smålands Musik och Teater, Jönköping

Karlström, Lena, verksamhetschef, Region Västmanland, Västerås

Kindstrand, Gunilla, kulturjournalist, Delsbo

Kling, Gustav, f.d. chef för Estrad Norr, Stockholm

Knutson, Lars, f.d. länsmusikchef, Västmanlandsmusiken, Västerås

Kocke, Michael, regissör, f.d. konstnärlig chef för Örebro länsteater

Kronqvist, Pia, vd, Scenkonst Ost, Norrköping

Käck, Michael, direktör, Västmanlandsmusiken, Västerås

Lagergren, Malin, kultur- och bildningschef, Region Dalarna, Falun

Larsson, Martin Q, inkubatorchef Klump, Subtopia, Alby

Lekvall, Lotta, vd, Folkteatern i Göteborg

Lindblad, Niclas Pereira dos Reis, handläggare, kulturförvaltningen, Region Stockholm

Linder, Dan, skribent, Västerås

Lindström, Mats, studiochef EMS, Statens musikverk, Stockholm

Lindvall, Jörgen, verksamhetschef, Scenkonst Sörmland, Eskilstuna

Lunder, Beryl, vd, Länsmusiken i Örebro, Örebro

Lyng, Per, f.d. regionkapellmästare, Stockholmsmusiken, Flen

Löfgren, Stefan, verksamhetsutvecklare konst och kultur, Bygdegårdarnas riksförbund, Sala

Marmvik, Ingrid, länsmusikchef, Kalmar läns musikstiftelse, Oskarshamn

Nilsson, Kristina, kulturchef, Region Norrbotten

Nordström, Ulf, kulturchef, Region Värmland, Karlstad

Nyhammar, Eva, förvaltningschef kultur och skola, Region Halland, Halmstad

Nylén, Christer, f.d. utredare, Landstinget Västernorrland, Sundsvall

Oldenmark, Maria, kulturchef, Region Västernorrland, Härnösand

Olsson, Christer, f.d. kulturchef, Landstinget Västmanland, Västerås

Palo, Mikael, verksamhetsområdeschef, Region Sörmland, Nyköping

Pettersson-Jensen, Ing-Marie, kulturchef, Avesta

Pettersson, Berndt, ordf. kulturföreningen Paraden, Leksand

Pettersson, Jörgen, Stockholms saxofonkvartett, Stockholm

Pontén, Mats, teaterchef, Norrbottensteatern, Luleå

Printz, Ingrid, kulturchef, Region Jämtland Härjedalen, Östersund

Randler, Rebecka, utvecklare musik, Region Skåne, Malmö

Rydén, Susanne, vd, Musik i Syd

Ryterskog, Christer, f.d. chef för Musik i Västernorrland, Härnösand

Sandh, Katarina Strömngren, områdeschef, kultur och ideell sektor, Region Örebro län, Örebro

Sandberg, Joakim, regionkulturchef, Region Västerbotten, Umeå

Sandgren, Malena, förvaltningschef, Region Blekinge, Karlskrona

Sandlund, Anna Jirstrand, chef för Norrbottensmusiken, Luleå

Schöld, Eva, Stockholm

Skoglund, Anna, verksamhetsledare, Riksteatern Värmland, Karlstad

Stenberg, Linda, t.f. chef Byteatern, Kalmar

Stinnerbom, Leif, teaterchef, Västanå teater, Rottneros

Sturdy, Marie Larsson, verksamhetschef och konstnärlig ledare, Dans i Nord, Piteå

Sundström, Thomas, teaterchef, Länsteatern på Gotland, Visby

Sverkerson, Vicky, avdelningschef scenkonst, Region Halland, Halmstad

Ternhag, Gunnar, prof. em. musikvetenskap, Falun

Waldemarsson, Peter, länsmusikchef, Musik i Uppland, Uppsala

Weckström, Petra, vd, Örebro Teater, Örebro

Westergren, Berit, f.d. kommunchef Sunne

Wetterberg, Peter, scenkonstkonsulent, Dalateatern, Falun

Wetterström, Jeanette, strateg, förvaltningen Kultur och bildning, Region Uppsala

Wilgotsson, Peter, vd, Östgötamusiken, Linköping

Wilhelmsson, Jennie, enhetschef, Förvaltningen för kulturutveckling, VGR, Göteborg

Åslund, Rikard, enhetschef, Region Östergötland, Linköping

Övriga uppgiftslämnare

Dahlberg, Susanna, vd, Regionteater Väst, Borås och Uddevalla

Eidevall, Lars, konstnärlig ledare, Dansstationen, Malmö

Gawell, Sverker, t.f. vd, Musikaliska, Blåsarsymfonikerna och Länsmusiken, Stockholm

Karlsson, Erik Mikael, vd Norrlandsoperan, Umeå

Kloo, Petra, vd, Vara konserthus, Vara

Martinsson, Mira Helenius, vd, Skånes Dansteater, Malmö

Simma, Åsa, teaterchef, Giron Sámi Teáhter, Kiruna

Sjövall, Åsa, vd och konstnärlig ledare, Teater Halland, Varberg

Unenge, Inger, verksamhetsledare, Kultur Ungdom, Göteborg

KULTURKVARTERET

Region Dalarna – Kultur & bildning, Box 712, 791 29 Falun

Besöksadress: Myntgatan 2, Falun

www.regiondalarna.se